

**ESTONIAN DISCUSSIONS ON
ECONOMIC POLICY**

Topical issues in the EU Member States
Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle

**ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK**

Aktuelle Fragen in der EU-Mitgliedstaaten
Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik

**EESTI MAJANDUSPOLIITILISED
VÄITLUSED**

Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides
Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

24th year of issue * 24. Jahrgang * 24. aastakäik

1/2016

**Estonian Discussions on Economic Policy: Topical issues in the EU Member States /
Estonische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle Fragen in der EU-Mitglied-
staaten / Eesti majanduspoliitilised väitlused: Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu
riikides**

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984

TOIMETUSKOLLEGIUM / REDAKTIONSKOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD
Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich, University of Tartu)
Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel, University of Applied Sciences of Kiel)
Stefan Okruch (Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest)
Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt Universität Greifswald; University of Greifswald)
Klaus Schrader (Kieli Maailmamajanduse Instituut; Kiel Institute of the World Economy)
Mart Sörg (Tartu Ülikool; University of Tartu)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:
Manfred O. E. Hennies (Fachhochschule Kiel; University of Applied Sciences of Kiel)
Sulev Mäeltsemees (Tallinna Tehnikaülikool; Tallinn University of Technology)
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool; University of Tartu)
Janno Reiljan (Tartu Ülikool; University of Tartu)
Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:
Ruth Tammeorg (Tartu Ülikooli raamatukogu; Library of University of Tartu)

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR
UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool – Pärnu Kolledž ja Mattimar OÜ)

Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei
Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

Artiklid on avaldatud andmebaasides: / Die Beiträge sind in der Datenbanken: /
Articles have been published in the databases: **EBSCO** Discovery Service (**EDS**),
EBSCO Central & Eastern European Academic Source, **EBSCO** – Elton B. Stephens
Company (USA), **DOAJ** – Directory of Open Access Journals (Netherlands), **EconBib** –
Economics Bibliography (KSP Journals; International), **ECONIS** – Economics Infor-
mation System (Germany), **ESO** – European Sources Online (United Kingdom) and
SSRN – Social Science Research Network (USA)

KONTAKT - CONTACT: Matti Raudjärv
Tartu Ülikool (Pärnu Kolledž)
University of Tartu (Pärnu College) **or** Mattimar OÜ (kirjastaja, Verlag, publisher)
Ringi 35 Kose tee 79
80012 Pärnu, Estonia 12013 Tallinn, Estonia
matti.raudjarv@ut.ee mattir@hot.ee; www.mattimar.ee

**ESTONIAN DISCUSSIONS ON
ECONOMIC POLICY**

Topical issues in the EU Member States

**ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK**

Aktuelle Fragen in der EU-Mitgliedstaaten

**EESTI MAJANDUSPOLIITILISED
VÄITLUSED**

Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides

1/2016

BWV • BERLINER WISSENSCHAFTS-
VERLAG GmbH

MATTIMAR
anno 1993

BERLIN * TALLINN

Estonian Discussions on Economic Policy: Topical issues in the EU Member States, 2016, No.1

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Aktuelle Fragen in der EU-Mitgliedstaaten, 2016, Nr.1

Esti majanduspoliitilised väitlused: Aktuaalsed küsimused Euroopa Liidu riikides, 2016, nr.1

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar

24th year of issue / 24. Jahrgang / 24. aastakäik

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ, 2016

ISSN 1736-5597 (trükis)

ISSN 1736-5600 (CD-ROM)

ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-9985-844-59-5 (trükis)

ISBN 978-9985-844-63-2 (CD-ROM)

ISBN 978-9985-844-60-1 (pdf: online)

ISBN 978-9985-844-61-8 (epub)

ISBN 978-9985-844-62-5 (pdf: e-book)

ISBN 978-3-8305-3668-0 (trükis)

ISBN 978-3-8305-3668-0 (CD-ROM)

ISBN 978-3-8305-2129-7 (pdf: e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretsenseeritud anonümselt sõltumatute doktorikraadiga retsensentide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ /

Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

© Esikaas ja üldkujundus / Cover und Gesamtlayout / Front cover and general design: kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag GmbH; publisher Mattimar, 2016

© Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV * Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag GmbH, 2016

© Autorid, Autoren, Authors

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid:

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen:

The following universities and organisations have supported the publishing/printing of the publication:

- **Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu**
- **Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology**
- **Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel**
- **Ernst Moritz Arndt Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt Universität Greifswald * Ernst-Moritz-Arndt University of Greifswald**
- **Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd**

Tähelepanuks autoritele!

Wichtige Anmerkung für Autoren!

Note for the authors!

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainuisikuliselt. Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslikke huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille poolest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;
- formuleeriksid artikli eesmärgi;
- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seatud eesmärki saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – “Aktuaalne” all: Infokiri).

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ-(GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;
- das Ziel des Beitrages formuliert;
- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;
- the objective of their paper;
- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – „Topical“: Information Letter)

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Majanduslike ja rahaliste struktuuride reform Euroopa Liidus. <i>Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast</i> (Manfred O.E. Hennies ja Matti Raudjärv)	10
Reform der ökonomischen und monetären Strukturen der Europäischen Union. <i>Gedanken zur gegenwärtigen Situation</i> (von Manfred O.E. Hennies und Matti Raudjärv)	15
Economic and financial structural reform in the European Union. <i>Introductory thoughts on the current situation</i> (by Manfred O.E. Hennies and Matti Raudjärv)	21

KOKKUVÕTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES¹

Detlev Ehrig	A new role for the European Central Bank? Remarks on a special German conflict.....	29
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Eine neue Rolle für die Europäische Zentralbank? Anmerkungen zu einem spezifisch Deutschen Konflikt	26
Irina Gogorishvili	Georgische Aussenwirtschaftspolitik nach der Gewinnung der Unabhängigkeit	33
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Foreign economic policy of Georgia since gaining the Independence	47
Manfred O. E Hennies	Cash as an elementary component of liberal social order	36
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Bargeld als elementarer Bestandteil einer freiheitlichen Gesellschaftordnung	67
Karin Lindroos	Avalikkuse osalemine keskkonnamõju hindamise ja planeerimisprotsessis rannikumere tuuleparkide näitel Eestis	39
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Public environmental impact assessment in planning process of the near-shore wind power farms in Estonia.....	74
Janno Reiljan, Ingra Paltser	Riigi tervikliku innovatsioonisüsteemi kujundamine.....	44
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	Shaping a holistic national innovation system	95
Jelena Rootamm-Valter, Igor Kostjukevitsš	Ülikoolihariduse vastavus tööandja ootustele ja selle mõõtmise probleemide lahendamine Tartu Ülikooli Narva Kolledži näitel.....	49

¹ Tervikartiklid inglise või saksa keeles on käesoleva trükisega kaasasoleval CD-l. The full text of papers in English or in German is available on the CD enclosed with this publication. Die Beiträge in voller Länge entweder in englischer oder deutscher Sprache finden Sie auf der beigefügten CD.

<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	The conformity of university education to the expectations of employers by the example of Narva College of the University of Tartu	116
Indrek Saar, Kerly Randleane, Maret Güldenkoh, Uno Silberg, Tõnis Elling	Riiginõuete sissenõudmise efektiivsus Eestis	54
<i>Artikkel-Article</i> (CD-ROM)	The efficiency of private enforcement of publik law claims in Estonia	145

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

Tähelepanuväärsed Eesti majandusteadlased, majandusõppejõud ja teadusorganisaatorid

Bedeutende estnische Wirtschaftswissenschaftler, Hochschullehrer für Wirtschaft und Wissenschaftsorganisatoren

Notable Estonian economists, economic academics and scientific research organisers

Dr Olev Lugas (12.03.1935 – 27.06.2014). In memoriam (Anton Laur)	61
Dr Olev Lugas (12.03.1935 – 27.06.2014). (Zusammenfassung)	64
Dr Olev Lugas (12.03.1935 – 27.06.2014). (Abstract)	66

B.

Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused

Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere Veranstaltungen

Scientific conferences on economic policy and other activities

B1. Kümme aastat teadusajakirja „Eesti majanduspoliitilised väitlused“ ilmumisest (Matti Raudjärv)	68
Seit zehn Jahren erscheint das Wissenschaftsmagazin „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ (von Matti Raudjärv)	73
Ten years from the first publication of the journal „Estonian Discussions on Economic Policy“ (by Matti Raudjärv)	76
B2. DAAD-i uurimisstipendium – stažeerimine Saksamaa Liitvabariigis (Matti Raudjärv)	79
Forschungsstipendium-DAAD in der Bundesrepublik Deutschland (von Matti Raudjärv)	87
DAAD research grant – fellowship in the Federal Republic of Germany (by Matti Raudjärv)	90

B3. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984–2016 ... 2017–2022).....	93
Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik in Estland (1984–2016 ... 2017–2022)	93
List of scientific conferences on economic policy in Estonia (1984–2016 ... 2017–2022)	93
BX. Loodetav tulevikuinformatsioon (2018–2022)	96
Die Zukunftsinformation (2018–2022)	96
Expected future information (2018–2022)	96

*** *** ***

C.	
Informatsioon ajakirja toimkonnalt (+ vaata ka trükise esikaane siseküljelt)	99
Information des Redaktionsteams (+ siehe auch auf der Innenseite des Covers)	100
Information from the editorial team (+ see also inside front cover of the publication)	101

MAJANDUSLIKE JA RAHALISTE STRUKTUURIDE REFORM EUROOPA LIIDUS

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorrast

Euroopa Ühenduse riigi- ja valitsusjuhtide konverentsil 9.-10.12.1991 Maastrichtis otsustati riikide vääringuid ühtlustada. Sellega pandi alus Euroopa Majandus- ja Valuutaliidule. Ameerika Ühendriikide eeskujul oli ja on see ette nähtud kui eelaste Euroopa poliitilise ühenduse – *Euroopa Ühendriikide* – loomiseks.

Eelkõige USA rahvamajandusteadlased suhtusid sellesse projekti skeptiliselt, sest mõlemat liitu võrreldes tulevad ilmsiks vägagi suured erisused riikide vahel. Erilist tähelepanu leidis 1976. aasta Nobeli majanduspreemia laureaadi Milton Friedmani (1912 – 2006) arvamus. Ta viitas sellele, et USA kogemusi ei saa niisama lihtsalt Euroopale üle kanda, kuna Euroopa riigid eraldi võetuna – vastupidi USA-le – on majanduslikult ja sotsioloogiliselt väga erinevad. USA-s on määrav osa kõigest avalikest kulutustest keskvalitsuse kanda, nii et majanduslike lahknevuste puhul on suhteliselt kerge ümber suunata piisavalt abivahendeid kriisiregioonide kasuks. Töölised ja ametnikud on ühise keele, põhimõtteliselt ühtsena tunnetatud kultuuri ja suhteliselt vähese isikliku seotuse põhjal oma koduosariikidega regioonidevaheliselt tunduvalt mobiilsemad. Lisaks sellele on tööturud tunduvalt vähem reglementeeritud kui Euroopas. Selle kõige põhjal kohandatakse töötasusid kergemini majandusregioonide erinevate arengutega. Sama kehtib ka kapitali kohta, mille voogude liikumisele osariikide vahel pole seatud barjääre, Euroopas seevastu aga kehtivad diferentseeritud regulatsioonid.

Kui 1997. aasta augustis hakkas valuutaliit pärast pädevate komisjonide pikki nõupidamisi sisulises mõttes selgemaid kontuure omandama, esines Milton Friedman ühes artiklis arvamusega, et Euroopa riigid ei tohiks loobuda paindlike valuutakurside ja iseseisvate rahapoliitikate tasakaalustavast mõjust. Ta avaldas kartust, et euro kasutuselevõtt tõstab poliitilisi pingeid ja viib lõhestavate tülüküsimuste tekkimiseni. See osutuks siis takistuseks väljakuulutatud poliitilise ühtsuse teel.¹

Praegune kriis näib Miltoni väite õigsust kinnitavat. Vähemalt on tee Euroopa Majandus- ja Rahaliiduni (EMU) ja lõppeesmärgina poliitilise liiduni väga erinevate lähteolukordade ja vahepealsete arengute tõttu üksikutes euroala riikides kujunenud raskemaks kui algselt arvati. On selgunud, et siiani arenenud liidu institutsionaalsed struktuurid on ebapiisavad ja neil on puudusi. Ära hoidmaks Euroopale poliitiliselt nii tähtsa projekti äpardumist, tuleb seda reformida. Täna eksisteeriv süsteem, mille puhul igal liikmesriigil on veel suures osas oma fiskaal- ja majanduspoliitika, peab edasi arenema ühisuseks, kus otsustus- ja kontrolliõigused fiskaal- ja majandustegevuse üle ja samuti vastutus selle tegevuse tagajärgede eest on üle läinud Euroopa Liidu

¹ "I believe that the introduction of the Euro will have the opposite effect. It will exacerbate political tensions, in which it makes divergent shocks, which easily would have can be mitigated by changes in exchange rates, on controversial political topics. ... Monetary unit which is introduced under adverse conditions will prove as an obstacle to the political unit." (Project Syndicate, 28.09.1997: The Euro: Monetary Unity To Political Disunity?).

institutsioonide pädevusse. Selleks tuleb läbi viia EL lepingu reform koos Euroopa Tulevikukonvendiga. Selle eesmärgi poole liikudes saab selgeks, kas mõningates riikides tekivad siiani kehtinud õiguslike regulatsioonide ja Euroopa tasemel vajalike kohandamiste, paranduste ja täienduste vahel niisugused lahknevused, mis nõuavad mitmete rahvahäätuste läbiviimist. See on eriti tähtis silmas pidades püüdlusi poliitilise liidu moodustamiseks, mis teevad vajalikuks muudatused riikide põhiseadustes ja seega absoluutse enamuse saavutamise nende riikide parlamentides või isegi rahvahäätusi. Kas valijad nõustuvad üha enamate pädevuste delegeerimisega EL institutsioonidele, on täiesti ebakindel.²

Selgitamaks viisi, kuidas liikuda eesmärgiks seatud poliitilise liidu poole, koostas EL Komisjoni president Jean-Claude Juncker tihedas koostöös ülejäänud nelja EL institutsiooni³ presidendiga vastava memorandumi. Selles skitseeritakse, milliste meetmetega võiks nimetatud presidentide ettekujutuste kohaselt ületada kriisi veel puudustega koormatud, ebaküpses Euroopa Majandus- ja Rahaliidus ja kuidas selle liidu loomine 2025. aastaks lõpule viia.

Presidentiderühma arusaamise kohaselt tuleb 'sügavutimineva, tõelise ja ausa' Euroopa Majandus- ja Rahaliidu ellukutsumiseks arendada struktuurseid ja institutsioonilisi raamtingimusi kolmes suunas: **'tõelise', ehtsa majandusliidu loomine, rahandusliidu rajamine** pankadeliidu lõpuleviimise ja kapitaliturgude liidu kiirendatud loomise abil ja **fiskaalliidu moodustamine** ühise eelarvepoliitika ja kaugeleulatava suveräänsusest loobumise baasil. Edusammud nendel kolmel suunal loovsid *uno actu* ka hädavajalikud raamid **poliitilise liidu** tekkimiseks, kuna kõigi nelja nimetatud liidu moodustamise eeltingimuseks on ülejäänud liitude olemasolu. Nii näiteks oleks ilma tegeliku poliitilise ühinemiseta fiskaalpoliitiliste pädevuste ülekandmine EL instantsidele ilmselt võimatu.

Eriti tähtsaks tingimuseks tõeliselt funktsioneeriva majandusliidu tekkimiseks tuleb pida seda, et vastavad riigid kohe algstaadiumis mitme aasta jooksul reformeeriksid olemasolevaid struktuure, ja seda nimelt võrreldavate, kaasaegsete ja kriisikindlate süsteemide suunas. Mis aga tegelikult toimus? Poliitilised instantsid ignoreerisid niisugust hädavajalikkust. Neile oli algusest peale esmaoluline võimalikult kiire rahaliidu moodustamine. Niisiis võeti rahaühikuna kasutusele euro, ilma et selleks oleks loodud stabiilsed eeltingimused. Seega oli praegune kestev kriis juba tookord ette programmeeritud.

Et Ameerika Ühendriikide eeskujul saaksid tekkida *Euroopa Ühendriigid* arengutasemete ühtlustumise, majanduskasvu ja tööhõive baasil ning ilma kestvate kriisideta, selleks tuleb euroalal struktuursed ja institutsionaalsed tingimised sarnastada USA omadega. See tähendab eelkõige järgmist:

- rohkem finantspädevust keskvalitsusele;
- finantsjärelevalve tsentraliseerimist;

² "Euro on midagi rohkemat kui lihtsalt üks väering. Euro on poliitiline ja majanduslik projekt." (Europäische Kommission, Nachricht 22/06/2015, Fünf-Präsidenten-Bericht: Die Wirtschaft- und Währungsunion Europas vollenden, S.4 (*Euroopa Komisjon, uudis 22/06/2015*), viie presidendi raport: *Euroopa Majandus- ja Rahaliit rajamine tuleb lõpule viia, lk 4*)

³ EL Nõukogu, Euroopa Keskpank, Eurogrupp, EL parlament.

- vabu finantsturge, niisiis kapitalivoogude dereguleerimist, et kapital leiaks kõike efektiivsemat kasutamist;
- suuremat tööjõu mobiilsust euroala tööturgudel;
- riiklike instantside mõju vähendamist majandusele.

Plaanitud arengutasemete *ühtlustamise*, integratiivse ja jätkusuutliku *majanduskasvu*, *hinnastabiilsuse* ja stabiilse *tööhõive* strateegia koosneb põhiliselt kolmest elemendist:

→ Riigi mõju vähendamine majandusele liberaliseerimisagenda abil. Majandus- ja rahaliidu riikide valitsustele on tulevikus keelatud edasine laenukoorma suurendamine. Selle asemel nõutakse neilt jooksvatest sissetulekutest riigivõlgade kustutamist. Pangad võivad üksnes piiratud koguses riigi võlakirju omada.

→ Vältimaks tulevikus taas olukorda, kui esialgselt pangakriisist tekiks riigivõlgade kriis – nagu see toimus 2007. aastale järgnevatel aastatel – näeb uus finantsturgude kord ette pankade ja riikide lahutamist. Euroopa ühtse kriisilahendamismehhanismi (*Single Resolution Mechanism, SRM*) ja Euroopa ühtse pankade järelevalvemehhanismi (*Single Supervisory Mechanism, SSM*) abil peavad tulevikus pankade likvideerimisest tulenevaid kahjusid kõigepealt kandma võlausaldajad (*bail-in*) ja sellele järgnevalt üleeuroopalise pangakriiside lahendamise fond (*Single Resolution Fund, SRF*). Liikmesriigid ise vastutavad üksnes subsidiaarsuse – lähimuse – põhimõtet arvestades.

→ Keskne ülesanne on rahvusvahelise konkurentsivõime parandamine. See kehtib iga üksiku liikmesriigi kohta, vältimaks liidusisesid probleeme tulenevalt erinevatest lähteolukordadest konkurentsi alal. Kuna töötasul pole kesket tähtsust ei nõudluse allika ega heaolu baasina, vaid kulude tekitajana, siis peab selle tõstmist piirama tootlikkuse progressiga. Mis puudutab pensionimakseid, tuleb kasvavat eluiga arvestades kaaluda tööea pikendamist. Kapitalikulused pikema perspektiivi koostamisel arvesse ei võeta.

→ Toetades ametialast väljaõpet, täienduskoolitust ja edasiõpet, samuti mobiilsust tööturgudel, tuleb kõikehõlmava aktiivse kaasamise poliitika raamides kõikidel tasanditel võidelda tööpuuduse vastu. Seal, kus need meetmed isikliku olukorra tõttu pole edukad, peaks võimaldama edasist korraliku suurusega rahalist kindlustatust. Siiski peaks see toimuma vaid siis, kui inimesel on ilmne tahe edasi töötada. Teisest küljest tuleks vallandamiskaitset piirata. Madala kvalifikatsiooniga tööjõu jaoks tuleks luua stiimuleid tööleasumiseks, nagu näiteks USA-s rakendatav *Earned Income Tax Credit*⁴, mille puhul madalamate sissetulekute saajatele makstakse lisatoetust.

→ Plaanis on Euroopa töötuskindlustuse sisseviimisega tasandada asümmeetrilisi konjunktuuriarenguid üksikutes liikmesriikides. Vältimaks olukorda, et seeläbi hakatakse kriisiriikidele pikemajalisi toetusmakseid tegema, kuna tööpuudus pole alati eranditult konjunktuurist põhjustatud, vaid tingitud ka struktuurilistest teguritest, mõeldakse ka piirangute püstitamisele. Nii peaksid ühtlustavad ühenduse-sisesed maksevood piirduma ainult töökohtade järsu kadumise juhtudega ja kestma maksimaalselt kuni kaheist kuud. Peale selle tuleb abisaajariikidel toetusi poole ulatuses kaasfinantseerida.⁵

⁴ EITC, maksusoodustus madalate kuni keskmiste sissetulekute suhtes, rakendatakse astmeliselt vastavalt laste arvule perekonnas.

⁵ Aga ometigi: nii kauaks, kuni tööturupoliitika jääb täielikult üksikute liikmesriikide kompetentsi, pole võimalik välistada, et Euroopa töötuskindlustus kujuneb ikkagi abimaksete jagamise liiduks.

→ Euroopas Liidus kehtiv kohustuste enda peale võtmise klausel (*no bail out clause*) tuleb põhimõtteliselt säilitada. Erandeid peab mittemuudetavate tingimuste abil selgelt reguleerima ja need ei tohi olla erinevalt tõlgendatavad.⁶ Kui reegleid saab painutada, siis võib sellest tekkida tõsine integreerumistakistus. Senised kogemused on näidanud, et niisugused vajaduste rahuldamise jaoks kavandatud *bail-out*-meetmed tekitavad abisaajariikides rahvusegotsentrilist käitumist (*moral hazard*) ja provotseerivad abiandjariikides vastuhakku.

→ On kavas siiani arvukateks rahvuslikeks üksikosadeks killustunud EL finantsturg suureks kapitalituru liiduks ühendada ja üldiselt sellele juurdepääsu kergendada. Et väiksemad ja keskmise suurusega ettevõtted üksnes pangalaenudest ei sõltuks, vaid saaksid ise endale lihtsamani otse rahaturgudelt finantseerimist otsida, nähakse ette direktiive muuta ja nii börsiprospettide koostamist hõlbustada, tehes need lühemateks, kergemini mõistetavateks ja individuaalsemateks. Edaspidi tuleb võlakirjade turu bürokraatliku külge vähendada, raamatupidamise ja aastaaruannete kohustusliku auditi menetlusi sarnastada ja riskikapitali voolu *start-up*-firmadesse soodustada.

→ Investeermistakistuste kõrvaldamiseks, investeeringute soodustamiseks võtmevaldkondades nagu infrastruktuur, haridus, teaduslik uurimistöö ja innovatsioon, samuti uute ettevõtete rajamise algatamiseks on loodud Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond (EFSI). Fondi rahastamine toimub EL eelarvest ja Euroopa Investeeringuspanga (EIB) vahenditest.

→ Vaieldav on küsimus, kas maksejõuetuse regulatsioon mõjuks stabiliseerivalt maksejõuetuks jäänud riikide menetlemisel ning järelikult tuleks see siis sisse võtta EMU õiguslikku raami. Taolise regulatsiooni vastu räägib aga kartus, et riigid hakkavad seda taktikaliselt kasutama ja – lootes korrapärase maksejõuetuse menetluse peale – kergekäeliselt laenu võtma. Seeläbi ohustatakse finantsturgude stabiilsust. Lisaks sellele tekib oht, et võimaliku maksejõuetuse esimeste märkide ilmnemisel ja ähvardava maksejõuetuse menetluse korral tõusevad intresside riskitasud sellisel määral, et riik aetakse pankrotti, kuigi riik tegelikult ülemäära suurtes võlgades polegi.

Teisest küljest tuleb ebasoliidselt majandaval riigil arvestada krediidiintresside riskitasudega. Niisiis võiks maksejõuetuse regulatsiooni kehtestamine mõjuda pelutavalt ja sunniks euroala riike eelarvedistsipliini kinni pidama. Peale selle võimaldab kirjeldatud kord paremini hinnata riigivõlgade sissenõudmise riske, nii et võlausaldajatel oleks võimalik koheselt tekkiva maksejõuetuse korral ratsionaalmajanduslike kaalutluste alusel kergemini võlgade sissenõudmisest loobuda. Maksejõuetuse menetlemise mehhanism võib seega olla tähtis instrument kriiside ennetamisel.

Kas riigi eelarve on tegelikult niisuguses hädaolukorras, mis teeb võlgade kustutamise mõõdapääsmatuks, on Euroopa päästefondi (ESM) kontrollida? Lõppude lõpuks peab olema võimalik ka liikmesriigi euroalast väljaastumine kui *ultima ratio*.

→ Euroopas on enamuse euroala riikide pangahoiused 100 000 euro ulatuses iga hoiustaja ja panga kohta garanteeritud antud riigi hoiuste tagamise skeemide abil. Selliste siseriiklike regulatsioonide tulemuseks on, et üksikute garantiide kvaliteet

⁶ Erandite puhul kohustuste enda peale võtmise klauslist tuleb lisaks nimetatule eriliselt rõhutada struktuuriliste nõrkuste kõrvaldamise vajadust, samuti tuleb erandite lubamine sõltuvusse seada kohustusest edaspidi kinni pidada soliidsest eelarvepoliitikast.

sõltub selle euroala riigi rahalisest võimekusest, kus pank parajasti asub. See aga räägib üldises mõttes vastu ühtse raharuumi printsiipidele. Sel põhjusel arutatakse praegu ühtse garantiisüsteemi sisseviimist (*European deposit insurance scheme*), seda enam, et selline süsteem oleks Euroopa vaatevinklist kuludelt soodsam. Nii tekiks fond, kuhu kõik liidu maad sissemaksleid teeksid ja kust kahju korral saaks pangakliente teenindada. Selline Euroopa ühine hoiuste garanteerimine moodustaks 2014. aasta lõpul sisse viidud ühtse, sõltumatu euroala pankade järelevalve-mehhanismi (*Single Supervisory Mechanism, SSM*) ja jaanuarist 2015 kehtiva Euroopa ühtse kriisilahendusmehhanismi (*Single Resolution Mechanism, SRM*) kõrval kavandatava pankade liidu kolmanda samba.

→ Kuna euroalal pole finantsmaailmal praktiliselt enam mingeid riikidevahelisi piire, oli loogiline pankade järelevalve tsentraliseerida. Asjakohane oleks aga olnud anda pankade kontrollimine mõne neutraalse institutsiooni kätte. See omakorda aga nõudnuks vastavat täiendust EL lepingus. Kas see kõik oleks nii lühikese aja jooksul võimalikuks osutunud, on muidugi küsitav. Selle asemel tehti see kiiruga ülesandeks Euroopa Kesk pangale. Taoline topelfunktsioon rahapoliitilise ja samaaegselt kontrolliva instantsina tekitab ohu, et huvide konflikt võib rahapoliitikas toimuvale halvasti mõjuda. Muidugi ei kao ka nüüd kuhugi vajadus nii-öelda puhta lahenduse järele. Praegu visalt püsiv Euroopa Majandus- ja Rahaliidu kriis sunnib üha tungivamalt jätkusuutliku reformi läbi viima. Seepärast on tähtis, et asjaga tegelevad ühisorganid nii kiiresti kui võimalik ka tulemusteni jõuaksid.

Märts 2016

Manfred O. E. Hennies
Kiel/Warder
Saksamaa

Matti Raudjärv
Tallinn/Pirita-Kose ja Pärnu
Eesti

REFORM DER ÖKONOMISCHEN UND MONETÄREN STRUKTUREN DER EUROPÄISCHEN UNION

Gedanken zur gegenwärtigen Situation

Auf der Konferenz der Staats- und Regierungschefs der Europäischen Gemeinschaft (EG) am 9./10.12.1991 in Maastricht wurde eine Vereinheitlichung der Währungen beschlossen. Damit war der Grundstein für die Europäische Währungsunion (EWU) gelegt. Nach dem Vorbild der Vereinigten Staaten von Amerika war und ist sie als Vorstufe zu einer politischen Union in Europa, den *'Vereinigten Staaten von Europa'*, vorgesehen.

Vor allem Nationalökonominnen aus den USA beurteilten dieses Projekt wegen der recht unterschiedlichen landesspezifischen Gegebenheiten beider Unionen skeptisch. Besondere Beachtung fanden die Aussagen des Nobelpreisträgers für Wirtschaftswissenschaften von 1976, Milton Friedman (1912 – 2006). Er wies darauf hin, dass die Erfahrungen aus den USA nicht so ohne weiteres auf Europa übertragen werden könnten, weil die einzelnen europäischen Staaten – im Gegensatz zu den USA – wirtschaftlich und auch soziologisch zu unterschiedlich seien. In den USA entfällt ein sehr hoher Teil der gesamten öffentlichen Ausgaben auf die Zentralregierung, so dass bei wirtschaftlichen Divergenzen eine Umverteilung ausreichender Hilfsmittel zu Gunsten der Krisenregionen verhältnismäßig reibungslos stattfinden kann. Die Arbeiter und Angestellten sind aufgrund der gemeinsamen Sprache, ihrer weitgehend gemeinsam empfundenen Kultur und der relativ geringen persönlichen Bindungen an ihre heimatlichen Bundesstaaten regional deutlich mobiler. Darüber hinaus sind die Arbeitsmärkte weitaus weniger reglementiert als in Europa. Das alles führt dazu, dass sich die Entlohnungen leichter unterschiedlichen Entwicklungen in den Wirtschaftsregionen anpassen. Gleiches gilt für das Kapital: es strömt barrierefrei zwischen den Bundesstaaten, wohingegen es in Europa differenzierte Regulierungen gibt.

Als im August 1997 die Währungsunion nach langen Beratungen in den zuständigen Gremien inhaltlich deutlichere Konturen annahm, vertrat Milton Friedman in einem Artikel die Meinung, dass die europäischen Staaten nicht auf die ausgleichenden Wirkungen flexibler Wechselkurse und eigenständiger Geldpolitiken verzichten könnten. Er äußerte die Befürchtung, dass die Einführung des Euros die politischen Spannungen erhöhen und zu spaltenden Streitfragen führen würden. Das werde sich dann als Hindernis auf dem Weg zur avisierten politischen Einheit erweisen.¹

Die gegenwärtige Krise scheint ihm Recht zu geben. Zumindest ist der Weg zur Europäischen Wirtschafts- und Währungsunion (EWWU) und letztendlich zur politischen Union wegen der sehr unterschiedlichen Ausgangslagen und zwischenzeitlichen Entwicklungen in den einzelnen Euro-Ländern beschwerlicher als ursprünglich

¹ "I believe that the introduction of the Euro will have the opposite effect. It will exacerbate political tensions, in which it makes divergent shocks, which easily would have can be mitigated by changes in exchange rates, on controversial political topics. ... Monetary unit which is introduced under adverse conditions will prove as an obstacle to the political unit." (Project Syndicate, 28.09.1997: The Euro: Monetary Unity To Political Disunity?.)

erwartet. Es ist deutlich geworden, dass die bisher entwickelten institutionellen Strukturen der Union nicht ausreichen und Mängel aufweisen. Damit dieses für Europa sowohl wirtschaftlich als auch politisch bedeutende Projekt nicht scheitert, wird es reformiert werden müssen. Das heute existierende System, in dem jedes Mitgliedland noch weitgehend eigene Regeln und Leitlinien für die Fiskal- und Wirtschaftspolitik hat, muss sich zu einer Gemeinschaft entwickeln, in der die Entscheidungs- und Kontrollrechte über das fiskal- und wirtschaftspolitische Handeln sowie die Haftung für die Konsequenzen aus diesem Handeln auf die Institutionen der Union übergegangen sind. Dazu bedarf es einer EU-Vertragreform mit Verfassungskonvent. Auf dem Weg dorthin wird sich zeigen, ob in manchen Ländern zwischen den dort bisher geltenden rechtlichen Bestimmungen einerseits und den auf europäischer Ebene notwendigen Anpassungen, Korrekturen und Ergänzungen andererseits Diskrepanzen entstehen, die unter Umständen mehrere Volksentscheide erfordern. Das gilt ganz besonders bei der angestrebten Gründung der politischen Union, wenn Änderungen in den nationalen Verfassungen und damit parlamentarische absolute Mehrheiten oder gar Volksabstimmungen notwendig werden. Ob die Wähler der Übertragung von mehr Zuständigkeiten auf europäische Instanzen zustimmen werden, ist ungewiss.²

Um den Weg zur avisierten Politischen Union aufzuzeigen, hat der Präsident der EU-Kommission, Jean-Claude Juncker, in enger Zusammenarbeit mit den Präsidenten der übrigen vier EU-Institutionen³ ein Memorandum erarbeitet. In diesem wird skizziert, mit welchen Maßnahmen nach den Vorstellungen der Präsidenten die gegenwärtigen Krise in der noch mit Mängeln belasteten, unfertigen Europäischen Währungsunion überwunden und wie bis spätestens 2025 die EWWU vollendet werden kann.

Nach Auffassung der Präsidentengruppe müssen zur Verwirklichung einer 'tiefen, echten und fairen' EWWU die strukturellen und institutionellen Rahmenbedingungen in drei Richtungen weiterentwickelt werden: In Richtung einer '**echten**' **Wirtschaftunion**, einer **Finanzunion** durch Vollendung der Bankenunion und eine beschleunigte Realisierung der Kapitalmarktunion sowie einer **Fiskalunion** im Sinne einer gemeinsamen Haushaltspolitik mit weitgehendem Souveränitätsverzicht auf den nationalen Ebenen. Fortschritte in diesen drei Richtungen würden uno actu auch die notwendigen Rahmenbedingungen für eine **Politische Union** schaffen, weil sich alle vier Unionen gegenseitig bedingen. So könne beispielsweise ohne eine tatsächliche politische Vereinigung die Übertragung fiskalpolitischer Kompetenzen auf europäische Instanzen kaum gelingen.

Außerordentlich wichtige Bedingungen für die Entstehung einer tatsächlichen, funktionsfähigen Wirtschaftunion ist, dass in den betreffenden Ländern gleich im Anfangstadium über mehrere Jahre hinweg die bestehenden Strukturen reformiert werden, und zwar in Richtung auf vergleichbare, moderne und gegen Krisen widerstandsfähige Systeme. Was aber geschah? Die politischen Instanzen ignorierten diese Notwendigkeiten. Ihnen ging es von vornherein darum, die Währungsunion

² "Der Euro ist mehr als nur eine Währung. Er ist ein politisches und wirtschaftliches Projekt." (Europäische Kommission, Nachricht 22/06/2015, Fünf-Präsidenten-Bericht: Die Wirtschaft- und Währungsunion Europas vollenden, S.4)

³ Neben der Europäischen Kommission sind das: EU-Rat, Europäische Zentralbank, Euro-Gruppe, EU-Parlament.

möglichst schnell entstehen zu lassen. Die Euro-Währung wurde also eingeführt, ohne dass dafür stabile Voraussetzungen geschaffen wurden. Die gegenwärtig andauernde Krise war somit bereits damals vorprogrammiert.

Damit die '*Vereinigten Staaten von Europe*' durch Konvergenz, Wachstum und Beschäftigung ohne fortgesetzte Krisen entstehen können, müssen im Euro-Raum die strukturellen und institutionellen Bedingungen nach dem Vorbild der Vereinigten Staaten von Amerika einander angepasst werden. Das bedeutet vor allem:

- mehr Finanzkompetenz für die Zentralregierung;
- Zentralisierung der Finanzaufsicht;
- freie Finanzmärkte, also Deregulierung der Kapitalströme, damit das Kapital die effizientesten Verwendungen findet;
- größere Mobilität der Arbeitskräfte im Euro-Raum;
- Reduzierung des Einflusses staatlicher Instanzen auf die Wirtschaft.

Die vorgesehene Strategie für *Konvergenz*, integratives und nachhaltiges *Wachstum*, *Preisstabilität* und stabile *Beschäftigung* besteht vor allem aus folgenden Elementen:

→ Senkung des Staatseinflusses auf die Wirtschaft durch eine Liberalisierungsgenda. Den Regierungen der Union ist es zukünftig verwehrt, sich weiter zu verschulden. Stattdessen sind sie aufgefordert, aus den laufenden Einnahmen ihre öffentlichen Schulden zu tilgen. Die Banken dürfen nur noch begrenzt Staatsanleihen halten.

→ Damit zukünftig nicht wieder – wie in den Folgejahren von 2007 – aus einer anfänglichen Bankenkrise eine Staatsschuldenkrise entsteht, sieht die neue Finanzmarktordnung eine Auflösung des Verbundes zwischen Banken und Staaten vor. Durch den einheitlichen europäischen Bankenabwicklungsmechanismus (**Single Resolution Mechanism, SRM**) und die einheitliche europäische Bankenaufsicht (**Single Supervisory Mechanism, SSM**) sollen zukünftig die Lasten aus einer Bankenabwicklung zunächst von den Gläubigern (Bail-in) und – wenn notwendig – ergänzend vom Abwicklungsfonds (**Single Resolution Fund, SRF**) getragen werden. Die Nationalstaaten haften nur subsidiär.

→ Zentrales Anliegen ist die Verbesserung der internationalen Wettbewerbfähigkeit. Das gilt für jedes einzelne Mitgliedland, um innerhalb der Union Probleme aus divergierenden Wettbewerblagen weitgehend zu vermeiden. Weil Löhne und Gehälter nicht nur als Quelle der Nachfrage und als Grundlage des Wohlstandes zu betrachten sind, sondern vor allem als Kosten eine zentrale Bedeutung haben, sind ihre Steigerungen auf die Produktivitätsfortschritte zu beschränken. Aufgrund der Erwartungen, dass sich zukünftig die Lebenszeiten im Allgemeinen verlängern werden, werden Erhöhungen des Renteneintrittalters diskutiert. Die Kapitalkosten werden in den perspektivischen Überlegungen weitgehend ausgeblendet.

→ Durch Förderung von Aus-, Fort- und Weiterbildung sowie der Mobilität auf den Arbeitsmärkten ist im Rahmen einer umfassenden aktiven Eingliederungspolitik Erwerbslosigkeit auf allen Ebenen zu bekämpfen. Dort, wo diese Maßnahmen wegen persönlicher Umstände nicht zum Erfolg führen, soll eine großzügige finanzielle Absicherung weiterhin möglich sein. Erkennbarer Arbeitwille ist dafür allerdings Voraussetzung. Andererseits soll der Kündigungsschutz weitgehend eingeschränkt werden. Für gering qualifizierte Arbeitskräfte können Anreize zur Arbeitsaufnahme

geschaffen werden, indem niedrige Einkommen nach dem US-amerikanischen Vorbild der *Earned Income Tax Credit*⁴ durch Zuschüsse aufgestockt werden.

→ Es ist geplant, durch Einführung einer europäischen Arbeitslosenversicherung asymmetrische Konjunktorentwicklungen in den einzelnen Mitgliedländern auszugleichen. Um zu verhindern, dass es dadurch zu längerfristigen Transfers in die Krisenländer kommt, weil Arbeitslosigkeit nicht immer ausschließlich konjunkturell, sondern auch strukturell bedingt sein kann, sind Einschränkungen im Gespräch. So sollen ausgleichende innergemeinschaftliche Zahlungsströme nur auf gravierende Beschäftigungseinbrüche und auf die Dauer von maximal zwölf Monaten beschränkt werden. Außerdem sollen die Empfängerländer die Unterstützungleistungen zur Hälfte mitfinanzieren.⁵

→ Die Nichtbeistand-Klausel (No-bail-out-Klausel) der Europäischen Union ist grundsätzlich aufrechtzuerhalten. Ausnahmen davon müssen durch unabänderliche Bedingungen klar geregelt werden und dürfen nicht auslegungsfähig sein.⁶ Können Regeln gebeugt werden, dann kann das zu einem schwerwiegenden Integrationshindernis führen. Bisherige Erfahrungen haben gezeigt, dass solche als Befriedung gedachte bail-out-Maßnahmen in der Tendenz auf Seiten der Empfänger zu nationalegozentrischem Verhalten (Moral Hazard) verführen und auf Geberseiten Widerstände provozieren.

→ Es ist geplant, den bisher noch in zahlreiche nationale Einzelteile zersplitterten EU-Finanzmarkt zu einer großen Kapitalmarktunion zu vereinen und den Zugang generell zu erleichtern. Damit kleine und mittlere Unternehmungen nicht nur auf Bankkredite angewiesen sind, sondern sich leichter direkt an den Märkten finanzieren können, ist vorgesehen, die Börsenprospekte durch Novellierung der Richtlinien kürzer, leichter verständlich und individuell gestaltbar zu machen. Ferner sollen der Markt für Kreditverbriefungen entbürokratisiert, die Verfahren bei Rechnungslegungen und Abschlussprüfungen harmonisiert und der Zufluss von Risikokapital in Start-up-Unternehmungen gefördert werden.

→ Zur Beseitigung von Investitionshindernissen, Förderung von Investitionen in Schlüsselbereichen – wie Infrastruktur, Bildung, Forschung und Innovation – sowie Initiierung von Neugründungen von Unternehmungen ist ein Europäischer Fonds für strategische Investitionen (EFSI) geschaffen worden. Er setzt sich zusammen aus Mitteln des EU-Haushalts und der Europäischen Investitionsbank.

→ Umstritten ist die Frage, ob eine Insolvenzordnung zur Abwicklung zahlungsunfähiger Staaten stabilisierend wirkt und in den Rechtsrahmen der EWWU aufgenommen werden sollte. Gegen die Erfassung eines solchen Regelwerkes spricht die Befürchtung, dass die Staaten die Insolvenzordnung taktisch nutzen und sich im Vertrauen auf ein geordnetes Abwicklungsverfahren leichtfertiger verschulden könnten. Damit würde die Finanzmarktstabilität gefährdet. Außerdem besteht die Gefahr, dass

⁴ EITC, eine Steuergutschrift auf niedrige bis mittlere Einkommen, gestaffelt nach der Zahl der Kinder in der betreffenden Familie.

⁵ Dennoch: Solange die Arbeitsmarktpolitik vollständig in der Kompetenz der einzelnen Mitgliederstaaten verbleibt, ist nicht auszuschließen, dass eine europäische Arbeitslosenversicherung letztendlich doch auf eine Transferunion hinausläuft.

⁶ Ausnahmen von Nichtbeistand-Klauseln müssen darüber hinaus mit Nachdruck die Notwendigkeiten zum Abbau struktureller Schwächen verdeutlichen sowie von der Verpflichtung zu einer zukünftigen soliden Haushaltspolitik abhängig gemacht werden.

bei ersten Anzeichen einer möglichen Zahlungunfähigkeit und eines dann drohenden Insolvenzverfahrens die Risikoaufschläge auf die Zinsen von Schuldverschreibungen so stark ansteigen, dass ein Staat in den Bankrott getrieben wird, ohne wirklich überschuldet zu sein.

Andererseits muss ein Land, welches unsolide wirtschaftet, mit Risikoaufschlägen auf die zu entrichtenden Kreditzinsen rechnen. Die Einführung einer Insolvenzordnung kann insoweit abschreckend wirken und die Euro-Länder zur Haushaltsdisziplin zwingen. Außerdem sind durch eine solche Ordnung die Ausfallrisiken von Staatsanleihen besser einzuschätzen, so dass die Gläubiger dem Staat bei einer möglicherweise unmittelbar bevorstehenden Insolvenz nach rational-ökonomischen Überlegungen die Schulden leichter erlassen. Ein Insolvenzmechanismus kann somit ein wichtiges Instrument zur Krisenprävention sein.

Ob eine extreme Notlage im Haushalt eines Landes wirklich besteht, die einen Schuldenschnitt unumgänglich macht, hat der Euro-Rettungsfonds (ESM) zu prüfen. Letztendlich muss der Austritt eines Mitgliedstaates aus der Euro-Zone als Ultima Ratio möglich sein.

→ In Europa sind in den meisten Euro-Staaten Bankguthaben bis zu einer Höhe von 100 000 Euro pro Person und Institut durch nationale Einlagensicherungssysteme garantiert. Diese landesspezifischen Regelungen haben zur Folge, dass die Qualitäten der einzelnen Garantien von den Bonitäten jener Euro-Länder abhängen, in denen die betreffende Bank ihren Sitz hat. Das widerspricht im Grunde den Prinzipien eines einheitlichen Währungsraumes. Deshalb werden gegenwärtig Pläne für die Einführung eines gemeinsamen Sicherungssystems diskutiert (European deposit insurance scheme, EDIS), zumal ein solches aus europäischer Sicht kostengünstiger wäre. Damit entstünde ein Fonds, in den alle Unionländer einzahlten und aus dem im Schadenfall die Bankkunden bedient würden. Diese gemeinsame europäische Einlagensicherung wäre dann neben dem Ende 2014 eingeführten einheitlichen, unabhängigen europäischen Bankenaufsichtmechanismus (Single Supervisory Mechanism, SSM) und dem seit Januar 2015 gültigen einheitlichen europäischen Bankenabwicklungsmechanismus (Single Resolution Mechanism, SRM) die dritte Säule der geplanten Bankenunion.

→ Praktisch gibt es heute für die Finanzwelt zumindest im Euro-Raum keine nationalen Grenzen mehr. Infolgedessen war es nahe liegend, in der Europäischen Union die Bankenaufsicht zu zentralisieren. Sachgerecht wäre es gewesen, die Kontrolle über die Geldhäuser einer neutralen Instanz zu übertragen. Dazu hätte es allerdings einer entsprechenden Änderung des EU-Vertrages bedurft. Fraglich ist, ob das in so kurzer Zeit zu erreichen gewesen wäre, wie nach den Vorstellungen der EU-Gremien die Bankenunion entstehen soll. Folglich hat das Europa-Parlament in der Schnelle diese Aufgabe der Europäischen Zentralbank übertragen. Mit dieser Doppelfunktion der EZB als geldpolitische und zugleich kontrollierende Instanz ist die Gefahr möglicher Interessenkonflikte entstanden. Das ist bereits gegenwärtig der Fall, wenn die Zentralbankpolitik einerseits mit ihrer extremen Niedrigzinspolitik eine nachhaltige Depression zu verhindern sucht, andererseits aber durch eine solche Geldpolitik die Existenzgrundlagen der Banken gefährdet. Und genau das soll eine Kontrollinstanz durch rechtzeitiges Aufdecken von Schwachstellen verhindern. Es ist deshalb notwendig, für die Zukunft in dieser Frage eine systemkonforme Lösung zu finden.

Die gegenwärtig hartnäckig andauernde Krise in der EWWU drängt stärker denn je auf eine zukunftsgerichtete Reform. Deshalb ist es wichtig, dass die beteiligten Gremien so schnell wie möglich zu tragbaren Ergebnissen gelangen.

April 2016

Manfred O. E. Hennies
Kiel/Warder
Deutschland

Matti Raudjärv
Tallinn/Pirita-Kose und Pärnu
Estland

ECONOMIC AND FINANCIAL STRUCTURAL REFORM IN THE EUROPEAN UNION

Introductory thoughts on the current situation

It was decided at the Conference of Heads of State or Government in Maastricht on 09.–10.12.1991 to adopt a common currency in these countries. This laid the foundation for the European Economic and Monetary Union. This was and is intended to be a preliminary stage for the creation of the European political union – *United States of Europe* – according to the model of the United States of America.

U.S. economists, above all, were sceptical about this project as a comparison of these two federations would reveal quite considerable differences between the countries. The opinion of Milton Friedman (1912–2006), the 1976 Nobel Prize Laureate, attracted particular attention. He referred to the fact that U.S. experience cannot be transferred to Europe very easily as individual European countries – unlike U.S. states – vary a lot both in economic and sociological terms. In the U.S. most public expenditures are born by the federal government so it is relatively easy in case of regional economic disparities to redirect sufficient aid resources to regions which are in a crisis situation. The labour force and officials are much more mobile between regions due to the common language, in principle commonly perceived culture and relatively few personal connections with their home states. In addition, the labour markets are much less regulated than in Europe. On the basis of all these factors, salaries and wages can be more easily adjusted to different levels of development of economic areas. The same applies to capital flows which can move between the states without any barriers; in Europe, on the other hand, different regulations have been applied.

When the essence of the Monetary Union began to acquire a clearer shape in August 1997 after long discussions in competent committees, Milton Friedman expressed his opinion in a paper that European countries should not give up the balancing impact of flexible currency exchange rates and independent monetary policies. He dreaded that introduction of the euro would increase political tensions and cause disruptive conflicts. That would prove to be an obstacle for the achievement of the stated goal of political unity.

The current crisis seems to confirm the correctness of Milton's statement. Due to the very different initial situations and developments that have taken place meanwhile in the different countries of the eurozone, the way to the European Economic and Monetary Union (EMU) and as a final goal to a political union has turned out to be more difficult than it was assumed at first. The institutional structures of the union that have developed by now have proved to be inadequate and with shortcomings. It is necessary to reform this project which is politically so important for Europe in order to prevent its failure. The current system according to which each member state has still largely its own fiscal and economic policy will have to develop into a union where decision-making and control over fiscal and economic activities and also responsibility for the consequences of these activities have been transferred to the competence of EU institutions. This assumes the reform of the EU Treaty together with the Convention of the Future of Europe. When moving towards this goal it will become clear whether the

current regulations effective in certain countries are in such a conflict with the adjustments, corrections and additions required on the European level that several referendums would have to be carried out. This is particularly important considering the strivings for setting up a political union which make it necessary to amend national constitutions and therefore require an absolute majority in the parliaments of these countries or even referendums. It is quite unsure whether electors agree to the delegation of increasingly more competencies to EU institutions.¹

In order to explain the way towards the political union set as the goal, Jean-Claude Juncker, President of the EU Commission, prepared the respective memorandum in close cooperation with the presidents of the remaining four EU institutions². This outlines the measures which could be taken according to the above-mentioned presidents to overcome the crisis in the still immature European Economic and Monetary Union encumbered with shortcomings and how to complete the creation of this union by the end of 2025.

According to the group of presidents, structural and institutional framework conditions will have to be developed in three directions for the creation of a 'deep, genuine and fair' European Economic and Monetary Union: **Creation of a 'genuine', real economic union, establishment of a monetary union** through the completion of a banking union and accelerated formation of a union of capital markets, and **formation of a fiscal union** on the basis of common budgetary policy and giving up sovereignty to a large extent. Progress in these three directions would create *uno actu* also an absolutely necessary framework for the creation of a **political union** as all these four above-mentioned unions will be formed on the assumption of the existence of the other unions. For instance, transfer of competences related to social policy to EU institutions would probably be impossible without an actual political union.

A particularly important condition for a genuinely functioning economic union would be the reform of the existing structures in the respective countries in the course of several years right at the initial stage, in the direction of comparable, modern systems immune to crises. But what actually happened? Political authorities ignored such absolute requirement. Their priority from the very beginning was to set up a monetary union as soon as possible. Thus euro was introduced as the currency unit without the creation of stable preconditions. Thus the current ongoing crisis was already pre-programmed at that time.

In order to create '*United States of Europe*' according to the model of the United States of America on the basis of unification of the levels of development, economic growth and employment and without prolonged crises, the structural and institutional conditions in the eurozone should be similar to those in the U.S.A. This would assume above all the following:

- more financial competence to the central government;

¹ "The euro is more than just a currency. It is a political and economic project." (Europäische Kommission, Nachricht 22/06/2015, Fünf-Präsidenten-Bericht: Die Wirtschafts- und Währungsunion Europas vollenden, S.4 [*European Commission, Communication 22/06/2015, Five Presidents' Report: Completing European Economic and Monetary Union, p. 4*])

² EU Council, European Central Bank, Eurogroup, EU Parliament.

- centralisation of financial supervision;
- free financial markets, i.e. deregulation of capital flows, in order to use the capital as efficiently as possible;
- more mobility of labour in the labour markets of the eurozone;
- less impact of national authorities on the economy.

The strategy of planned *approximation* of the levels of development, integrating and sustainable *economic growth, stability of prices* and stable *employment* consists of three main elements:

→ Reduction of the effect of the state on the economy through liberalisation agenda. Further increase in the loan burden will be not allowed for the governments of the countries of the Economic and Monetary Union. Instead, they will be required to pay their national debt from current incomes. Banks are only allowed to have government bonds in limited quantities.

→ In order to avoid in the future again the situation where an initially banking crisis would develop into a government bonds crisis – like it happened in the years after 2007 – the new arrangements for financial markets provide separation of banks from the states. According to the European Single Resolution Mechanism (SRM) for crisis situations and the European Single Supervisory Mechanism (SSM) for banks, the losses would be born in the future first by creditors (bail-in) and subsequently by the European Single Resolution Fund (SRF) for banking crises. The Member States themselves will only bear responsibility according to the principle of subsidiarity – closeness.

→ Improvement of international competitiveness is the central task. This applies to each single Member State to avoid problems within the union due to different initial competitive situations. As salaries and wages have no central importance as sources of demand or basis of well-being but only for incurring costs, their increases have to be restricted by the progress of productivity. As to pension payments, the postponement of retirement age should be considered due to longer life expectancies. Capital costs will not be taken into account in long-term plans.

→ Unemployment should be fought on all levels in the framework of comprehensive active involvement policy by supporting professional training, further training and continuing education, also mobility in the labour markets. Further sufficient financial security should be offered when these measures are not successful due to personal circumstances. This, however, should only be used if the person clearly wants to continue working. On the other hand, protection against lay-offs should be restricted. Stimuli should be created for labour with low qualification to induce them to start working, such as the earned income tax credit³ used in the U.S.A. for paying additional support to low income earners.

→ It is planned to level off asymmetric cyclical developments in single EU Member States through the introduction of the EU unemployment insurance. Also imposing of restrictions would be considered to prevent situations where countries in crisis would receive longer support payments as unemployment is not always caused only by the economic cycles but also by structural factors. Thus the approximation of payment flows within the Community should be limited to only sudden losses of jobs and have a

³ EITC, tax credit provided in case of low to medium income, is applied by stages depending on the number of children in the family.

maximum duration of up to twelve months. Besides, the countries assisted would have to co-finance the support to the extent of half of the amount.⁴

→ The clause of assumption of liability (no bail out clause) effective in the European Union will have to be retained, in principle. Exceptions will have to be clearly regulated by strict conditions and have to be unambiguous.⁵ If rules can be bent, it may prove to be a serious obstacle to integration. According to the current experience, such bailout measures planned for different needs cause egocentric behaviour of nations (moral hazard) and provoke opposition in donor countries.

→ It is planned to merge the EU financial market, currently fragmented into numerous national parts, into a large capital market union and to generally facilitate access to this market. In order to avoid the dependence of small and medium-sized enterprises from bank loans only and to allow them to seek financing more easily directly from financial markets, it is planned to amend directives and make it easier to prepare stock exchange prospects, making them shorter, more easily understandable and more specific. The bureaucracy of the bonds market will have to be reduced in the future, harmonising mandatory auditing of the accounting and financial reports and facilitating the flow of risk capital into start-up businesses.

→ The European Fund for Strategic Investments (EFSI) has been set up to remove obstacles from investment activities, favouring of investments in key areas, such as infrastructure, education, scientific research and innovation, and establishment of new businesses. The Fund is financed from the EU budget and from the funds of the European Investment Bank (EIB).

→ It is debatable whether the regulation of insolvency would have a stabilising effect on the insolvency proceedings of countries and consequently it should be included in the EMU legal framework. Such a regulation may, however, be used tactically by countries and induce them to borrow more lightly – hoping for regular insolvency proceedings. This would set the stability of financial markets at risk. Besides, risk premiums of interest rates would rise at the appearance of first signs of insolvency and an impending insolvency proceeding to such an extent that a country would go bankrupt even if it has no excessive debts.

On the other hand, a country without solid financial management would have to take into account risk premiums of their credit interest rates. Thus the establishment of an insolvency regulation would have a discouraging effect and would force eurozone countries to follow their budgetary discipline. The procedures described would also make it possible to evaluate better the risks of recourse on national debt to allow creditors to give up debt collection more easily on the basis of rational economic considerations in case of sudden insolvency. Thus the insolvency proceeding mechanism can be an important instrument for the prevention of crises.

⁴ But still: as long as labour market policy remains fully within the competence of single Member States, it is not possible to exclude that the European unemployment insurance becomes just a union of distribution of support payments.

⁵ In connection with the clause of assumption of liability in exceptional situations, it is important to emphasise specifically in addition to those mentioned also the need to remove structural weaknesses, and allowing of exceptions has to be made contingent on following a solid budgetary policy in the future.

Should the European Stability Mechanism (ESM) check whether the state budget is actually in an emergency situation which makes paying off debts unavoidable? Ultimately also leaving the eurozone should be possible for a Member State as *ultima ratio*.

→ In most eurozone countries in Europe the bank deposits have been secured with deposit guarantee schemes to the extent of 100,000 euros per each depositor and bank. As a result of such national regulations the quality of each single guarantee depends on the financial capacity of the eurozone country where the bank is located. This, however, generally contradicts the principles of the common monetary area. For this purpose the introduction of a common guarantee system (European deposit insurance scheme) is discussed, the more so that such a system would have lower costs for Europe. This would create a fund to which all countries of the union would make payments and from which services could be provided to bank clients in case of losses. Such a common guarantee for deposits in Europe would become the third column of the banking union next to the independent banking supervision mechanism of the eurozone introduced at the end of 2014 (Single Supervisory Mechanism, SSM) and the European common crisis management mechanism (Single Resolution Mechanism, SRM) effective from January 2015.

→ As the financial world in eurozone has practically no borders between countries any more, it was logical to centralise banking supervision. But it would have been more reasonable to transfer the supervision of banks to some neutral institution. This in its turn would have required the respective amendment of the EU Treaty. It is certainly questionable whether it would all have been possible in the course of such a short time. Instead, the task was hurriedly imposed on the European Central Bank. Such a double function of an authority of monetary policy and simultaneously a supervisory authority will create a risk that a conflict of interests may affect the monetary policy. Certainly, a need for a so-to-say clean solution still remains.

The current persisting crisis of the European Economic and Monetary Union makes the need to carry out a sustainable reform increasingly urgent. Therefore it is important for the respective common institutions to reach the results as soon as possible.

March 2016

Manfred O. E. Hennies
Kiel/Warder
Germany

Matti Raudjärv
Tallinn/Pirita-Kose and Pärnu
Estonia

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

A NEW ROLE FOR THE EUROPEAN CENTRAL BANK? REMARKS ON A SPECIAL GERMAN CONFLICT¹

Detlev Ehrig²
University of Bremen

1. The Eurosystem – an optimal currency area?

The design of the European Monetary Union stands under a critical assessment: Does it really constitute an optimal currency area? Robert Mundell pointed out in his path breaking works the following issues: it is above all the spatial and sectoral mobility of capital and labour that contribute towards optimality. Authors building on the Mundellian basic model speak of sufficiently flexible capital flows in face of asymmetrical shocks, of financial market integration, degrees of openness in trade and, in view of the European-wide migrant crisis, not least of the free movement of individuals. In times of global financial and economic crises there seems to be deep uncertainty. Furthermore the fathers of the European Central Bank failed to provide sufficient clarity on the division of responsibilities between the Central Bank, on the one hand, and fiscal policy, on the other.

In a shared understanding of their respective roles, a central bank responsible for the money market coexists with a fiscal policy that is responsible for the goods and labour markets. Monetary policy does not interfere with relations on the markets for goods and labour; and fiscal policy *vice versa* limits its activities to the goods and labour markets. This is a well-established tradition that also makes good economic sense.

In the current situation, though, this traditional division of roles seems to have become a thing of the past – at least for the time being. In the midst of the crisis, the Central Bank feels it necessary to engage in several fields of action outside its brief: namely, in addition to monetary policy, its actions also impact on the areas of fiscal and income policies. This is perceived to be necessary because other actors have failed to do their work properly, an accusation directed above all at the fiscal policies of nation states.

These interventions are not only contentious from the standpoint of economic policy: they also give rise to serious legal implications. No less an authority than Deutsche Bundesbank referred the matter to the German Constitutional Court. The

ECB's Outright Monetary Transactions (OMT) and full allotment policy, so the complaint, has transcended the borders between monetary and fiscal policy and its original function as lender of last resort. It is in effect pursuing a monetary policy to finance state budgets. In 2014, the German Constitutional Court requested a preliminary ruling from the European Court of Justice (ECJ) and expressed doubts about the legality of OMT under German and EU law. In turn, in June 2015 the ECJ decided against the opinion of the German Constitutional Court, ruling that the

¹ Full text article „A new role for the European Central Bank? Remarks on a special German conflict“ can be found on the CD attached.

² Dr. Detlev Ehrig, Senior lecturer for economics, University of Bremen, D-28359 Bremen, Dep. of Economics and Business Studies. Email: dehrig@uni-bremen.de

European Central Bank was acting within its mandate to safeguard the European currency system.

The controversial debate is by no means over. Following the ECJ's rejection of its opinion, in February 2016 the German Constitutional Court opened a second hearing on the ECB's intention to ban all limits on bond purchases. It is by no means clear what the final decision will be.

2. The art of central banking

Ralph George Hawtrey, contemporary and friend of John Maynard Keynes, published an article in 1932 titled "The Art of Central Banking" likened central banking to an art. The "art" comprised issuing paper based on precious metals deposited with the bank. From this time on, such paper receipts were accepted as means of payment. The holders of such paper enjoyed the right at any time to demand from the respective bank the issuance of an accordant amount of coinage. What at first sight constitutes a simple barter trade was quickly perceived by holders of political power as a way to access financing of public debt, a tempting prospect. The art of central banking lies in the balancing act of resisting and yielding to such temptation.

The Bank of England, frequently called the mother of all central banks, was a case in point. Its most important task was to lend money to the government. Hence, it wasn't long before other central banks were established in Europe, first and foremost with the task of financing state budgets.

What ultimately turns a central bank into guardian of a currency, at home and abroad, is its paternalistic conception of itself as protector of the monetary economy. This ascription is the result of processes of autonomy building in the wake of the modernisation of our payment system, in particular following the introduction of paper money. Removed from the political system, a central bank becomes guarantor for the unimpeded dynamics of an economic modernity beyond the idyll of an exchange of goods or services based on barter.

However, once a central bank begins holding the deposits of merchant banks, in a monetarised world it is just a small step away from standing by their side in the event these investment banks are no longer able to raise sufficient liquidity to meet their obligations vis-à-vis the private sector. In this way, in crisis times central banks become lenders of last resort, i.e. in times of financial crisis they provide distressed banks with liquidity in the form of central bank money. In 1797, Francis Baring in his "Observations on the Establishment of the Bank of England" wrote of the need to make provisions for the event that it would come to a sell-off of debt-financed real and illiquid assets in favour of holding money. There should be a "*dernier resort*", an ultimate responsibility in the event of a run on a bank. Baring's idea was not to entrust this task to any type of treasury, but rather to empower central banks to grant unrestricted credit on the basis of sound collateral. By so doing, he created that special central bank status that was to make them a bastion in times of monetary crisis.

Compared with the English national bank, it took much longer for the German central bank to develop into a politically independent and autonomous institution. Moreover, the German perception of what a central bank should be was shaped by external

influences. On the one hand, in view of unfulfilled reparation claims after the First World War the allied powers exerted pressure to have the Reichsbank removed from direct government control and placed under an independent Reichsbank Board of Directors. After the Second World War the allies again intervened, calling for the centralist federal reserve system to be broken up and replaced by a “Bank deutschen Länder” [Bank of German states]. Then, in 1957, they pressed for the Bundesbank Act that was to become a role model for central banks’ independence. With the new Deutsche Bundesbank Act the central bank of Germany was given a structure that survived until its integration into the system of European central banks. Since it was founded, the political consensus concerning the Bundesbank’s self-conception has ensured the high degree of autonomy and incontestability that contributed towards its near-mythical status.

3. Unconventional monetary policy in crisis times

The early years following the founding of the ECB were accompanied by a deceptive calm. This was mainly because the European currency union was entirely in accordance with ideas of what should constitute an optimal currency area and therefore initially met with homogenous conditions on financial markets with correspondingly low and homogenous costs of financing. Stable, efficient and sufficiently interest-elastic capital markets did indeed initially provide for a smooth transmission process in monetary policy.

By the outbreak of the crisis, though, it had become evident that the growing asymmetries among the market players were no longer tenable. The Sachverständigenrat [German Council of Economic Experts] described the process as a cascading decline in the value of assets. Financial market integration was stalled as capital flows in the euro zone were reversed. Due to the destabilizing and self-reinforcing interdependencies between deteriorating public finances, a severe economic recession and fragile bank balance sheets, some countries began to experience the effects of a negative feedback loop between budgetary, real-economy, and financial developments. It was the announcement of OMTs which corrected disturbances in the transmission process of money. In early 2015 the ECB took another important step towards a more relaxed monetary policy. In the frame of quantitative easing, by the end of 2016 it will purchase more than 1 billion euros of sovereign and private bonds on the secondary market. This time, the aim is to raise the inflation rate to the target of 2%, bring about an expansion of base money, and lower real interest rates within the frame of boosting activity in the real economy.

4. The lender of last resort

The ECB subsequently introduced the OMT programme in an attempt to promote implementation of the monetary decisions it had taken and jump start their impacts on the real economy. In so doing, the ECB assumed the function of lender of last resort on the part of the euro zone countries. Arising from this is the controversial question whether through the act of assuming the function of lender of last resort, instead of seeking to finance state budgets via taxes and loans, amounts to an impermissible way of financing sovereign debt. It is suspected that the transfer of creditor risk to the ECB

may equate to the ECB insuring against risk of default, and subsequently a transcending of the demarcation line between monetary and fiscal policy. If that were the case, the danger is that the ECB might fall under fiscal dominance (SVR 2013/14, TZ 30). And ultimately: once the demarcation line between monetary and fiscal policy has actually been transcended, who is then the fiscal actor responsible for income and employment policy within the macroeconomic division of responsibilities? Will this result in the ECB being not only the lender of last resort, but rather – taken to the logical though albeit exaggerated conclusion – also the employer of last resort?

5. The ECB – on the way to al permanent lender of last resort?

Discourses surrounding monetary policy are still dominated by fundamental debate. Programmes like OMT, quantitative easing, and the granting of emergency liquidity aid against solvent though temporarily illiquid banks raise a number of serious issues concerning the monetary financing of state budgets. The thread running through these discourses was the search for pragmatic lines of crisis management in order to gain time for reforms without relieving the pressure for reform.

The conflict situation between the ECB as the champion of monetary relaxation and the German Bundesbank as the doubting Thomas constantly reminding us of the danger of pent-up inflation remains unchanged since the outbreak of crisis in 2008. Clearly, the macroeconomic debate on the relationship between the monetary and the real spheres of the economy continues to be dominated by very different fundamental convictions.

The monetary system survives on trust. When there is a run on a bank and depositors demand their money back, they simply have to be satisfied. Past financial crises have taught us that there is only a narrow dividing line between a liquidity crunch and a solvency crisis, and it may often be difficult to draw any distinct line between the two. This suggests there should be cooperation between monetary and fiscal policies. Financial stability and price stability are inseparable. A fiscal state should be aware that solvency problems harbour the danger of contagion and can lead to high costs for the real economy. To question the legitimacy of a central bank to exercise its brief as lender of last resort and thus to promote dominance of fiscal considerations boils down to a dispute about principles, and hence placing organizational principles above building trust in a monetarised world. A policy of lender of last resort is a very contradiction of terms vis-à-vis individual liability for liquidity crises. Depending on the merits of the case, it may always be possible that a lender of last resort has to exercise its brief. And in future, in such a divergent constellation as a currency union it is more than likely to happen again. The EWWU is far removed from being an optimal currency area, and it has to take account of this via its organizational arrangement of responsibilities. This calls for fiscal backing in the shape of sovereign budgetary rights. A currency union can only be sustainable in the long term in coexistence with a political union. To achieve this necessitates transferring sovereign rights to the European level. It entails also establishing an insolvency mechanism for the states within a currency union that provides for dealing with national debts.

GEORGISCHE AUSSENWIRTSCHAFTSPOLITIK NACH DER GEWINNUNG DER UNABHÄNGIGKEIT¹

Irina Gogorishvili²
Staatliche Universität Tiflis

Nach der Erlangung der Souveränität wurden in Georgien viele Wirtschafts-reformen durchgeführt. Das Jahr 1996, in dem Georgien den Beobachterstatus bei der Welthandelsorganisation (WTO) bekam, gilt als Anfang vom Aufbau der georgischen Außenwirtschaftspolitik.

Das Ziel der Außenwirtschaftspolitik ist, durch die Weiterentwicklung der Außenhandelspolitik, die effektive Ausnutzung von eigenem Investitionspotential und Auslandsfinanzierungen ein stabiles und nachhaltiges Wirtschaftswachstum des Landes zu sichern.

Eine relevante Komponente der Außenwirtschaftspolitik bildet eine erfolgreiche Gestaltung der Außenhandelspolitik. Ein wichtiger Meilenstein auf diesem Weg war der Beitritt von Georgien zu WTO als vollberechtigtes Mitglied am 14. Juni 2000 – eine grundlegende, politisch motivierte und notwendige Entscheidung. Seit dem Beitritt zu WTO gehören zu den Gestaltungsbereichen der georgischen Außenhandelspolitik die Zollpolitik und das Behördenmanagement, der Schutzrecht des intellektuellen Eigentums, auch die Maßnahmen für gesunde Handelsbeziehungen (Sicherheit, Antidumping und ausgleichssteuerrechtliche Verfahren), die Erarbeitung und Durchführung der Politik und Praktik, die Einfluss auf den Handel mit Gütern und Dienstleistungen haben. Der Reformprozess und die ständige Harmonisierung mit internationalen Standards forderten viel Aufmerksamkeit für den privaten Sektor und hatten in Georgien einen schwierigen Verlauf.

Die privatwirtschaftlichen Interessengruppen akzeptieren nicht vollständig die Notwendigkeit, dass zugunsten der nationalen Wirtschaftsinteressen ihre eigenen Ziele und Absichten auf den zweiten Platz gestellt werden müssen. Am Ende der Übergangsperiode wurden die georgischen Rechtsvorschriften mit den Anforderungen von WTO in Konformität gebracht. Dank der Vereinbarung über die vertiefte und umfassende Freihandelszone (DCFTA) und die Zusammenarbeit zwischen Georgien und der Europäischen Union wurden neue Impulse für die Reformen im Außenhandel gegeben. Das EU-Assoziierungsabkommen mit Georgien beinhaltet das Ziel, dass jedes Partnerland ein Freihandelsabkommen erstellen kann und gleichzeitig dazugehörige Verpflichtungen annehmen muss. Diese Vereinbarung bedeutet, dass ein Partnerland mehr als 80% von EU-Rechtsvorschriften umsetzt.

Zum Beginn der Verhandlungen mussten die notwendigen Voraussetzungen erfüllt werden. Aus 10 Schwerpunkten (tarifäre und nichttarifäre Handelshemmnisse, sanitäre

¹ Den vollständigen Text des Artikels "Georgische Außenwirtschaftspolitik nach der Gewinnung von Unabhängigkeit" findet der Leser auf der beigegefügt CD.

² Irina Gogorishvili, Professorin an der Fakultät für Wirtschaftswissenschaften und Business Administration, Staatliche Iwane-Dschawachischwili-Universität Tiflis; Universitäts-Str. 2, Tiflis, Georgien; irinagogorisi@yahoo.com; Tel.:+995 577720090

und phytosanitäre Maßnahmen, öffentliches Beschaffungswesen, Zollverwaltung, Investitionen und Dienstleistungen, Ursprungszeugnisse, technische Handelshemmnisse, Wettbewerbspolitik, Schutz des geistigen Eigentums, nachhaltige Entwicklung, Umwelt und soziale Fragen) wurden Georgien vier problematische Bereiche zugeordnet. Von diesen Vorgaben ausgehend hat sich Georgien verpflichtet, dass geeignete Massnahmen in allen vier Bereichen ergriffen werden: Technische Handelshemmnisse; sanitäre und phytosanitäre Maßnahmen in der Landwirtschaft; Wettbewerbspolitik und Schutz des geistigen Eigentums.

Wie sich die Erfüllung der DCFTA-bezogenen Anforderungen für Georgien rentieren werden, sind die Meinungen in zweigeteilt. Auf der einen Seite haben die wirtschaftlichen Studien zu diesem Thema, die von Wissenschaftlern R. Gvelesiani, I. Gagnidze, M. Metreveli, N. Papachashvili, E. Sepashvili, M. Jibuti und anderen durchgeführt sind, gezeigt, dass kurzfristig die DCFTA-bezogenen Anforderungen zusätzliche Kosten in der Staatsverwaltung und im privaten Sektor verursachen und anfänglich durchaus Außenhandelsströme einschränken (diese Effekte sind bereits eingetreten). Auf der anderen Seite können wir laut der gleichen Studien sagen, dass langfristig Georgien durch diese Vereinbarung stark profitieren wird. Laut Expertenschätzungen wird durch DCTA-Vereinbarung das BIP um 6.5% steigen, während die ausländischen Direktinvestitionen, die im Jahre 2007 auf 2 014.800 \$ beliefen, im Jahre 2020 die Höhe von 11360000000 \$ erreichen werden. Außerdem wird erwartet, dass sich Georgiens EU-Exporte um 12% und EU-Importe um 7.5% erhöhen (laut der gemeinsamen DCFTA-Forschungsergebnisse der Unternehmen Ecorys aus den Niederlanden und Case aus Polen).

Nach Expertenschätzungen wird die DCFTA das Image des Landes positiv beeinflussen, gleichzeitig wird Georgien im Laufe der nächsten 10 Jahre 350 Gesetze der Europäischen Union übernehmen und für ihre Wirksamkeit die notwendigen Bedingungen schaffen müssen. Von großer Bedeutung für den georgischen Außenhandel ist das internationale Rating-Agentur Fitch Ratings, das die Ratingentwicklung von Georgien von der positiven zur stabilen eingeschätzt und damit dem Land das „BB“-Rating gegeben hat, das aber drei Stufen hinter dem sogenannten "Investment-Grade"- Rating steht. Laut dem Fitch-Rating war im Jahre 2015 mit 20% Exportrückgang zu rechnen, während das Leistungsbilanzdefizit des Landes zum BIP auf etwa 14% erhöhen sollte, statt der 9% im Jahre 2014. Das Ratingunternehmen prognostizierte auch, dass das georgische Wirtschaftswachstum im Jahre 2015 um 2% sinkt. Nach Angaben des Ratingunternehmens wurde die „Prophezeiung“ teilweise wahr.

Falls wir auf Grund der aktuellen Lage die durchgeführten Änderungen im georgischen Außenhandel aus wirtschaftlicher und politischer Sicht bewerten, müssen wir vor allem eine Risikoentstehung wegen der Expansion der georgisch-russischen Wirtschaftsbeziehungen (bisher kann man nur von der Erholung in diesem Handel sprechen) erwarten. Die Außenhandelspolitik von Georgien muss als Hauptschwerpunkt die Diversifikation der Import- und Export-Strukturen und der Handelsströme setzen, damit von Anfang an in der Branchenstruktur für wirtschaftliche Sicherheit risikoreiche Ergebnisse durch unerwünschte Spezialisierung vermeiden werden, die als Folge der staatlichen wirtschaftspolitischen Unterstützung der Produktion von Güter und Dienstleistungen eintreten können.

Das Ziel der georgischen Investitionspolitik ist, im Lande ein investitionsfreundliches wirtschaftliches Umfeld zu schaffen. Die rechtlichen Rahmenbedingungen für dieses Umfeld sind im Gesetz "Über staatliche Förderung von Investitionen" festgelegt. Das Gesetz unterstützt die Umsetzung von Investitionen durch die Verbesserung der notwendigen Prozeduren für Geschäftsaktivitäten und Kapitalinvestitionen und sieht auch weitere erleichterte rechtliche Regelungen vor. Das Ziel der Schuldenpolitik von Georgien ist, sich den Ruf als verantwortungsvoller Schuldner aufzubauen, das eine stabile Versorgung des Landes mit Kreditressourcen sichern wird. Zur gleichen Zeit sollten effektive Mechanismen für die Begrenzung der Altschulden eingeführt werden. Das weltweit erfolgreich funktionierende Programm "Umweltschutz anstelle der Schulden" kann für Georgien attraktiv sein, um den Auslandsschuldenlast zu begrenzen. Für das Auslandsschulden-Management ist es sehr wichtig, das Thema der Wechselkurspolitik zu thematisieren, falls sich der rasche Abwärtstrend des Wechselkurses weiterhin fortsetzt. Es wäre wünschenswert, die externe Verschuldung in eine interne umzuschulden, aber dieser Prozess wird nicht nur von unserem Wunsch abhängen. Der Erfolg der georgischen Außenwirtschaftspolitik wird letztendlich dadurch bestimmt, ob die nationalen staatlichen Interessen als Priorität von den wirtschaftlichen Interessengruppierungen im Lande anerkannt werden oder nicht.

CASH AS AN ELEMENTARY COMPONENT OF LIBERAL SOCIAL ORDER¹

Manfred O.E. Hennies²
University of Applied Science, Kiel

Introduction

Since state institutions began using account screening, in the bank sector, not only in cases of suspicion, but as a standard procedure for monitoring account and investment data, much of the illegal transfer of funds has shifted towards cash payments. Cash payments, in general, are carried out from hand to hand with no data collection and, therefore, no record of them having taken place; they are anonymous. The anonymity is particularly important for illegal transactions³ because the participants do not wish to be recognised.

Cash as a starting point to combat illegal transactions

In order to hinder, or even combat such illegal monetary transactions, the EU is considering two possible measures; one moderate and one more radical. The moderate solution would see the introduction of legislation restricting the amount of cash used in payments. Several countries have already introduced such legislation, which often varies from country to country. These varying restrictions suggest that the amount of cash which can legally be used, will depend on the socio-economic particularities of the country concerned. The German government is considering a limit of five thousand Euros. Within an economic community, such as the European Union, where many countries use the same currency, such variations would, of course, make no sense. A unified maximum amount for cash transactions should, if introduced, not be too low because the higher the limit, the smaller the number of citizens affected by it and, therefore, restricted in their freedom of choice. It is not yet clear how such a limit would be enforced as it would still be possible to pay sums of cash, within the restriction, in several instalments.

There is no guarantee that the limit could not be adjusted by governments ad hoc, and could even be set at zero. This would be the radical course of action; doing away completely with cash payments. The consequence would be that the transfer of money would only be possible by bank transfer from account to account. This version is based on a suggestion made two years ago by the University of Harvard economist Kenneth Rogoff, which was discussed in the press, as a way of combating criminal financial transactions. Additionally, the annulment of individual bank notes with a high value is being considered; for the Euro community the suggestion is to cease production of notes with the value of five hundred Euros. Notes of this value are rarely used in

¹ The article can be found on the accompanying CD.

² Dr. Manfred O. E. Hennies, retired professor, University for Applied Science, Kiel (manfred.hennies@fh-kiel.de).

³ Financing of terrorism, drug dealing, flight of capital, payment for moonlighting, tax evasion and corruption and money laundering.

normal commerce, one reason being that many shops today no longer accept them. Since these notes are a simple way of transporting large sums of money unnoticed, their use is mainly limited to the world of illegal transactions where large sums of money need to be transported, or converted, as in the case of money laundering.

The banking sector's position regarding the question of cash transactions

Representatives of the banking sector are in favour of the campaign to eliminate the use of cash transactions, as this brings two main advantages within the banking industry:

- The existence of cash means that there is a low mark for central bank interest rates. The abolition of cash would allow the central bank to drop the prime interest rate as low as it wished, even below zero, enabling the negative deposit rates to be passed on to customers. The explanation being that bank clients would have no choice but to accept this, as they would no longer have the opportunity to withdraw their funds, as cash, to be deposited interest free in safe deposit boxes.
- If only cashless monetary transactions were possible the banks and internet banks would benefit from increased commission, as they would be involved in every transaction; this would increase their productivity.
- The abolition of cash would mean a decrease in investment in cash logistics; there would be no need for secured safes, efficient alarm systems and expensive ATMs, which need to be maintained. Furthermore, there would be no need for costly secure money transportation and no costs for the production of notes and coins for the central bank.
- The danger of robbery and expenditure for its prevention and for insurance would also cease to exist.

The meaning of cash within free economic order

On the other hand, the advantages of cash cannot be denied!

- Cash enables freedom of choice for its owner. As Dostojewski said in the 19th century, "Money is coined liberty" This applies only to cash; all other forms of monetary transaction are a means, for the authorities, of observing individuals.
- The use of cash enables individuals to maintain their anonymity, to control their own affairs and to avoid control through the state.
- Holding cash reduces the risk of bankruptcy because the central bank, as the provider and source of 'money creation', has never-ending resources. On the other hand, a current or savings account with a bank is always open to the risk of the bank becoming insolvent.
- Older people often experience difficulties using modern technology (mobile phones, Apps, Internet Banking). Cash provides them with the solvency they require, at all times.
- Citizens who, often due to a stroke of fate, live close to the poverty line and depend on such means as begging in order to survive, are totally dependent on the existence of cash. Without it they would have no means of existence. Furthermore, the removal of cash as a method of payment would do away with tips and gratuities for those employed in service jobs.

- The abolition of cash and the insistence on cash-free payment would increase the risk of cyber-crime as more and more of our daily business would be carried out via the internet.
- Cash has one big advantage; it shows us how much money we have to spend. This may be one reason why one hesitates more before buying articles and paying in cash, rather than when card payment is required or shopping online. This can also be a reason for the increase in private insolvency correlating to the increase in “virtual money”.

Cash as a basis of contractual freedom

Contractual freedom is a basic principal within a liberally structured democratic society. Every citizen has the right, within the law, to negotiate the terms of a contract to be signed, laying down goods or payment (cash included) to be made, as a part of the contract. Thus, legislation restricting the use of cash or abolishing it, would be a breach of the freedom of rights as laid down in the constitution of any EU country. Therefore, if the European Monetary Union were to limit the use of Euro notes⁴, as a method of combating illegal transactions, this would be a breach of the contract laying down the mode of operation within the EU, as well as EU regulation No. 974/98, Part IV, Article 10, Line 2, for the inception of the Euro.

The abolition of cash, the more radical measure, would lead to a considerable limitation of contractual freedom as would, to a lesser extent the more moderate suggestion. The total abolition would mean ex nunc no statutory means of payment. Within liberal order no governmental body has the right to withdraw from its citizens, to such a drastic extent, freedom of choice.

If this were to happen it is to be expected that the withdrawal of Euro notes and coins would simply lead to the use of foreign currency for cash payments. Another possible surrogate would be the use of gold for illegal transactions and, in smaller quantities, for normal payment. A logical consequence would then be to forbid the possession of gold. At this point the question would be: When does dictatorship replace freedom? Furthermore, the question is whether the aim behind removal of cash is merely to achieve total control over the purchasing power within the European Union?

⁴ The European Union accepts only the Euro bank notes produced by the European Central Bank as a method of payment (Article 128/1, Line 3, contract laying down the mode of operation within the EU).

AVALIKKUSE OSALEMINE KESKKONNAMÕJU HINDAMISE JA PLANEERIMISPROTSESSIS RANNIKUMERE TUULEPARKIDE NÄITEL EESTIS¹

Karin Lindroos²
Tallinna Tehnikaülikool

Käesolevas artiklis uuritakse avalikkuse, eeskätt kohalike elanike, võimalusi olla informeeritud ning kaasatud otsustusprotsessi, mis puudutab nende elukeskkonna võimalikku ümberkujundamist massiivsete meretuuleparkide rajamisel Lääne-Eesti saarte rannikumerre. Kvalitatiivse meetodiga uurisime, kuidas hindavad kohaliku kogukonna liikmed oma kogemust elanike kaasamisel arutelu- ja otsustusprotsessi, kuidas nad hindavad tuuleparkide rajamise sotsiaalset ja kultuurilist mõju, mida tähendavad mastaapsed tuulepargid keskkonnale, inimeste edasisele elule, kohalikele kultuurile, traditsioonidele, majandustegevustele (kalapüük, turismitalud).

Lääne-Eesti saarte rannikumerre on kavandatud kaks suurt meretuuleparki – Hiiumaa (Loode-Eesti) meretuulepark ümber Hiiumaa põhjaosa ning Soela väina tuulepark Hiiumaa-Saaremaa vahele. Mõlemad projektid on planeeritud rannikule väga lähedale, Soela väina tuulepargi lähim kaugus rannikust on 6 kilomeetrit.

Esimeses etapis, aastatel 2011 ja 2012 uurisime Hiiumaa tuuleparke, teises etapis - aastal 2014 Hiiumaa ja Saaremaa vahelist (Soela väina) tuuleparki. Tegime kvalitatiivse poolstruktureeritud süvaintervjudega uuringu, küsitledes kokku 40 inimest. Kasutasime nii individuaal- kui fookusgrupi intervjuud. Käesolevas artiklis keskendume Soela väina meretuulepargile, mille juhtumiuuringu viisime läbi kevadsuvel aastal 2014, küsitledes kokku 20 inimest.

Intervjuud kestsid ühest kuni kahe tunnini ja need transkribeeriti. Intervjuud viidi läbi TTÜ üliõpilaste poolt õppejõudude (keskkonnaökonomistid ja sotsioloogid) juhendamisel.

Antud keskkonnapoliitilise juhtumiuuringu peamiseks eesmärgiks oli selgitada välja, kuidas tagada avalik keskkonnamõju hindamine planeerimise, informeerimise, kaasamise, osalemise ja otsustamise protsessides, kus arvestatakse asjasthuvitatud inimeste ja gruppide, eeskätt kohaliku kogukonna seisukohti ja hinnanguid nende elukeskkonna ümberkujundamise kontekstis. Teiseks oluliseks eesmärgiks oli analüüsida ja mõtestada elukeskkonna ümberkujundamise tähendust ja mõju kohalike elanike elamisviisidele ja majandustegevusele seoses rannikumerre paigaldatavate tuuleparkidega ning püüda selgitada peamiselt väikemajandamisega (rannakalapüük, turism jm) hõivatud kohaliku kogukonna ja kohalike omavalitsuste hoiakuid võimalike keskkonnamuutuste suhtes, tuginedes nii elanike kui institutsionaalsete tegutsejate (kohalik omavalitsus, valdkonna ja ettevõtete esindajad, meedia) hinnangutele.

¹ Full text article „Public environmental impact assessment in planning process of the nearshore wind power farms in Estonia“ can be found on the CD attached.

² Department of Business Administration, Tallinn University of Technology, Akadeemia tee 3 Tallinn 12618

E-mail address: karin.lindroos(at)ttu.ee, tel. +372 6204103; +372 5037971

Kvalitatiivse uuringu käigus viidi läbi dokumentide analüüs ja intervjuud Saaremaa kohalike omavalitsuste juhtide, turismi ja kalanduse valdkondade esindajatega, ning fookusgruupiintervjuud rannikualade elanikega.³ Uuringu eesmärgist lähtuvalt püstitati järgmised ülesanded:

- (1) uurida, kuidas kontseptualiseeritakse tuuleenergia arendamise vajadust riigi poliitikas;
- (2) kuidas argumenteeritakse tuuleparkide vajadust ja otstarbekust vastavates keskkonnamõju hindamise ja planeerimise dokumentides; kuidas on keskkonnamõtjudele antud hinnangud seostatud sotsiaalmajanduslike (s.h kultuuriliste) mõjude hinnanguga vastavates dokumentides;
- (3) informeeritust ja kaasatust (inimeste ja kohalike omavalitsuste jt huvigruppide võimalust protsessis osaleda). Kuidas on inimesed ja kodanike vabatahtlused osalenud tuuleparkide idee mõtestamisel ning kas ja kuidas on nad olnud kaasatud ning saanud osaleda arutelu- ja otsustusprotsessis: (3.1) kuidas hindavad kohalikud elanikud oma võimalusi osaleda tuuleparkide rajamist puudutavates aruteludes, avaldada oma seisukohti ja mõjutada antud protsessi; (3.2) Kuidas hindavad kohalike omavalitsuste esindajad elanike kaasamise kogemust tuuleparkide rajamise aruteludes?
- (4) inimese ja tuulepargi suhteid, keskkonna- ja sotsiaalseid mõjusid: Kuidas hindavad kohalikud võimuinstitsioonid ja kogukond (elanikud, suvilaomanikud) tuuleparkide rajamise mõju elukeskkonnale, kohalikule kultuurile, traditsioonidele ja majandustegevusele tulevikus?

Mõningal määral uuriti ka seda, kuidas kajastub tuuleparkide rajamise idee kohalikus meedias.

Energia- ja kliimapoliitikast tulenevalt on tuuleenergeetika arendamine on üks osa taastuvenergeetika poliitikast. Taastuvenergeetika arendamise eesmärged põhjendatakse eelkõige globaalse soojenemise vähendamise vajadusega, kuna selle protsessi põhjusena nähakse fossiilsete kütuste kasutamise tagajärjel tekkivaid kasvuhoonegaase. Eesti taastuvenergeetika eesmärgid tulenevad otseselt Euroopa Liidu (EL) kliimapoliitikast, ehk nn. 20-20-20 eesmärkidest. Eesti on võtnud endale kohustuseks, et aastaks 2020 peab 25% energia lõpptarbimisest pärinema taastuvatest allikatest. See eesmärk on aga juba täidetud. Seega seni ei ole Eestil otsest ja tungivat vajadust tuuleenergeetika arendamiseks. Kuid Energiamaajanduse arengukava ENMAK 2030+ eelnõu järgi võetakse eesmärgiks, et aastaks 2030 moodustab taastuvenergia osakaal vähemalt 50% energia lõpptarbimisest. Samas kui EL-i energia- ja kliimapaketi kohaselt on EL-i ülene eesmärk suurendada taastuvenergia osakaalu aastaks 2030 vaid 27%-ni energia lõpptarbimisest.

Euroopa keskkonnapoliitika rajaneb ettevaatus- ja ennetusprintsiiibil, mille kohaselt tuleb ettevaatusmeetmed võtta tarvitusele enne kahju tekkimist. Üheks ettevaatusprintsiiibi olulisemaks meetmeks peetakse keskkonnamõju hindamist. Eestis kehtib Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, mille paragrahv 6 sätestab, millistel juhtudel on Keskkonnamõju hindamine vajalik.

³ Anonümiseeritud

Eesti praktikas tellib keskkonnamõtjude hindamise arendaja ja maksab selle ise kinni, seetõttu on keskkonnamõtju hinnangud arendajakesksed. Huvigruppide tasakaal sõltub suurel määral otsustajatest, kelleks meretuulepargi protsessis on riigi tasand. Sel tasandil puuduvad aga kindlad ja püsivad kontseptsioonid, nt. Hiiumaa-Saaremaa lääneranniku mereala planeeringu lähtealuste dokumendis 2012. aastal soovitatakse konfliktid osapooltel endil lahendada, samas seatakse soodsamasse (eelisarendus)seisu uus tulija – tuulepark. Samas dokumendis pole Hiiumaa ja Saaremaa vahelist mereala veel üldse ette nähtud tuuleenergia arenduspiirkonnana. Ometi on Hiiu maakonna mereplaneeringus (2014) see ala planeeritud ulatusliku tuulepargi arendusalana (PT7). Selge mudeli ja ühtse strateegia puudumine riigi tasandil tekitab konflikti loodusväärtusliku turismipiirkonna ja tööstusliku tuuleenergia tootmisala (tehisala) vahel. 388 tuulikut on väga suur piirkond, mis muudab looduskeskkonna tööstusalaks. Ettevõtlu saartel on aga suunatud turismi arendusele. Turismivaldkonna esindajad leidsid, et tuuleparkide tulek tekitab visuaalse reostuse ning ei tooks turismile kasu, vaid muudab ka seni tehtud turismi arenduse ja saare tutvustamise töö mõttetuks.

Uuringus osalenud vallavanemad arvasid, et inimesed oleksid kavandatavate tuuleparkide vastu. Seda kinnitas ka fookusgrupi intervjuu kohaliku kogukonnaga. Arvati, et avalikul arvamusel võiks olla senisest rohkem kaalu. Kohalikud elanikud soovivad säilitada piirkonda sellisena nagu seda tuntakse ka järeltulevatele põlvkondadele, kuid kogukonnal ja kohalikul omavalitsusel on liiga vähe võimu protsessi mõjutada.

Täheldati, et keskkonnamõtju hinnangud on arendajakesksed. Arvati, et neid peaks tellima või koostama riik. Kui näiteks Rootsis tellib keskkonnamõtju hinnangu omavalitsus, siis antud juhul polnud omavalitsuse esindajaid projektist isegi mitte informeeritud. Ka Eestis võiksid omavalitsuse tellitud keskkonnamõtju hindamised kõne alla tulla, kui leida sobiv rahastuse skeem. Arendustega seotud konfliktide ühe lahendusena nähti, et valla üldplaneering peaks olema senisest tugevam dokument, mida riik peab aktsepteerima ka siis, kui valla planeering näeb ette mingi arendustegevuse välistamist. Mereplaneeringus peaks arvestama piirnevate valdade seisukohti. Need arendused peaksid olema üldplaneeringus kajastatud, vald kas siis toetab või välistab arenduse. Maavalitsus on aktsepteerinud arengukavade koostamise ja üldplaneeringute protsessis, et Põhja-Saaremaa rannikule tuulepargid ei sobi. Mustajala valda pole ühtegi tuulepargi ala planeeritud, sest õrn rannikumaastik ei sobi suurteks ettevõtmisteks.

Peetakse tõenäoliseks, et vaate rikkumise tõttu hakkavad hiigeltuulepargid mõjutama ka kinnisvara hindu negatiivses suunas.

Soela meretuulepargi kavandamise juhtumiuuringu käigus ilmnis lisaks reale spetsiifilistele kaks põhimõttelist probleemi.

Esiteks oli ilmselge, et intervjuueeritud rannikualade elanikel puudus Soela meretuulepargi kavandamise osas peaaegu igasugune info. Info puudus oli tingitud asjaolust, et meie õigusruumis (seadustes) ei olegi otseselt kellelgi kohustus protsessi käesolevas faasis infot jagada. Vastavalt keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 11 lg-le 3 on avameretuuleparkide puhul keskkonnamõtju hindamise algatamine kohustuslik, kuid KeHJS ei näe enne planeeringu algatamise taotlust ette eeluuringute teostamist arendaja poolt. Seetõttu on planeeringute alga-

tamisele järgnevatel avalikel tegevustel (keskkonnamõju hindamise programmi avalikud arutelud) keeruline anda planeeritava tegevuse võimalikust mõjust selgeid vastuseid. Keskkonnamõjude hindamise protsessi läbipaistvust ning kohalike elanike kaasamise vajadust silmas pidades võiks kaaluda KeHJS raames sätestada planeeringute ja keskkonnamõjude hindamise algatamisele eelnevate alusuuringute vajaduse. See aitaks sisuliselt ellu viia Århusi konventsioonis sätestatud.

Århusi konventsioon on Põhjamaades vastuvõetud konventsioon, millega Eesti liitus 2001 aastal ja mis käsitleb kolme teemat: juurdepääsu keskkonnateabele; õigust osaleda keskkonnavalitsuse otsustamisprotsessis; juurdepääsu õigusemõistmisele keskkonnamõju. Konventsiooni artikkel 6 sätestab mitu nõuet, teavitada asjast huvitatud üldsust kavandatavast tegevusest menetluse varajases staadiumis, kui kõik variandid on veel lahtised ja üldsuse osalemine saab olla tõhus.

Eesti seadusandluse kohaselt kaasatakse lai avalikkus otsustusprotsessi KMH algatamise otsuse teatavakstegevemisega Ametlikes Teadaannetes. Kuid konkreetsemate huvitatud isikute teavitamine toimub KMH programmi avalikul väljapanekul ja avalikul arutelul. Samas programmi koostamise protsess hakkab pihta oluliselt varem.

Teine avalikkuse kaasamise seisukohalt oluline põhimõte on toodud Århusi konventsiooni nimetatud artikli 6 lõikes 5, mille kohaselt vajaduse korral innustab konventsiooniosaline taotlejat tegema kindlaks asjast huvitatud üldsuse, et arutada taotluse eesmärgi ja edastada infot oma taotluse eesmärkide kohta enne loa taotlemist. See põhimõte pole Eesti seadusandlusesse jõudnud. Avalikustamine algab alles peale projekti taotluse esitamist. Kuigi arendajal ei ole keeldu tegeleda huvigruppidega enne taotluse esitamist.

Lisaks proaktiivsuse puudumisele riigi poolt, tuleb aga rõhutada ka kohaliku ajakirjanduse passiivsust antud teema käsitlemisel. Kohalikul meedial oleks võimalik antud juhul olla ise proaktiivne, tunda huvi nende maakonnaga soetud arengute vastu ning algatada diskussiooni. Juhtumiuuringu käigus läbi viidud fookusgrupi intervjuu kohalike rannaala elanikega näitas, et niipea kui inimesed said informatsiooni planeeringu kohta, olid nad koheselt ka väga huvitatud diskussioonist.

Teiseks on merealade planeeringuid puudutavates uuringutes toodud meretuuleparkide mõjude hinnangud absoluutselt erinevad intervjueritud kohalike elanike seisukohtadest. Kuigi mõjuhinnangud toovad välja tuuleparkide võimalikud ohud erinevatele valdkondadele jõutakse ilma veenvaid argumente esitamata tulemusele, et tuuleparkide negatiivne mõju jääb marginaalseks ning sotsiaalmajanduslikud mõjud on positiivsed. Kohalikul elanikel näevad aga antud ohte hoopis teises valguses. Kõige suuremat probleem nähti visuaalses ja esteetilisest reostuses, mis hävitab traditsioonilise maastikupildi. Inimeste arvamus oli, et tuulepark rikub vaate ära ja vaade Pangal kui saare ühel olulisemal turismiobjektidel müüritakse tuulikutega kinni. Kohalikul elanikel olid seisukohal, et see omab negatiivset mõju mitte ainult igapäevaelule vaid ka turismile. Lääne- ja Lõuna-Hiiumaal ning Põhja-Saaremaal on ainulaadsed vaated saarte vahelises ruumis, mida esineb Eesti rannikumaastikul harva. Panga pangalt Põhja-Saaremaal on jälgitav Hiiumaa lõuna- ja lääneserv ning Kõpu poolsaar koos Kõpu tuletorniga. Leisi vald Saaremaal ja Hiiumaa lõunaosa on vastastiku toimivad oma füüsilise läheduse tõttu (ca 6-7 km). Meretuulepargid mõjutaks kogu Saaremaad.

Arvati ka üldisemas plaanis, et Eesti saared püüavad näha oma potentsiaali turismis. Puutumatut loodust peetakse üheks olulisemaks turismiressursiks.

Turism on Saaremaa arengustrateegia kandev valdkond ning sellisel juhul oleks tuulikute rajamine arengustrateegiaga vastuolus. Seetõttu peaksid tuulepargi planeeringu keskkonnamõju hinnang olema palju põhjalikum kui seni Eestis tehtud meretuuleparke puudutavad uuringud. Arvestades aga, et antud hinnangu tellib arendaja, siis on raske uskuda, et see poleks tuuleparkide kasuks kallutatud. Seetõttu on soovitatav viia ka Saaremaal läbi maakonnaga piirneva mereala planeering nagu seda tehti Hiiumaal. Antud planeeringu saab algatada maavanem ning seetõttu oleks selle keskkonnamõjude hinnang sõltumatu(m) arendaja soovidest.

RIIGI TERVIKLIKU INNOVATSIOONISÜSTEEMI KUJUNDAMINE¹

Janno Reiljan², Ingra Paltser³
Tartu Ülikooli majandusteaduskond

Kaasajal on innovatsioon üldtunnustatult majandusarengu peamine tõukejõud. Teadus- ja arendustegevusega (T&A) seotud suured riskid pärsivad majandusagentide (ettevõtete ja organisatsioonide) innovaatilist tegevust ja sellega nende arengu jätkusuutlikkust. Seega sõltub riigi majanduslik edu innovatsiooniriskide alandamisest majandusagentide seisukohalt aktsepteeritavale tasemele, säilitades samal ajal majandusagentide piisava vastutuse innovatsiooniuotsuste tulemuste eest.

Riigi innovaatilise arengu tagamiseks tuleb majanduspoliitiliselt tasakaalustada multidimensionaalse eesmärksüsteemi komponendid. Innovatsioonile suunatud valitsussektori meetmete tasakaalustamine ja ühtseks tervikuks integreerimine on innovatsioonipoliitika ülesandeks. Innovatsioonipoliitika ülesandeks on kujundada regulatsioonide (õigusaktid, standardid, normatiivid) ja institutsioonide abil terviklik ja ühtne riigi innovatsioonisüsteem (RIS), mis katab vajaliku osa innovaatilise keskkonna (haridus, teadus, info pakkumine ja vahendamine, intellektuaalse omandi kaitse, võrgustike loomine jms) loomisse kuludest ning pakub majandusagentide innovaatilisele tegevusele ka otseseid toetusi (subsiidiumid, riiklikud tellimused jms). Kaasajal sõltub majandusagentide innovaatilise tegevuse aktiivsus ja tõhusus olulisel määral RIS tõrgeteta ja tõhusast toimimisest.

Käesoleva artikli eesmärgiks on tuua välja innovatsioonipoliitika roll tervikliku ja ühtse RIS kujundamisel. Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded:

- Selgitada valitsussektori innovatsiooniprotsesside sekkumise põhjusi ja sellega seotud probleeme;
- Analüüsida RIS olemust ja töötada välja RIS terviklik mudel, mis tooks välja innovatsioonipoliitika koha ja rolli valitsussektori interventsioonimeetmete ühtseks tervikuks integreerimisel;
- Analüüsida teadusallikate põhjal innovatsioonipoliitika struktuuri ja selle erinevate valdkondade olemust.

Valitsussektori sekkumist majandusse õigustatakse üldjuhul turutõrgete ületamise vajadusega, see on aluseks ka innovatsioonipoliitika rakendamisel (innovatsiooniprotsessidesse investeerimise tasuvuse liiga pikk aeg ja ebakindlus, majandusagentid ei arvesta innovatsiooni positiivseid välismõjusid). Innovatsioonipoliitika meetmete rakendamise eesmärgiks on majandusagentide innovaatiliste investeeringute riskide maandamine ja erakasulikkuse võrdsustamine ühiskondliku kasulikkusega. Selline lähenemine vastab „lineaarse“ innovatsiooniprotsessi olemusele: uus teadmus luuakse teadusasutustes, seejärel kohandatakse see praktiliste vajadustega innovaatilisi tooteid (teenuseid) loovates ettevõtetes. Kuna „lineaarprotsessis“ luuakse ainult väike osa

¹ Artikkel “Shaping a holistic national innovation system” asub ajakirja CD-I.

² Janno Reiljan, PhD. DSc (econ), TÜ välismajanduse korraline professor.

E-mail: Janno.Reiljan@ut.ee

³ Ingra Paltser, assistent, E-mail Ingra.Paltser@ut.ee

innovatsioonist, siis ei ole turutõrked ilmselt peamised valitsussektori sekkumise põhjused. Paremini selgitab valitsussektori sekkumist innovatsiooniprotsessides süsteemitõrgete teooria, mille kohaselt tõrked innovatsiooniprotsesside erinevate osaliste koostöös on innovaatilise tegevuse nõrkade tulemuste peamiseks põhjustajaks. Süsteemitõrked kujutavad endast nii innovatsiooniprotsessides osalejate tegevuse, aga ka rakendatud poliitikate kooskõlastamatust või koguni vastandlikkust. Seega ei ole valitsussektori ülesandeks niivõrd majandusagentide individuaalse innovatsioonitegevuse toetamine, kuivõrd tõhusalt toimiva RIS loomine: süsteemi puuduvate komponentide loomine ja komponentidevahelise koöperatsiooni arendamine.

Innovatsiooni pärssivate süsteemivigadena tuuakse välja: majandusagentide nõrk innovatsioonialane võimekus; ettevõtete ja organisatsioonide vähene pindlikkus keskkonnamuutustega kohanemisel; innovatsiooniprotsesside osapoolte koostöö (võrgusuhete) nõrkus uue teadmuse ja praktilise kogemuse levitamisel; innovatsiooni õigusliku, aga ka kultuurilise ja sotsiaalse keskkonna puudulikkus; puudused valitsussektori poliitikate formuleerimisel, elluviimisel ja tulemuste hindamisel. Valitsussektor peaks innovatsiooni edendamiseks põhitähelepanu pöörama süsteemitõrgete ületamisele.

Valitsussektori sekkumist innovatsiooniprotsessidesse on aga põhjust ka kritiseerida, kuna see moonutab majandusarengu normaalset kulgu. Valitsussektori sekkumiseks peab olema täidetud kaks tingimust: esiteks peab olema täpselt identifitseeritud lahendamist vajav probleem (turu- või süsteemitõrge); teiseks peab aga olema selge, et valitsussektoril on probleemi lahendamiseks kasutada adekvaatsed vahendid turumajanduse toetamise suunas. Seejuures tuleb arvestada valitsusasutuste töö ebatäiuslikkust (bürokratiat, ametnike ebakompetentsust, korrupsiooni), mille tõttu võib põhimõtteliselt võimalik lahendus saavutamata jääda. Valitsussektori subsiidiumid suurendavad innovatsiooni ühiskondlikku kogukulu, aeglustavad teadmuse ülekandumist teadusasutustest ettevõtetesse, uued tooted ja teenused tuuakse turule liiga kiiresti (vanade elutsükkel ei ole veel lõpule jõudnud), arengu regionaalsed erinevused suurenevad (toetused suunatakse eelkõige edukamatele), st suureneb väärarengute risk. Erinevatel poliitmeetmetel erinevates tingimustes erinevad tulemused, mida on väga raske ette näha.

Innovatsioonipoliitika tasakaalustatud ja tulemusliku rakendamise peab tagama RIS – valitsus- ja erasektori institutsioonide võrgustik, mille tegevuse ja koostöö tulemusena initsieeritakse, imporditakse, kohandatakse ja rakendatakse uued tehnoloogiad (protsessid), tooted ja teenused. Lineaarprotsessi asemel teostub innovatsioon majandusagentide ja institutsioonide võrgustikus.

RIS kujutab endast võrgustikku, mis moodustub viiest erinevat tüüpi organisatsioonidest: valitsusasutused kohalikest kuni rahvusvahelisteni; ülikoolid ja teised uut teadmuse loovad asutused; valitsus- ja teadusasutusi ühendavad nõukogud ja assotsiatsioonid; eraettevõtted ja uurimislaborid; spetsiifiliste ülesannetega muud avaliku ja erasektori organisatsioonid. Organisatsioonide tegevust mõjutab (kujundab) institutsionaalne keskkond. Institutsioonid jagunevad formaalseteks (õigusaktid) ja mitteformaalseteks (traditsioonid, harjumused).

Viimaste aastakümnete jooksul on kasvanud arusaam, et innovatsiooni arengus on järjest kasvav roll innovatsioonipoliitikal, mis peab tagama kõigi valitsussektori

poliitmeetmete integreerimise ühtseks terviklikuks RIS, mis soodustab ja suunab ettevõtete innovaatilist tegevust. RIS baseerub teadmisel, et innovatsioon on ühiskondliku koostöö produkt, mis tekib ettevõtete ja nende klientide, varustajate ning konkurentide koostöös haridus- ja teadusasutustega. RIS on innovaatilise majandusarengu baasiks. Valitsussektori ülesandeks on RIS raames innovatsiooni pärssivate tõrgete avastamiseks ja ületamiseks täitma innovatsioonipoliitika abil initsieerija, koordinaatori, riskide maandaja ja ressurssidega varustaja rolli.

RIS olemuse iseloomustamiseks on erinevad teadlased välja töötanud rea RIS visuaalseid mudeleid. Ühist arusaama RIS struktuurist senini tekkinud ei ole. Käesoleva artikli autorid sünteesisid seni väljatöötatud mudeliversioonide baasil uue tervikliku RIS mudeli, mis on aluseks makrokvantitatiivse lähenemisviisi kasutamiseks innovatsioonipoliitika mõju matemaatilis-statistiliseks modelleerimiseks ja analüüsimisel innovatsioonipoliitikat ja innovatsiooni arengut iseloomustavate andmete alusel võrreldavate riikide kogumis. Uus mudel rõhutab senistest selgemalt innovatsioonipoliitika rolli institutsioonide ja organisatsioonide seoste kujundamisel innovatsioonitegevuses. RIS keskmes on innovatsioone loovad, levitavad ja kasutavad organisatsioonid (ettevõtted, haridus- ja teadusasutused jt). Organisatsioonide tegevus kujuneb formaalsete ja mitteformaalsete institutsioonide innovatsioonipoliitika poolt vahendatud mõju keskkonnas.

RIS lähenemisviisi kritiseeritakse peamiselt selle ebamäärasuse tõttu – RIS näib hõlmavad peaaegu kõike. Põhjuseks on asjaolu, et arusaam innovatsiooni esilekutsuvatest ja seda mõjutavatest teguritest on ebamäärane. Põhjuseks on valitsussektori ja innovatsioonipoliitika rolli alahindamine. Käesolevas töös esitatud RIS mudel võimaldab paremini mõista valitsussektori rolli nii innovatsiooni toetavate organisatsioonide kui ka innovatsiooni kujundava institutsionaalse keskkonna arendajana.

Järgnevalt käsitletakse innovatsioonipoliitika funktsioone erinevates innovatsiooni toetamise valdkondades. Neid valdkondi struktureeritakse erinevates uuringutes erinevalt. Käesoleva töö autorid sünteesisid RIS uuele mudelile toetudes varasematest uuringutest innovatsioonipoliitika raamistiku (vt tabel 1).

Tabel 1. Innovatsioonipoliitika valdkonnad ja nende alla kuuluvad meetmed

1. Avaliku sektori T&A arendamine
Avaliku sektori R&A ja innovatsiooni rahastamine
Avaliku sektori R&A ja innovatsiooni suunamine majanduse jaoks olulistesse valdkondadesse
Subsiidiumid avaliku sektori teadusasutustele kaasaegse tehnoloogia ostmiseks
Programmid avaliku sektori teadusasutuste ja nende töötajate ettevõtluse toetamiseks
Avaliku sektori R&A töötajate jätkukoolituse ja mobiilsuse stimuleerimine
Avaliku sektori R&A töötajatele konkurentsivõimelise palga ja karjäärijuhtimise süsteemi kujundamine
2. Innovatsiooni ja T&A toetamine ettevõtlussektoris
Innovatsiooni fiskaalpoliitiline toetamine
Innovatsiooni toetamine tööturupoliitikaga (miinimumpalga määr, immigratsioonireeglid)
Innovatsiooni- ja T&A-alase jätkukoolituse pakkumine
Erasektori T&A projektide rahaline toetamine
Teaduse ja T&A sihttoetused strateegilistes valdkondades
Subsiidiumid ettevõtetele kaasaegase tehnoloogia ostmiseks
3. Innovatsioonialase koostöö toetamine
Ettevõtete ja avaliku sektori teadusasutuste koostöö toetamine
Ettevõtetevahelise koostöö toetamine
Innovatsiooni- ja T&A-alase rahvusvahelise koostöö soodustamine
4. Innovatsiooniks vajaliku tööjõuressursi arendamine
Haridusliku baasi loomine: baasteadmisi andva põhi- ja keskhariduse arendamine, kõrghariduse rahastamine inseneride ja teadlaste ettevalmistamiseks
Noorte huvi suurendamine teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni suhtes
Jätkuhariduse programmid täiskasvanutele (elukestev õpe)
Teadus- ja T&A töötajate ettevalmistamine ja nende mobiilsuse toetamine
Avaliku sektori haridusasutuste töötajatele konkurentsivõimelise palga ja karjäärisüsteemi tagamine
5. Innovatsiooni soodustava õigusliku ja ettevõtluskeskkonna arendamine (kaasaarvatud nõudluspoole meetmete rakendamine)
Innovatsiooni soodustava õigusliku keskkonna loomine (innovatsioonile orienteeritud keskkonnakaitse, töö- ja tooteohutuse standardid)
Innovaatiliste toodete ja teenuste tellimine avaliku sektori poolt
Intellektuaalse omandi kaitse (ka patentide taotlemist ja patendiinfo levikut toetava poliitika rakendamine)
Avaliku sektori teenused innovaatilistele ettevõtetele ja idufirmadele
Uute ettevõtete finantsressurssidele juurdepääsu parandamine (ka riskikapitali turu arendamine)
T&A tegevust ja innovatsiooni infrastruktuuri arengu toetamine (nt informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiatega)

Tabelist nähtub, et innovatsioonipoliitika kujundamisel on kõigepealt vaja erinevate sotsiaalmajanduspoliitika valdkondade arengupoliitikad integreerida ühtseks ladusalt koostöömivaks tervikuks. Käesolevas töös käsitletakse lõpuks innovatsioonipoliitika peamisi funktsioone puudutava viie suure valdkonna (vt tabel 1) arenguprobleeme.

ÜLIKOOLIHARIDUSE VASTAVUS TÖÖANDJA OOTUSTELE JA SELLE MÕÕTMISE PROBLEEMIDE LAHENDAMINE TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽI NÄITEL¹

Jelena Rootamm-Valter²
Tartu Ülikooli Narva kolledž

Igor Kostjukevitsš³
Tartu Ülikooli Narva kolledž

Hariduse, sealhulgas ülikooli- ehk kõrghariduse vastavus tööandja ootustele kujutab endast üht aspekti ühiskonna ootustest haridusele tervikuna. Kui läheneda haridusele kui komplekssele nähtusele, millele on erinevatel subjektidel isepärased ootused, tuleb anda hariduse määratlus anda piisava üldistusastmega. Selleks tundub hästi sobivat haridusfilosoofi Walter Leirmani (*Four Cultures of Education* esmaväljaanne 1993, eesti keeles täiendatud väljaanne 2003) lähenemine. Tuleb arvestada hariduse dualismiga, mis on tingitud indiviidi ja ühiskonna mõneti vastuolulistest, pigem aga mitte täielikult kokkulangevatest huvidest. Huvide erinevust on kutsutud leevendama ja lepitama hariduspoliitika. Määratledes haridust vaimse hüvena, mille õpetamine aitab isikul toime tulla isiklike ja sotsiaalsete probleemidega, tuleb sellesse sisse tuua ka õpetaja kui olulise rolli täitja – hariduse professionaalne evija. Laiemas kontekstis esineb õpetaja rollis haridusasutus, ka ülikool. Hariduspoliitika väljendub haridustingimustes ehk seadusandluses ning poliitikadokumentides, nagu arengukavad ja -programmid, standardid. Need leiavad omakorda väljenduse haridusasutuste õppekavade põhidimensioonides, sh nende eesmärkide ja väljundite suundumuses.

Artikli eesmärgiks on selgitada, milliseid sisendeid annavad ülikooli õppekava kujundamise erinevad huvigrupid: üksikisikud lähtudes oma karjääri- ja eluootustest, tööturg – konkreetsete tööandjate ehk organisatsioonid kaudu ning ühiskond kui osapool kes on kutsutud rahuldama erinevate sotsiaalsete gruppide vajadusi. Selle tulemused võivad aidata hariduspoliitika kujundajaid ja ülikoolide õppekavade arendajaid. Illustreeriv rakendusuuring on läbi viidud Tartu ülikooli Narva kolledži klassiõpetaja magistriõppe õppekava näitel.

Eesmärgi täitmiseks püstitati järgmised ülesanded:

- 1) Analüüsida ja üldistada teoreetilisi seisukohti, mis kajastavad muutusi karjääri- ja eluplaanidest lähtuvates individuaalsetes ootustes kõrgharidusele, samuti organisatsioonilisel tasandil aset leidvatele muudatustele nõudmises kõrghariduse väljundile kui ülikooli õppekava sisenditele eesmärgiga luua alus läbiviidavale uuringule.
- 2) Pakkuda metodoloogiat hindamaks ülikooli õppekava väljundit tööandja poolt ja tema vajadustest lähtudes toetudes ülikooli lõpetajate praktikas kasutust leidnud pädevustele.

¹ Full text article “The conformity of university education to the expectations of employers by the example of Narva College of the University of Tartu” can be found on the CD attached.

² Jelena Rotamm-Valter, Knd., lektor, Tartu Ülikooli Narva kolledž Peetri Palts 2, 20307 Narva, Jelena.Rootamm-Valter@ut.ee

³ Igor Kostjukevitsš, Knd, lektor, Tartu Ülikooli Narva kolledž Peetri Palts 2 20307 Narva, Igor.Kostjukevits@ut.ee

3) Analüüsida ja üldistada tööandja hinnangut ülikooli õppekavale Tartu Ülikooli Narva kolledži õpetajakoolituse bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava näitel ning selleks väljatöötatud metodoloogiat.

4) Teha järeldused, kuidas toetudes tööandja hinnangule ülikooli õppekava ja õppekava hindamise metodoloogiat arendada.

Artikli esimeses osas esitatakse teoreetiliste seisukohtade ülevaade, teises osas tutvustatakse väljatöötatud metodoloogiat ja uuringu tulemusi.

Kõigepealt tutvustatakse artiklis hariduspoliitika subjekte: üksikut indiviidi tema isiklike huvidega ning ühiskonda selle haridusvajadustega, sealhulgas tööturu vajadusi väljendavat riiki. Haridust reguleeritakse riigi tasandil, ent ka ühises kultuuriruumis riikide üleselt. Eesti ülikoolihariduse põhidimensioonid – kvaliteedinõuded ja korraldus – on reguleeritud Bologna kokkuleppega (1999). Selle kohaselt asuvad tänapäeva hariduses, ka ülikoolihariduses kesksel kohal indiviidi vajadused ja huvid. Hariduspoliitika eesmärgiks on töötada välja sellised haridusinstrumentide tegevuse põhimõtted, mis kindlustavad nii individuaalsete kui ka ühiskondlike, sh tööturu vajaduste ja ootuste täitmise. Haridusliku õppekava ülesanne on aga tagada parimad võimalikud tingimused kõrgema hariduse saamiseks kõigi osapoolte huve arvestades, ning seetõttu on haridussubjektiks ka ülikool.

Indiviidi ja ühiskonna, sh tööturu ehk tööandja ootused haridusele ei kattu kaugeltki mitte täielikult. Ent nende subjektide ühistes huvides on haridusootuste kokkulangevus tööturu tasandil. Indiviidi jaoks see leiab väljenduse hariduse vastavuses tema karjääriootustele, tööandja annab teada oma haridusootustes tööandjana, määratledes nõuded töökohtadele organisatsioonides, mille kaudu tänapäeval tööturg toimib.

Arusaamad karjäärist ja organisatsioonilisest arengust on kujunenud käsi käes. Tõsisem vajadus nende mõtestamise järele tekkis ligi sada aastat tagasi ning eriti olulised muutused on toimunud seoses tehnoloogiate arenguga alates 1980ndatest aastatest. Vastavalt on muutunud ka mõlema osapoole ootused haridusele. Nii hariduselt tervikuna kui ka ülikoolihariduselt oodatakse enam mitte niivõrd ühe eriala spetsiifiliste vilumuste omandamise tagamist, kuivõrd kutse ja ametialaste oskuste väljaarendamise kestvat võimekust. Karjääri kujundamise tasandil on see leidnud väljenduse kaasajal valdavas vaheldusrikka ehk muutuva karjääri kontseptsioonis (ingl. k. *protein career*), mille kujundamisel on indiviidil otsustav roll. Tööandja ehk organisatsiooni tasandil on üha laiemat rakendust leidnud lamedad ja üha vähem formaliseeritud organisatsioonilised struktuurid, kus töötaja täidab mitmeid erinevaid rolle. Üha enam levivad mobiilsed, organisatsioonivälised töökohad. Neis tingimustes aktualiseerub näiteks indiviidi tööalaseks eneseteenindamiseks vajalike teadmiste ja oskuste vajalikkus (ingl. *self-service skills*), mis on seotud näiteks kaugtöö ja iseendale töö pakkumisega (ingl. *self-employment*). Seda arengut toetab ka Bologna protsess, rõhutades haridusülesandeid, mis annavad oskuse vastutada tööülesannete iseseisva kujundamise eest. Nii tekib haridusel kohustus kujundada alus indiviidi vastavate üldoskuste (ingl. k. *general skills*) kestvaks arendamiseks.

Selles kontekstis pakub ülikoolile huvi teadmine selle kohta, kuivõrd õppekava on suutnud kaasaja nõuetega kaasas käia ning millised muudatused on tarvis ette võtta, et nii indiviidi karjääriootusi kui ka tööandja vajadusi paremini rahuldada, seda nii

ülikooli kui ka hariduspoliitika tasandil. Seni on pole Eestis selles valdkonnas süvasisevaateid piisavalt tehtud, peamiselt on pakkunud uurijatele huvi ülikooli lõpetanute tööturul hakkamasaamine. Mitmeid tööandjate küsitlusi ka tööandjate hulgas läbi, ent ka nende fookuses on olnud eeskätt kitsama erialase ettevalmistuse aspekt, mitte niivõrd õppekava väljundite spekter ja selle tähendustervikuna.

Tartu Ülikooli Narva kolledžis viidi läbi mitu uuringut selgitamaks välja tööandja hinnangut lõpetajate tööalase kompetentsile ning selle kaudu ka õppekavale, mis on kutsutud seda kompetentsi kujundama. Siinkohal esitatakse ülevaade uuringu tulemustest, mille eesmärgiks on hariduse kvaliteedi hindamine tööandjate huvidest lähtudes TÜ Narva kolledži bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekaval „klassiõpetaja mitmekeelses koolis“ ning ettepanekute tegemine õppekava täiustamiseks. Uuring viidi läbi 2014. aasta sügisel.

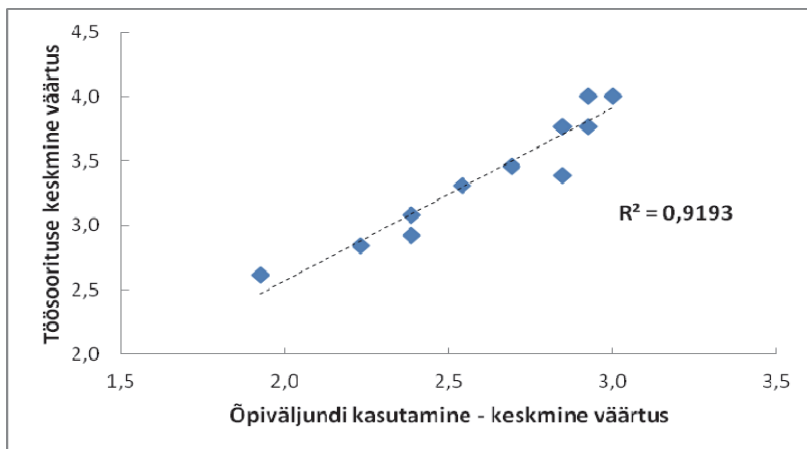
Tööandjate tagasiside metoodika koostamisel lähtuti kolledži ühest peamisest ülesandest valmistada ette kõrgharidusega spetsialiste, kelle pädevus vastab tööturu vajadustele ehk tööandjate ootustele. Tööandja ootuste täitumist näitab tema rahulolu õppekava väljundite koosseisuga ning vilistlase oskusega rakendada neid teises tegevuses ametiülesannete täitmisel. Ajavahemiku määramiseks, mille jooksul on mõju eristatav, kasutati eksperthinnanguid, mille andsid vilistlaste tööandja organisatsioonide juhid. Arvestades pedagoogilise tegevuse iseärasusi ja koolihariduse aastast tsükli, tuleb hinnangu andmisel õppekavale vilistlase töösoorituse ja -tulemuse põhjal piirduda kahe aastaga pärast ülikooli lõpetamist. Hinnangud võeti muutumata õpiväljunditega õppekavale.

Vilistlaste kogumi väiksuse tõttu on statistiliselt usaldusväärse tulemuse saamine keeruline, seetõttu kasutati kvalitatiivset valimit. Lähtuti kogumi olulistest kvalitatiivsetest omadustest: õppeedukuse tase, õppekava läbimise aeg, õppevorm – statsionaarne või avatud ülikool, eelnev elukogemus – vanus, töö: erialaga seotus, organisatsiooniline vorm – erinevad haridusasutuste ja organisatsioonide liigid, geograafiline paiknevus – linn, maa, kultuurierinevused. Kogumisse kuulusid 25 üliõpilast ja nende tööandjat, kes lõpetasid ülikooli uuritava õppekaval aastatel 2011-2014. Valim moodustati selgunud lõpetanute klastrite põhjal. Seejärel hindas tööandja, kui võrd õpiväljunditega saavutatu avaldub tööprotsessi konkreetsetel etappidel ja erinevates töövormides 15 konkreetse kutsepädevuse lõikes täiendõppe vajaduse ranžeerimise abil. Selleks tuli tööandjatel hinnata lõpetanute täiendkoolituse vajadust tööprotsessi etappide ja vajalike töömeetodite lõikes, mis tulenevad kehtivast õpetaja kutsestandardist.

Andmete töötlemisel kasutati sõltuvuse kindlaksmääramiseks peamiselt SPSS võimalusi: Pearsons'i ja Spearman'i korrelatsioonikordajaid ja hajuvusdiagramme, samuti korrelatsioonimaatriksi meetodit ja korrelatsiooni plejaadi.

Uuringu tulemusena selgus, et eriala lõpetanud tervikuna, sõltumata sellest, millisel määral nad erialast tööd teevad, kasutavad õppekavaga ettenähtud õpiväljundeid üsna olulisel määral. See oli oodatud tulemus, ent niitööandjal kui ka ülikoolil on kasulik veenduda, et kutsestandarditel põhinev kõrghariduse õppekava valdavas osas toimib ning rahuldab tööandja vajadusi. Õpiväljundite kasutamine töös näitab oodatult kõrget korrelatsiooni tööandja hinnanguga õpiväljundi sooritusele (vt joonis). Ent sooritusega

isegi täiesti rahul olles märgiti korduvalt, et „on arenguruumi“, mis põhjustab vajaduse lõpetanute töötamise protsessi süvendatumalt uurida.

Joonis. Seos õpiväljundite kasutamise ja tööandja hinnangutega vastavatele sooritustele.

Täiendamaks ja täpsustamaks tööandja õpiväljundite põhjal teostatavate soorituste hinnanguid tööandjail paluti hinnata vilistlase pedagoogiliste kutsepädevuste täiendamise vajadust. Need pädevused, mis täiendõpet esmajärjekorras vajavad, peavad ülikooli õppekavaga olema tulevikus tugevamalt toetatud. Pädevusi, mille täiendamine ei ole tööandja seisukohalt esmatähtis, kujundab aga õppekava tööandjat enam rahuldaval tasandil.

Tööandjate hinnangutest õpiväljundite avaldumisele pädevuste tasandil selgus, et selgelt eristub üks pädevus, mille puhul tööandjad näeksid laiema ja süvendatuma ettevalmistuse vajadust. See on õpilasele individuaalse lähenemise oskus. Selgus vajakajäämisi ka teiste kutseoskuste osas. Ülikooli õppekava täiustamise seisukohalt on aga oluline teada saada, millised õpiväljundid oskuste kujundamist enim mõjutavad, kuid võrd mõjutab vajalike kutseoskuste kujunemist õppeedukus. Selgus, et õppeedukuse näitaja ei peegelda kutseoskuse omandatuse taset. Küll aga on olemas konkreetsed seosed õpiväljundite ja kutseoskuste vahel, ehk teatud õpiväljundid toetavad kindlate kutseoskuste väljakujunemist teistest õpiväljunditest enam.

Mõnede seoste olemasolu oli ootuspärane. Nende selgumine statistiliste meetodite kasutamise tulemusena viitab sellele, et valitud meetodika toimib. Ent selgusid ka seni teadmata seosed. Nende hulka kuuluvad järgmised.

Näiteks õpiväljund, mis kindlustab iseseisva analüüsioskuse ja teadustöö tegemise, seostub tugevalt lõpetanu oskusega rakendada individuaalset lähenemist õpilasele, mis oli nimetatud ka olulisimaks vajakajäämiseks kutsepädevuste tasandil. Kaasaegne pedagoogika soovib aga uusimate, n-ö tuleviku õpetamisemetodite hulgas kõigepealt õpilasepoolset õpieesmärgi iseseisvat seadmist, uurimisõpet jms, mis on õpilasele

individuaalse lähenemise aluseks. Soovitatud õppeviis lahendab ka probleemi korra ja distsipliini hoidmisega tunnis, mis oli samuti nimetatud täiendamist vajavate pädevuste hulgas: klassi ohjamise situatsiooni ei tule individuaalsel õpetamisel ette. Õpilasele individuaalse lähenemise pädevuse kujundamist toetab ka õpiväljund „võõrkeele tundmine B2 tasandil“. Seevastu õpiväljund, mis kindlustab tulevasele õpetajale näitlike õppevahendite valmistamise pädevuse, õpilasele individuaalse lähenemise pädevust ei toeta - seos on negatiivne.

Selgus ka, et õpiväljund „võimekus märgata ja arvestada õpetamisel õppija eripära“ toetab tugevalt kutsepädevust, mis aitab pedagoogil kindlustada kooliõpilasel õpitu kinnistamisele.

Läbiviidud uuringu tulemust võib kokku võtta järgnevalt. Vaatamata sellele, et tervikuna ülikooli õppekava täidab töandja ootusi õpiväljundite tasandil, nende rakendamise ehk kutsepädevuste tasandil esineb siiski ka olulisi puudusi. Analüüsitud õppekava näitel võib väita, et täiendamist vajavad kutsepädevused kuuluvad nende hulka, mis on kaasaja tööturul enim nõutud ning kuuluvad mõnes mõttes uusimate hulka, mis toetavad eeskätt individuaalset lähenemist õppeprotsessile tervikuna. Uuringu tulemus näitab ka seda, et täiendamist vajavate kutsepädevuste kujundamist saab toetada, kui pöörata ülikoolis enam tähelepanu teatud kindlate õpiväljunditele. Uuritud õppekava puhul selgub, et enim täiendamist vajava pädevuse kujunemisele aitavad kõige rohkem kaasa üldoskuste hulka kuuluvad õpiväljundid: võõrkeelte oskus ning võime reflekteerida ning kasutada teaduslikke uurimismeetodeid. See on konkreetne järeldus, mida saab arvestada Tartu Ülikooli Narva kolledži pedagoogiliste õppekavade ja kogu õppeprotsessi täiustamisel.

Ülikooli õppekavade täiendamisel ja õppeprotsessi kujundamisel laiemas plaanis on tulevikus ilmselt otstarbekas arvestada üldoskuste mõju suurenemist kaasajal tööturul nõutavate pädevuste kujundamisel, samuti käia kaasas vajadusega muuta arusaamu üldoskustest ja nende õpetamise ulatuses ülikoolis. Nii saab ülikool kõige paremini vastata nii töandja kui ka indiviidi, tervikuna aga kogu ühiskonna haridusootustele.

RIIGINÕUETE SISSENÕUDMISE EFEKTIIVSUS EESTIS¹

Indrek Saar², Kerly Randlane³, Maret Guldenkoh⁴, Uno Silberg⁵, Tõnis Elling⁶
Sisekaitseakadeemia

Probleemipüstitus

Riigid on kehtestanud oma funktsioonide täitmiseks füüsilistele ja juriidilistele isikutele erinevaid rahalisi kohustusi – maksud, trahvid, tasud jne. Avaliku huvi ja õiguskindluse kaitsmiseks on oluline, et need saaksid ka reaalselt täitmisele pööratud. Näiteks lihtsustab see fiskaaltulude ja -kulude planeerimist ning mõjutab positiivselt riigieelarve mahtu ja seeläbi riigi poolt osutatavate avalike kaupade ja teenuste hulka ja kvaliteeti. Samas on rahaliste kohustuste täitmisel ka laiemad ühiskondlikud mõjud, sest see lihtsustab riigil oma põhifunktsioonide täitmist. Näiteks kui õigusrikkumise eest määratud rahatrahvi võlgnikult tulemuslikul sisse ei nõuta, ei mõjuta see ka isikut hoiduma uutest õigusrikkumistest. Seega riigi suutmatust tagada riiginõuete⁷ efektiivne sissenõudmine seab kahtluse alla ka riiginõuete kehtestamise ja kohaldamise eesmärgi.

Et riiginõudeid reaalselt tasutaks, on riigid loonud sundtäitmise mehhanismi, mille kaudu nõutakse tähtaegselt tasumata kohustused võlgnikult sisse. Eestis on tasumata riiginõuete viimane menetleja üldjuhul kohtutäitur⁸. Kohtutäitur on Eesti õigusruumis avalik-õiguslikku ametit pidav sõltumatu isik, kelle tegevus on reguleeritud avaliku õiguse normidega ja kes tegutseb avalik-õiguslikes suhetes ning kellele riik on delegeerinud osa riigivõimu teostamisest. Alates aastast 2001 lõpetati kohtutäiturite tegevuse finantseerimise riigieelarvest ning toimus avalike ülesannete üle andmine erasektorile. See tähendab seda, et 1. märtsist 2001 on kohtutäiturid vabakutselised, peavad ametit oma nimel ja oma vastutusel ning neid tasustatakse nende endi poolt võlgnikelt sissenõutud rahalistest ressurssidest.

Kohtutäiturite reformi puhul nähti erasektori kaasamise peamiste põhjustena vajadust tõsta efektiivsust ja parandada teenuse kvaliteeti. Seejuures aasta pärast täitereformi toimumist hinnati reformi, mille eesmärgiks oli saavutada parem lahendite täitmine ja vabastada riik täitevorganisatsiooni ülalpidamisest, täielikult õigustatuks. Vabakutse-

¹ Full text article can be found on the CD attached.

² Indrek Saar, PhD, Sisekaitseakadeemia finantskolledži dotsent, Kase 61, 12012 Tallinn, indrek.saar@sisekaitse.ee.

³ Kerly Randlane, MPA, Sisekaitseakadeemia finantskolledži lektor, Kase 61, 12012 Tallinn, kerly.randlane@sisekaitse.ee.

⁴ Maret Guldenkoh, MBA, Sisekaitseakadeemia finantskolledži lektor, Kase 61, 12012 Tallinn, maret.guldenkoh@sisekaitse.ee.

⁵ Uno Silberg, Dr (maj), Sisekaitseakadeemia finantskolledži direktor, Kase 61, 12012 Tallinn, uno.silberg@sisekaitse.ee.

⁶ Tõnis Elling, MA, Sisekaitseakadeemia finantskolledži maksunduse ja tolli õppetooli juhataja-leetor, Kase 61, 12012 Tallinn, tonis.elling@sisekaitse.ee.

⁷ Käesolevas artiklis käsitletakse riiginõuetaena Eesti Vabariigi Põhiseaduse §§-s 113 ja 157 loetletud rahalised kohustused (riiklikud ja kohalikud maksud, lõivud, trahvid ja sundkindlustuse maksed)

⁸ Erandiks on maksuhalduri nõuded, mis on sundtäidetavad maksumenetluses.

lised kohtutäiturid suutsid aastaga kahekordistada kohtuotsustest ja halduskaristustest tulenevate kohustuste täitmise.

Reformi esialgsele edule vaatamata on riik viimastel aastatel sissenõudjana korduvalt väljendanud rahulolematust riiginõuete sundtäitmisel. Täitesüsteemi puudused on viinud olukorrani, kus märkimisväärne osa riigitulusid jääb sissenõudmata, mis raskendab vastavates valdkondades riigi regulatsioonide ja poliitikate rakendamist, olgu selleks siis liiklustrahvide määramine liiklusturvalisuse tagamisel või rahaliste karistuste määramine kuritegevuse ennetamisel. Sellest tõusetub ka antud artikli keskne uurimisprobleem: millised on kehtiva riiginõuete sissenõudmise süsteemi implikatsioonid majanduslikule efektiivsusele?

Antud töös on sellele küsimusele lähenetud heaoluökonomilisest vaatenurgast. Täpsemalt uuritakse kohtutäiturite sissenõudmise alase tegevuse majanduslikku efektiivsust Eestis kehtivas täitesüsteemis. Fookuses on järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas formuleerida optimaalse riiginõuete sissenõudmise tingimused?
- 2) Kas Eesti kehtiv sissenõudmise süsteem, sh kohtutäiturite tasustamise skeem, viib optimaalse sissenõudmise tasemeni?
- 3) Millised on alternatiivid kehtivale riiginõuete sissenõudmise süsteemile?

Riiginõuete sissenõudmise süsteemi analüüsimiseks ning uurimisküsimistele vastamiseks kasutatakse lihtsat osalise tasakaaluga mudelit, mille põhjal teostatakse ka kvantitatiivne simulatsioon. Mudeli koostamisel on kaks keskset eeldust. Esiteks eeldatakse, et kohtutäiturid on ratsionaalsed ning maksimeerivad kasumit. Teiseks eeldatakse, et valdav osa nõuetest on võimalik edukalt sisse nõuda, kuid põhitakistuseks on osade nõuete sissenõudmise kõrgem kulu. Mudeli koostamisel lähtutakse Eestis praktikas kehtivast täitesüsteemist, st püüdlus pole mitte niivõrd varasemas kirjanduses esitatud mudelite edasiarendamine, vaid praktilise probleemolukorra modelleerimine.

Teoreetiline taust ja modelleerimise lähtekohad

Üks suund kirjanduses, mille raames on sarnast probleemi uuritud, ulatub 1970ndatesse, kus on põhiküsimuseks, kas erasektoril põhinev õigusrikkumiste avastamine ja õigusrikkujate karistamine viib võrreldes avaliku sektoriga efektiivsema tulemuseni. Sellistes mudelites on sageli eeldatud, et erasisenõudjate tuluks on õigusrikkujatelt sissenõutud rahaline karistus ning uuritud, kas see motiveerib sissenõudjaid käituma efektiivsemalt võrreldes avaliku sektori sissenõudjaga. On leitud, et erasektori kaasamine võib sellise skeemi korral viia nii optimaalsest kõrgema kui ka madalama rikkumiste tasemeni, mis üldistatult tähendab seda, et varasemas kirjanduses puudub veendumus, et erasektori kaasamine õigusrikkumiste heidutamisel võrreldes avaliku sektoriga efektiivsust suurendaks.

Antud töös uuritakse samuti erasektori kaasamise efektiivsust, kuid seda mitte õigusrikkumiste avastamisel, vaid rahaliste kohustuste sissenõudmisel. Täpsemalt, varasemas kirjanduses on keskendunud õigusrikkumiste taseme optimeerimisele, st püütakse leida sobivad karistus- ja avastamismäärad, mis mõjutaksid õigusrikkujate oodatavat kasu selliselt, et toime pandaks üksnes rikkumisi, mille heidutamine osutub ühiskonna jaoks liiga kulukaks. Kujuures üheks levinumaks eelduseks kirjanduses on see, et rahaliste karistuste rakendamise sotsiaalne tulu ja kulu on null, sest tegemist on

tulusiirdega ühiskonna sees. Praktikaks siiski võib rahaliste karistuste täitmisele pööramine olla raskendatud ja seotud suurte kuludega. Seega, antud töös modelleeritakse olukorda, mis tekib pärast seda, kui õigusrikkujale on rahaline karistus määratud või muu riiginõue esitatud. Fookuses on küsimus, kui palju peaks riik või ühiskond tervikuna kasutama ressursi selleks, et nõuded sisse nõuda, ning kas Eestis kehtiv erasektoril tuginev süsteem ühiskondlikult soovitava taseme saavutamist toetab.

Seega, kui senises kirjanduses on kesksel kohal õigusrikkujate käitumise modelleerimine, siis antud töös sõltub tulemus eelkõige rahaliste kohustuste sissenõudja tegevusest, sest nõue tuleb võlgnikul igal juhul tasuda ja võlgniku käitumine ei mängi otsustavat rolli. Pigem on küsimus selles, kas võla sissenõudja, kellel sissenõudmisega kaasnevad teatud kulud, on tasustatud selliselt, et ta oleks motiveeritud võlgade sissenõudmiseks kulutama ühiskonna jaoks sobivas mahus ressursi. Seetõttu on antud töö kasutatud osalise tasakaaluga mudelit, keskendudes üksnes sissenõudja käitumise ja tema tasustamise analüüsimisele.

Modelleerimisel on eeldatud, et kohtutäiturite eesmärk on kasumi maksimeerimine. Selle eesmärgi saavutavad nad üksnes ühe konkreetse riiginõuete sissenõudmise mahu juures. Teiseks eelduseks on, et kohtutäiturite tulu sõltub otseselt sellest, kui palju nad riiginõudeid tulemuslikult sisse nõuavad. Nende põhitasu suurus on võrdne konkreetse osakaaluga igast sisseõutud nõude rahalisest väärtusest. Selle tasu nõuavad nad lisaks nõudele sisse võlgnikult ning katavad sellega oma peamised tegevuskulud, sh tööjõukulud ja ruumide ülalpidamiskulud. Täiendavalt on eeldatud, et kohtutäiturile hüvitatakse osa riiginõuete sissenõudmiseks tehtud kulusid, mis tekivad konkreetsete toimingute sooritamiseга nagu näiteks arestitoimingud või enampakkumiste korraldamine jms. Need kulud hüvitatakse sõltuvalt täiturite kuludest, sh ajakulust, ning ka need kulud on täituril õigus sisse nõuda võlgnikult.

Riiginõuete süsteemi efektiivsuse analüüs viidi läbi kolmes etapis. Esiteks defineeriti kirjeldatud eelduste põhjal kohtutäiturite kasumifunktsioon ning ühiskonna heaolufunktsioon. Teiseks leiti nende funktsioonide põhjal sissenõudmise mahud, mis maksimeeriksid kohtutäiturite kasumeid või ühiskonna heaolu. Kuna majanduslikku ebaefektiivsust väljendatakse antud mudelis kohtutäiturite kasumit maksimeeriva ja ühiskonna heaolu maksimeeriva taseme erinevuse kaudu, siis kolmandaks uuritigi, kas ja millistel tingimustel kohtutäiturite optimaalne sissenõudmise maht langeb kokku ühiskondlikult optimaalse mahuga. Neljandaks analüüsiti alternatiivseid võimalusi sissenõudmissüsteemi efektiivsuse tõstmiseks, nii teoreetiliselt kui ka kvantitatiivselt erinevate näitlike arvutuste põhjal.

Tulemused ja järeldused

Teoreetilises mudelis näidati, et täiturite tasustamine selliselt, kus nende põhitasu kujuneb osakaaluna sissenõutavast summast võib viia riiginõuete sissenõudmise mahu ühiskonna seisukohast nii ebaefektiivselt madalale kui ka kõrgele tasemele. Samas eeldusel, et lisatasu on üldjuhul põhitasust väiksem, siis pigem kaldutakse sedalaadi süsteemis sisse nõudma ebaefektiivselt vähe riiginõudeid. Kvantitatiivne mudeli simulatsioon näitas, et teatud eeldustel võib efektiivsuskulu ulatuda peaaegu samale tasemele riigikassasse kogutud tuludega.

Mudeli kvantitatiivse simulatsiooni peamine taotlus oli võrrelda alternatiivsete sissenõudmissüsteemide efektiivsust. Tulemused näitasid, et tasumäärade optimeerimine, mis Eesti kontekstis tähendab nende tõstmist, tooks kaasa olulise kasvu sotsiaalses heaolus. Põhitasude puhul on see seletatav sellega, et optimaalne põhitasumäär, st 51%, on oluliselt kõrgem kehtivatest põhitasumääradest, mis jäävad valdavalt alla 30%. Samas on küsitav nii kõrgete määrade kehtestamine, seda eriti kõrgema rahalise väärtusega nõuete korral. Kuigi tasude ebaproportsionaalsuse põhimõtet võeti analüüsis täiturite kasumite minimeerimise kaudu arvesse, pole 51%-lised tasumäärad praktikas ilmselt rakendatavad.

Oluliselt parema tulemuse annab lisatasude optimeerimine. Nende positiivsem mõju ühiskonna heaolule tuleneb sellest, et lisatasud on kehtivas süsteemis põhitasudest enam seotud kohtutäiturite töökoormusega. Seetõttu on nende tasudega kohtutäiturite teenitavad kasumid väiksemad, mis sisuliselt vähendab seda osa võlgnike makstavates tasudest, mis ületab sissenõudmise alternatiivkulu. See omakorda võimaldab ka riigikassasse koguda enam tulusid, kuna sissenõudmine on ühiskonna jaoks odavam. Seega kehtivas süsteemis peaks tasusüsteem enam nihkuma töökoormusel põhinevale tasustamisele, see on ühiskonna seisukohast optimaalsem.

Ainus antud töös esile toodud alternatiiv, mis lahendab ebaefektiivsuse probleemi täielikult, on sissenõudmise funktsiooni üleandmine riigiasutusele. Selle alternatiivi eelis teiste ees tuleneb eelkõige sellest, et sel juhul sissenõudmise erapiirkasu riigiasutuse jaoks ühtib sotsiaalse piirkasuga, eeldusel et riigiasutus tegutseb ühiskonna huvides. Teatud määral on funktsiooni üleandmine võrreldav töökoormusel põhineva kohtutäiturite tasusüsteemiga. Kui näiteks oleks võimalik täitureid tasustada sotsiaalsete piirkulude alusel, makstes sellest veidi kõrgema tasu kasumimotiivide tekkimiseks, saavutatakse sisuliselt sama tulemus. Sellise süsteemi rakendamine praktikas on raskendatud. Kuna iga võlgnik on erinev ja nõuab täituritelt erinevat ressursikulu, siis riigil on väga kulukas või isegi võimatu hankida infot sissenõudmise tegelike kulude kohta. Lisaks kohtutäituritel puudub motivatsioon neid avaldada, mistõttu peaks riik kohtutäitureid tasustama oluliselt kõrgemalt, kui see tegelikkuses ühiskonna jaoks maksma läheks. Seega sellest vaatenurgast oleks kõige lihtsam lahendus anda funktsioon üle näiteks Maksu- ja Tolliametile (MTA).

Mõistagi võivad sissenõudmise funktsiooni üleandmisega riigiasutusele tekkida teist laadi probleemid. Kohtutäiturite süsteemi kasutusele võtmisel oli eesmärgiks efektiivsuse saavutamine läbi konkurentsi ja kasumi motiivide, mis erasektoris peaks eeldatavalt olema lihtsam ja loomulikum. Kui anda sissenõudmisfunktsioon üle riigile, siis puudub konkrents täielikult ja selle tulemusel võib sissenõudmise piirkulu tase kasvada. Teoreetiliselt võib see kasv olla nii suur, et sissenõudmise tase võrreldes praeguse tasemega ei kasvagi. Lõppkokkuvõttes viib see arutelu küsimuseni, kummal juhul suudetakse nõudeid sisse nõuda madalamate kuludega. See vajaks eraldi analüüsi, näiteks MTA ja kohtutäiturite tegevuskulude hindamist riiginõuete sissenõudmisel.

Analüüsi piiranguna võib esile tõsta küsimuse, et kui palju nendest nõuetest, mida täiturid sisse nõudnud pole (või on teinud seda passiivseid meetmeid rakendades ja madala tulemuslikkusega), on tegelikult sissenõutavad. See tähendab, et küsitav võib olla mudeli eeldus, mille kohaselt täiendavaid ressursse kasutades on reaalselt võimalik keerulisemaid ja praegu mitte sissenõutud (või mittetulemuslikult sissenõutud) nõudeid

tulemuslikult sisse nõuda. Kui kohtutäiturite 2009-2011 aastate täitestatistikast nähtub, et igal aastal lõpetatakse nõude rahuldamise tõttu täitetoimikuid mahus, mis moodustab uutest nõuetest 30-50%, rahalises väärtuses aga üksnes 10-25%, siis antud analüüsis on eeldatud, et vähemalt teatud osa nendest nõuetest, mis jäävad edukalt lahendamata, on täiendava ressursikuluga edukalt sissenõutavad. See tundub mõistlik eeldus, kuid selle realistlikkus ja tegelikud põhjused, miks täiturite tulemuslikkus vähemalt statistika põhjal tundub tagasihoidlik, vajaks probleemidest arusaamiseks täiendavat analüüsi. Näiteks võib siin probleemiks olla ka täiturite ülekoormatus, mida ei saa lahendada ka täiendava abipersonali värbamisega.

Teatud kaudset indikatsiooni mudeli realistlikkuse kohta pakub kohtutäiturite tegelike ja simuleeritud kasumite võrdlus. Kuna mudeli simuleerimisel lähtuti 2010 ja 2011 aastate andmetest, siis nende aastate kohtutäiturite kogukasum jäi 4.4–4.7 miljoni vahele. Mudeli näitearvutustes saadi kogukasumiks 1.2 miljonit eurot. Kuna arvutustes ei võetud eraldi arvesse püsikulude taset, võib simuleeritud kogukasumit pidada veelgi väiksemaks. Arvestades, et kohtutäiturid tegelevad lisaks riiginõuete sissenõudmisele ka muude tegevustega, siis jäävad nii tegelikud kui simuleeritud kasumite tasemed samasse suurusjärku.

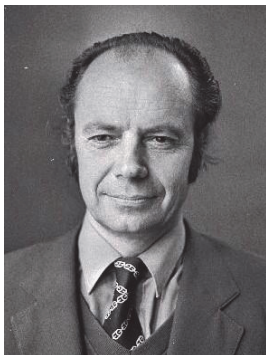
Kokkuvõtteks saab esile tuua, et Eestis rakendatav süsteem ei soodusta efektiivset riiginõuete sissenõudmist, vaatamata kohtutäiturite kasumi motiividele. Samas ei saa analüüsi põhjal väita, et eksisteerib kehtivast süsteemist efektiivsem alternatiiv. Kuigi töös uuritud mudeli põhjal sissenõudmise funktsiooni üleandmine näiteks MTA-le võimaldab saavutada efektiivsema tulemuse, siis selle alternatiivi negatiivseid mõjusid tuleks eraldi empiirilisel uurida. Lisaks võiks tulevikus ühendada trahvide sissenõudmise käsitlused õigusrikkumiste optimeerimise käsitlustega, et luua terviklikum käsitlus, mis hõlmaks endas nii õigusrikkumiste optimeerimist laiemalt kui ka karistuste kohaldamisega kaasnevaid probleeme, mis oli fookuses antud töös.

KROONIKA

CHRONICLE

CHRONIK

MAJANDUSTEADLANE OLEV LUGUS
(12.03.1935 – 27.06.2014)
IN MEMORIAM

Olev Lugus sündis 12. märtsil 1935. aastal taluniku perekonnas Sangaste vallas Valgamaal. Eesti ja rahvusvaheliselt tuntud majandusteadlane, tunnustatud majandus-ekspert tööstusökonoomika alal ja aktiivne majandusteaduse populariseerija lahkus meie hulgast 27. juunil 2014 Tallinnas.

Olev Luguse koolitee algas kodukandis Restu 7-klassilises koolis, mille ta lõpetas 1949. aastal. Edasi jätkus hariduse omandamine juba eelistusega majandusvaldkonnale – Valga Arve- ja Plaanindustehnikumis, mille Olev Lugus lõpetas 1952. aastal tööstusettevõtete plaaniiaerialal.

Tehnikumi lõpetamise järel algas verinoore spetsialisti töömehete ökonomistina tollase Pärnu oblasti Plaanikomisjoni tööstussektoris. 1953. aastal jätkus töö Pärnu Tööstuskombinaadis (hilisem Puidutöötlemiskombinaat „Viisnurk“, praegu Skano Group AS). Olev Lugus töötas seal algul vaneminsenerina, hiljem tsehhi- ja osakonnajuhatajana. Vahepeal (1954-1957) tuli läbi teha ka kohustuslik ajateenistus NSV Liidu relvajõududes.

Peale sõjaväeteenistust ja paralleelselt tööga Puidutöötlemiskombinaadis „Viisnurk“ asus Olev Lugus edasi õppima Tartu Riikliku Ülikooli Majandusteaduskonnas, mille lõpetas 1962. aastal tööstusökonoomika erialal.

Peale ülikooli lõpetamist, omades juba ka suuri praktilisi kogemusi tööstusökonoomikas ja eriti puidutööstuse planeerimisel ja juhtimisel, otsustas Olev Lugus siirduda teadustööle. 1962. aastal alustas ta nooremteadurina pikaajalist viljakat teadlasekarjääri Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudis (TAMI, hilisem Eesti TA Majanduse Instituut ja TTÜ Eesti Majanduse Instituut). Varsti järgnes samas ka aspirantuur ja majanduskandidaadi väitekirja „Puidu kompleksse kasutamise põhisuunad ja majanduslik efektiivsus Eesti NSV-s“ edukas kaitsmine 1971. aastal. Järgnes töö vanemteadurina ja juba üsna varsti, 1972. aastal tuli Olev Lugusel asuda juhtima TAMI tööstusökonoomika sektorit. 1976. aastal omistati talle ka vanemteaduri kutse. 1984. aastal reorganiseeriti TAMI tööstusökonoomika sektor ümber majandusmehhanismi probleemide sektoriks. Olev Lugus jätkas selle sektori juhtimist kuni 1986. aastani, mil ta edutati TAMI teadusdirektoriks. 1989. aastal valiti Olev Lugus Majanduse Instituudi direktoriks. Sellel ametikohal oli ta pärast taasvalimist 1998. aastani. Instituut oli Eesti teadussüsteemi vahepealse reformimise tulemusena selleks ajaks saanud Tallinna Tehnikaülikooli asutuseks – TTÜ Eesti Majanduse Instituudiks. Aastatel 1998-2000 töötas Olev Lugus Eesti Töandjate ja Tööstuse Keskliidu majandusnõunikuna. Teadlaskarjääri jooksul stažeeris ta Soome, Inglismaa, Rootsi, Ungari ja Kanada ülikoolides.

Olev Lugus juhtis pikemat aega Majanduse Instituuti just keerulisel ja heitlikul, aga ka väga põneval ja lootusrikkal Eesti riigi taasiseseisvumisperioodil. Keeruline ja isegi karm oli paratamatult kaasa teha Teaduste Akadeemia ja laiemas mõttes Eesti teadussüsteemi ümberkujundamist, üleminekut teaduse suuremale isemajandamisele ehk domineerivalt projektipõhisele finantseerimisele. Põnev oli aga vastu võtta uusi väljakutseid, eeskätt taastatud Eesti Vabariigi uute institutsioonide kiireid ja väga olulisi tellimusi rakendusuuringuteks ja analüüsideks. Raudse eesriide langemisel oli üheks väljakutseks kindlasti ka lausa buum väliskontaktide sõlmimisel, samuti rahvusvaheliste teadusprojektide taotlemise algus. Olev Luguse juhtimisel tuli Majanduse Instituut kõigi nende väljakutsetega väärikalt toime.

Olev Luguse teadustöö põhisuunaks oli Eesti tööstuse arengu analüüs ja prognoosimine, kitsamalt Eesti metsaressursside kasutamise ja puudutööstuse analüüs ning arenguperspektiivide väljatöötamine. Töötades Majanduse Instituudi teadusdirektori ja direktorina Eesti taasiseseisvumise perioodil, lisandusid majandusmehhanismi täiustamise alased ja makromajanduslikud uuringud. Olev Lugus osales Eesti-poolse juhina kümnes makromajanduslikus rahvusvahelises koostööprojekti, millede partneriteks olid PHARE-programm, Rahvusvaheline Majanduskasvukeskus (ICEG, USA), Hollandi Erasmus Ülikool, Pariisi Mäeinstituut, Berliini ja Kopenhaageni ülikoolid, Ungari Rahvusvaheline Majandusuuringute Instituut, Soome Majandus-uuringute Instituut (ETLA) jmt. Ta oli ka Eesti majandusliku iseseisvumise programmi (nn IME-projekti) väljatöötamise üks juhte Majanduse Instituudis ja valitsuskomisjonis.

Väga aktiivne oli ka Olev Luguse ühiskondlik tegevus. Ta oli Rahvusvahelise Majanduskasvukeskuse (ICEG) Eesti koordinaator (1985-1998), Eesti Presidendi Akadeemilise Nõukogu liige (1994-1996), Eesti Majandusteaduse Seltsi juhatuse liige ja aseesimees, Eesti Raadio Majandusklubi liige, Eesti ühingu „Teadus“ juhatuse liige ja majandussektiooni esimees (1982-1991).

Olev Lugus pidas teadustöö tulemustest ning Eesti majanduse arengust ja selle sõlmprobleemidest aastatel 1963-1998 nii Eestis kui ka välisriikides enam kui 2100 avalikku loengut. Ta oli ka Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli majandus-teaduskondade riiklike eksamikomisjonide esimees.

Olev Luguse sulest ilmus ligi 150 teadus- ja aimetrukist. Ta oli ka 8 majandus-teadusliku kogumiku koostaja ja toimetaja, sh Eesti ja Soome ühiskogumiku „Eesti ja Soome sotsiaalmajandusliku arengu võrdlus“ (Helsingi, 1993) Eesti autorite kollektiivi juht. Soome autorite kollektiivi juhtis prof. Pentti Vartia. Sellele kogumikule omistati 1994. aastal Eesti teaduspreemia sotsiaal- ja humanitaarteaduste alal. Eesti autorite kollektiivi kuulusid lisaks Olev Lugusele veel Majanduse Instituudi teadustöötajad Heldi Aarma, Elmar Aedna, Eike Hindov, Alfred Kasepalu, Toivo Kuus, Peeter Marksoo, Teet Rajasalu, Urve Venesaar ja Mare Viies.

Lisaks Eesti teaduspreemiale on Olev Lugust autasustatud ordeniga „Austuse märk“ (1981), 1987. aastal anti talle silmapaistva ja viljaka loengulise tegevuse eest Eesti NSV teenelise kultuuritegelase aunimetus.

Kolleegidele on Olev Lugus meelde jäänud väga energilise ja suure töövõimega teadlasena, kes suutis ja saavutas palju. Tal olid suurepärased teadmised ja tugev kogemus majanduspraktikuna, kiire reageerimisvõime ja väga head esineja omadused.

Loomult oli Olev Lugas väga soe ja sõbralik, tähelepanelik ja hooliv oma kolleegide suhtes.

Jaauar-märts 2016

Anton Laur
endine kolleeg

WIRTSCHAFTSWISSENSCHAFTLER OLEV LUGUS
(12.03.1935 – 27.06.2014)
IN MEMORIAM

Olev Lugas wurde am 12. März 1935 in einer Bauernfamilie in der Gemeinde Sangaste im südöstlichen Landkreis Valgamaa geboren. Nach dem Abschluss der 7-Klassen-Schule in seinem Heimatort Restu absolvierte er 1952 in Valga die Fachschule für Rechnungswesen. Danach begann seine berufliche Laufbahn in der Industrieabteilung der Planungsbehörde des damaligen Verwaltungsbezirks Pärnu, ab 1953 arbeitete er Ingenieur und Abteilungsleiter im Holzverarbeitungsfabrik „Viisnurk“ in Pärnu. Gleichzeitig studierte Olev Lugas Industrierwirtschaft an der Universität Tartu. Nach dem Abschluss im Jahre 1962 beschloss er, eine wissenschaftliche Laufbahn einzuschlagen. Lange Jahre arbeitete er am Institut für Wirtschaft der Estnischen Akademie der Wissenschaften, zuerst als junger wissenschaftlicher Mitarbeiter. Nach der Promotion 1971 über die Effizienz der estnischen holzverarbeitenden Industrie leitete er ab 1972 die Abteilung für Industrierwirtschaft. Im Jahre 1986 wurde er zum Forschungsdirektor ernannt und 1989 zum Direktor des Instituts gewählt. Nach der Wiederwahl arbeitete er in dieser Position bis 1998. In den Jahren 1998-2000 war er als wirtschaftlicher Berater am Estnischen Arbeitgeberverband und Industrieverband tätig.

Olev Lugas leitete das Estnische Wirtschaftsinstitut in einer schwierigen, aber in einer spannenden und hoffnungsvollen Periode – in der Zeit der Wiedererlangung der Unabhängigkeit Estlands. Es war keine leichte Aufgabe, die Akademie der Wissenschaften und das ganze estnische Wissenschaftssystem umzustrukturieren. Es war aber sehr interessant, neue Herausforderungen anzunehmen, wie zum Beispiel sehr wichtige Aufträge von neuen Institutionen der wiederhergestellten Republik Estland für angewandte Forschungsprojekte und Analysen. Eine große und neue Herausforderung war auch Beantragen von internationalen Forschungsprojekten. Unter Leitung von Olev Lugas hat das Estnische Wirtschaftsinstitut diese Aufgaben gut gemeistert.

In seiner wissenschaftlichen Arbeit konzentrierte sich Olev Lugas auf Analysen und Prognosen von Entwicklungstendenzen der estnischen Industrie. Den Fokus legte er dabei auf Nutzung von Forstressourcen und Perspektiven für die holzverarbeitende Industrie. Nach der Wiedererlangung der staatlichen Souveränität kamen makroökonomische Studien dazu. Olev Lugas übernahm die Leitung der estnischen Seite von zehn internationalen Kooperationsprojekten, bei denen das PHARE-Programm, ICEG (USA), das Finnische Institut für Wirtschaftsforschung (ETLA) u.a. als Partner fungierten. Er spielte auch eine führende Rolle bei der Ausarbeitung des Plans für die wirtschaftliche Selbstständigkeit Estland (1987 das sogenannte IME-Projekt) im Wirtschaftsinstitut und Regierungsausschuss. Olev Lugas bekleidete mehrere wesentliche gesellschaftliche Positionen wie estnischer Koordinator des ICEG (1985-1998), Mitglied des akademischen Rates des Präsidenten Estlands (1994-1996), Vizepräsident der Estnischen Wirtschaftswissenschaftlichen Gesellschaft.

Über die Ergebnisse seiner Forschungsarbeit und die Entwicklungsprobleme der estnischen Wirtschaft hielt er sowohl in Estland als auch im Ausland über 2100 Vorträge. Aus seiner Feder erschienen nahezu 150 wissenschaftliche und populärwissenschaftliche Publikationen. Olev Lugas war Herausgeber oder Redakteur von acht

wirtschaftswissenschaftlichen Sammelbänden. Bei dem gemeinsamen estnisch-finnischen Sammelwerk „Vergleich der sozialwirtschaftlichen Entwicklung in Estland und Finnland“ (Helsinki, 1993) arbeitete das estnische Autorenkollektiv unter seiner Leitung. Diese Publikation erhielt 1994 den estnischen Wissenschaftspreis in der Kategorie der Sozial- und Geisteswissenschaften. Auch staatliche Auszeichnungen wurden ihm zuteil (1981, 1987). Olev Lugas bleibt uns als ein energischer, mit einem enormen Arbeitsvermögen ausgestatteter Wissenschaftler in Erinnerung. Er konnte seine Kräfte mobilisieren und dadurch viel erreichen. Seine Mitarbeiter beschreiben ihn als einen warm-herzigen, freundlichen und aufmerksamen Menschen, der für seine Kollegen immer ein offenes Ohr hatte. Der international anerkannte estnische Wirtschaftswissenschaftler und unermüdlicher Verfechter der Popularisierung der Wirtschaftswissenschaft verstarb am 27. Juni 2014 in Tallinn.

Anton Laur

OLEV LUGUS, PhD, EMINENT ECONOMIST
(12.03.1935 – 27.06.2014)
IN MEMORIAM

Olev Lugus was born in a farmer's family in the Sangaste Parish, Valga County on the 12th of March 1935. He began his education in the Restu primary school and continued in Valga Accounting and Planning Technical High School. After graduating from the Technical High School, he started his working career as an economist in the industry department at the Planning Committee of the Pärnu region. In 1953, his career continued in the Pärnu woodworking factory „Viisnurk“ in the position of senior engineer, later as a head of department. In parallel with work, Olev Lugus went to study at the Tartu State University, from which he graduated in 1962 in the speciality of industrial economics. After graduating, he decided to take up an academic career in economics. In 1962, he started his long and productive research career at the Institute of Economics, Academy of Sciences of the Estonian SSR (later Estonian Institute of Economics at Tallinn University of Technology); at first as a junior researcher, then, after post-graduate studies and defending the thesis of a Candidate of Economics (PhD) „The Main Perspectives and Economic Efficiency of the Complex Using of Wood in the Estonian SSR“ as a senior researcher (1971). Quite soon, in 1972, he was appointed a head of the department of industrial economics. In 1986, he was promoted to the position of research director and in 1989, was elected a director of the Institute of Economics. He remained the director of the Institute also after re-elections until 1998. In the period 1998–2000, he worked as an economic advisor to the Estonian Employers' Confederation.

Olev Lugus was the director of the Institute of Economics in a complicated but also a very interesting and promising period when Estonia regained its independence. It was not easy to be part of the process of reforming the Estonian Academy of Sciences and the research system. At the same time, it was very stimulating to take new challenges – important orders from new institutions of the Republic of Estonia for applied research and analyses. One of the new challenges was the launch of applications for international research projects. Under the leadership of Olev Lugus, the Institute of Economics faced these challenges successfully. The main area of his personal research was analysis and prognostication of development of the Estonian industry, focusing on analysis of the use of Estonian forest resources and wood industry. In the period of regaining independence in Estonia, different macro-economic research topics were on the agenda. Olev Lugus was the Estonian leader in 10 international projects, including with such partners as PHARE programme, International Centre of Economic Growth (ICEG, USA), Finnish Institute of Economic Research (ETLA) etc. He was also one of the leaders of working out the programme of Estonian economic independence (so-called *IME*-project). Olev Lugus was the Estonian coordinator of the ICEG (1985–1998); a member of the Estonian President's Academic Council (1994–1996); a vice-chairman of the Estonian Economic Association and had several other important public appointments.

He made over 2100 presentations in Estonia and abroad about his research findings and development problems of the Estonian economy. He was also an author of nearly 150 publications and an editor of 8 collections of research papers on economics, including

the Estonian-Finnish joint collection “Comparison of the Estonian and Finnish Socio-economic Development” (Helsinki 1993), which in 1994 received the Estonian Science Award in humanities and social sciences. Olev Lugas has been awarded a Badge of Honour Order (1981) and in 1987, he received the honorary title of the meritorious cultural figure of the Estonian SSR.

Colleagues remember Olev Lugas as an energetic, productive and capable scientist who achieved a lot. He was a warm and friendly person, very considerate and kind to his colleagues. Olev Lugas, an internationally renowned Estonian economist and tireless populariser of economics died on the 27th of June 2014 in Tallinn.

Anton Laur

KÜMMET AASTAT TEADUSAJAKIRJA „EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED“ ILMUMISEST

Käesolev publikatsioon ilmub praeguse nime all juba kümnendat aastat, alates aastast 2007. Tõsi, esialgu ilmus seda üks number ja aastast 2011 on ilmunud kaks numbrit aastas. Publikatsioon on järglane aastal 1984 ilmunud, tagantjärele hinnates esimesele majanduspoliitika teaduskonverentsi artiklite kogumikule ning on aastast 1994 jätkunud analoogsetele artiklite kogumikele paljude aastate vältel. Aastast 1996 lisandusid eesti autoritele ka kolleegid Saksamaa LV kõrgkoolidest, hiljem ka teistest riikidest. Seega võib käesoleval aastal majanduspoliitilise suunitlusega publikatsioonide ilmumist juba 24. aastakäiguna käsitleda.

Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel, nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Seni on avaldatud artiklites uuritud 19 riigi majanduspoliitikat¹, põgusamalt on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud selliste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika nagu Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

Traditsiooniliste majanduspoliitika põhi- ja allvaldkondade kõrval on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionaalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eeskätt haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantsüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja -mudelid; rahapoliitika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriis; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J.M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad, sh hetkel aktuaalsed probleemid.

Ajavahemikul 2007-2015 on avaldatud artiklite autorid esindanud üheksat riiki.² Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa ja Soome. Ajakirja toimkond loodab, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia ja autorite loetelu ka riigiti tulevikus veelgi laieneb.

Artiklites on soovitatud üldiselt keskenduda järgmistele majanduspoliitika valdkondadele või oma artikkel-teema majanduspoliitikaga seostada:

- Ettevõtluspoliitika (sh mikro-, väike- ja keskmine ettevõtlus)
- Ettevõtte strateegia, selle seos majanduspoliitikaga
- Fiskaal- ja rahapoliitika
- Hariduspoliitika (on suunatud ka kutse-ameti või eriala omandamisele)
- Infrastruktuuripliitika
- Keskkonnapoliitika

¹ Nendeks on olnud lisaks Eestile veel Georgia (Gruusia), Hiina, Iirimaa, Inglismaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Šveits, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa.

² Austria, Eesti, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ungari, Venemaa.

- Konkurentsipoliitika
- Maailma majanduskriisi ja eurokriisi mõjud majanduspoliitikale
- Majandus 4.0, sh Tööstus 4.0 ja teised rahvamajandusharud
- Omandipoliitika, omandivormide konkurents
- Projektijuhtimine ja selle roll majanduspoliitikas
- Puhkuse, SPA ja turisminduse ökonoomika ning selle korralduspoliitika
- Regionaal- ja kohaliku omavalitsuse poliitika
- Ressursi (energia- ja tooraine) poliitika
- Sektoraalne (rahvamajandusharude) majanduspoliitika
- Sotsiaalpoliitika, sotsiaaltöökorraldus ja rehabilitatsioon
- Tasakaalustatud välistmajanduspoliitika (sh eksport-import)
- Teadus- ja innovatsioonipoliitika, sh selle mõju tehnoloogia ja innovatsiooni arengule
- Teenused avaliku sektori eesmärgipärase väljundtegevusena
- Teenused ja teenindusühiskond
- Teenused regionaal- ja kohaliku majanduse osana
- Töö- ja sissetulekute poliitika

Võimalikud on ka paljud teised majanduspoliitika valdkonnad (lähtudes näiteks majanduspoliitika põhivaldkondade (korrapiolitika, struktuuripoliitika, protsessi-politiika) allvaldkondadest ja nende osadest. Alati on oodatud ka ettevõtetmajanduse alased artiklid kõigis valdkondades, näidates oma töös aga:

- kuidas riigi majanduspoliitika mõjutab ettevõtteid ja (või)
- kuidas ettevõtteid riigi majanduspoliitikat mõjutavad.

Ehk teisiti – ettevõtetmajanduse alased artiklid peaksid majanduspoliitikaga seotud olema! Mingil määral on see autoritel ka õnnestunud, aga paraku mitte alati. See tähendab, et ettevõtetmajandusega tegelevad inimesed peaksid paremini ka rahvamajanduse problemaatikat tundma. Samas peaksid ka rahvamajandusega tegelevad majandusteadlased piisavalt ettevõtetmajanduse probleemidest aru saama.

Käesolev publikatsioon vastab praegu ETIS-e³ klassifikaatorile 1.2 (kuni aastani 2006 ka 3.1). Väljaannet arendatakse toimekonna poolt edasi ETIS-e 1.1 taseme saavutamise suunas, mis eeldab temaatika täpset piiritlemist. Seetõttu majanduspoliitikaga mitteseotud töid ei avaldata! Peatoimetajana on allakirjutanu seisukohal, et endast lugupidavad majandusteadlased, kes ettevõtetmajandusega tegelevad, on hea tahtmise puhul võimelised oma uurimustemaatika lõppkokkuvõttes ka majanduspoliitikaga seostama ning nägema ettevõtete tegevuse ja riigi majanduspoliitika vahelisi seoseid ning mõjutusi. Siis oleks tegemist probleemidele tõeliselt laiahaardelise ja kompleks-süsteemse majandusliku lähenemisega (üksikprobleemid ja globaalprobleemid omavahelises sünteesis). Seda on vaja ka meie Eesti Vabariigi arendamiseks ja tema elanike heaolu suurendamiseks!

³ ETIS – Eesti Teadusinfosüsteem, mis koondab informatsiooni teadus- ja arendusasutuste, teadlaste, teadusprojektide ning erinevate teadustegevuse tulemuste kohta. ETIS-e on rajanud Eesti Haridus- ja Teadusministeerium koostöös Eesti Teadusfondi, Teaduskompetentsi Nõukogu, avalik-õiguslike ülikoolide, teadus- ja arendusasutuste, teadust finantseerivate asutuste ning SA Archimedeselega.

Kuna muutused maailmas, sh Euroopas ning Euroopa Liidus ja tema liikmesriikides on suhteliselt kiired, tuleks ka majanduspoliitilistes käsitlustes ja artiklites lisaks eespool soovitatud majanduspoliitika valdkondadele edaspidi kindlasti ka nendega arvestada. Üheks oluliseks riikide majanduspoliitika mõjutajaks kujuneb ilmselt näiteks nn pealesunnitud pagulasteema. Suured inimhulgad, mis Lähis-Idast ja Aafrikast Euroopa Liidu ja teiste riikide territooriumidele on viimasel ajal (suurenedes eriti aastal 2015) valgunud, muudavad märkimisväärselt paljusid varasemaid seisukohti ning probleemide traditsioonilisi lahendusi.

Kindlasti tuleb raskeid ja keerulisi probleeme juurde, sealhulgas üha rohkem tuleb ka sellega arvestada, et ühiskonnas muutub üha domineerivamaks ja määravamaks ka nn teenuste problemaatika. Vaadeldes rahvamajandust kui tervikut, mis harude lõikes kolme sektorisse (primaar-, sekundaar- ja tertsiaarsektor) jaguneb, millest viimast ka teenindussektoriks nimetatakse, tuleb rõhutada, et majanduspoliitika väljatöötamine ja suunamine-reguleerimine toimub suures osas tertsiaar- ehk teenindussektori poolt (olles siinjuures oluliseks riigi institutsioonide, laiemalt nn avaliku sektori, sh ka kohaliku omavalitsuse funktsioonideks-tegevusvaldkondadeks). Seega uurimist ja kirjutamist väärivate-vajavate teemade ring üha laieneb. Publikatsiooni toimikond on valmis sellega tegelema!

Kohe algul, publikatsiooni algaastatel, tekkis vajadus hakata esitatud artikleid üha tõsisemalt hindama ja retsenseerima. Esialgu tegid seda lisaks toimetajatele ka doktorandid, mõne aja pärast eeskätt vaid juba doktorikraadi kaitsnud eesti majandusteadlased ning selle sajandi esimese kümnendi teisel poolel lisandusid doktori-kraadiga majandusteadlased välisriikidest (peamiselt Saksamaalt, Austriast ja Ungarist). Aastast 2007 oleme järjekindlalt rakendanud retsenseerimist kahes etapis.⁴

Esimeses etapis on olnud tegemist nn eelretsenseerimisega, kus retsensentideks on eeskätt olnud Eesti ülikoolide (Tartu Ülikoolist majandusteaduskond ja Pärnu kolledž ning Tallinna Tehnikaülikoolist majandusteaduskond ja sotsiaalteaduskond) doktorikraadiga majandusteadlased. Seejärel, kui artikleid on vastavalt eelretsenseerimise märkustele täiendatud ja korrigeeritud ning välisretsensentidele retsenseerimiseks soovitatud, on toimunud teine etapp – lõppretsenseerimine välisriikide doktorikraadiga majandusteadlaste poolt.

Retsenseerimine nii esimeses kui teises etapis toimub nn „pimeretsenseerimisena“, st retsensent ei tea, kes on artikli autor ja autor ei tea, kes on retsensendiks olnud. Seega on retsensente olnud vähemalt kaks-kolm, on juhuseid, kus ühe artikli hindamisel on osalenud isegi kuni viis retsensenti. Kõigi retsensentide asjalikke ja mõistlikke märkuseid tuleb autoritel arvestada ning selle vaatavad omakorda üle publikatsiooni toimetajad. Nii mõnedki retsensendid soovivad hiljem, enne artikli avaldamist näha, kui võrd autor nende märkusi on arvestanud. Alles seejärel saavad artiklid nn rohelise tee publitseerimiseks.

Üldistatult võib märkida, et ca 15-25% esitatud artiklitest on jäänud kas esialgu avaldamata või üldse tagasi lükatud. Siinjuures tuleks rõhutada, et retsenseerimist ei tuleks autoritel võtta kui artikli mahategemist, vaid artikli nõrkadele ning tugevdamist

⁴ Selline töökorraldus kehtib tänaseni.

vajavatele ja vähem arusaadavatele kohtadele tähelepanu juhtimist. Seda sooviga hea kvaliteediga artiklite valmimist soodustada. Eesmärgiks on autoritele kaasa aidata, et avaldamisele läheksid võimalikult küpsed ja head artiklid. Kuna allakirjutanu on peatoimetajana ühenduses kõigi retsensentidega ja tutvunud ka nende poolt kirjutatud retsensioonidega, siis võib kinnitada, et retsensentide suhtumised on autorite suhtes eeskätt abivalmis ja sõbralikud, kuid siiski rangelt tööde kvaliteeti silmas pidades.

Sobilikud artiklid ja nende lisad avaldatakse käesolevas perioodiliselt ilmuvus kolmekeelses⁵ teadusväljaandes, mis koosneb kahest osast (paber kandjale trükitud materjal ja CD):

- täisartiklid avaldatakse publikatsiooni ühe osana CD-I, mis pannakse ajakirja paber kandja tagakaane taskusse;
- teisekeelsed kokkuvõtted avaldatakse publikatsiooni osana ajakirja paber kandjal ja need kuuluvad CD-I paikneva teadusartikli juurde.

Praegu on väljaandel nii ISSN kui ISBN indeksid Eestis ja ISBN indeksid ka Saksamaal. Saksa teaduskirjastus Berliner Wissenschafts-Verlag (BWV) on Eesti kirjastaja Mattimar OÜ kõrval kaaskirjastajaks juba aastast 2001.⁶

Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: EBSCO Discovery Service (EDS), EBSCO Central & Eastern European Academic Source, DOAJ, EBSCO, EconBib, ECONIS, ESO, SSRN.⁷ Lisaks on publikatsioon esindatud ka Eesti ja mitmete välisriikide ülikoolide raamatukogudes ning rahvusvahelistes raamatukogude andmebaasides. Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv ja 1800. aastal asutatud maailma suurim USA Kongressi raamatukogu. Väljaannet on pikki aastaid saadetud ka paljudele Saksamaa LV ülikoolide ja teiste kõrgkoolide raamatukogudele, seda on tellitud Eesti Rahvusraamatukogule,⁸ maakondade keskraamatukogudele ning kingitud ka mitmete linnade ja valdade sh kohalike omavalitsuste raamatukogudele. Ajakirja-kogumikku levitab igal aastal ka saksa teaduskirjastus BWV erinevate kanalite kaudu.

Ühele olulisele asjaolule tuleks siin veel tähelepanu juhtida. Nimelt on käesolev publikatsioon pikka aega alates 1984. ja edaspidi 1994. aastast olnud otseselt seotud igal aastal toimunud majanduspoliitika teaduskonverentside⁹ materjalide-kogumike publikatsioonimisega. Nüüdseks, alates 2007. aastast, tuleb konverentsi ja publikatsiooni

⁵ Artiklid CD-I on kas inglise või saksa keeles ning ajakirja paber kandjale trükitud kokkuvõtted on artikli keelest erinevas, st teisekeelses – kas saksa, inglise või eesti keelses. Paber kandjal on lisaks ka kroonika osa: A. meenutused meie hulgast lahkunud Eesti majandusteadlastest, majandus-õppejõududest ja teadusorganisaatoritest; B. lühiülevaated toimunud majanduspoliitika teaduskonverentsidest ja teistest vastavatest sündmustest ning kronoloogia Eesti majanduspoliitika teaduskonverentsidest; C. Muu vajalik informatsioon.

⁶ Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH on aastast 2003 varasema kirjastuse Berlin Verlag Arno Spitz GmbH õigusjärglane.

⁷ Ajakirja toimikond töötab selles suunas, et lähitulevikus veel mitmete oluliste rahvusvaheliste andmebaaside poolt tunnustamiseni jõuda.

⁸ Väljaannet on kingitud ka varasematele Eesti Rahvusraamatukogu austria, saksa ja šveitsi saalidele ning saksa fondidele Konrad-Adenauer-Stiftung ja Friedrich-Ebert-Stiftung.

⁹ Rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents aastal 2016 toimub järjekorras juba 24. korda (sellest 20. korral on see toimunud Värskas ja sellel aastal neljandat puhku Jänedal).

siiski vaadelda kui erinevaid ning omaette nähtusi, kuigi mõningases seoses. Seda seepärast, et kõik autorid kelle artiklid avaldatakse, ei osale konverentsil. Samas on inimesi, kes osalevad küll konverentsil ja teevad seal ka ettekande, kuid publitseerimisele pretendeerivat artiklit ei esita.

Kirjatüki lõpetuseks peatuksin veel ühel võimalusel ajakirja arendamiseks. Seni on käesoleva ajakirja-kogumiku veergudel kroonika osas neid väärikaid Eesti majandusteadlasi, majandusõppejõude ja teadusorganisaatoreid meenutatud, kes on meie hulgast juba lahkunud. Publikatsiooni peatoimetajana on allakirjutanu seisukohal, et selline traditsioon peaks ka edaspidi jätkuma ning Eesti kõrgkoolide teaduskonnad ja teised struktuuriüksused võiksid siinjuures aktiivsed olla. Samas jagab allakirjutanu ka seda seisukohta, et suuremate juubelite puhul, põhitööst tagasitõmbumisel ning muudel taolistel sündmustel võiks ka meie hulgas edasi tegutsevatele kolleegidele tähelepanu pöörata ja siis kas senises ajakirja kroonika osas nendest kirjutada või lausa ajakirja erinumber välja anda (käesoleval aasta sügisnumbris püütakse sellega algust teha). Tahaks loota, et siit kujuneb välja paljude lugejate ja kolleegide abiga ilus ning tänuväärne traditsioon! Need meie inimesed on meenutusi ja kirjasõnas märkimist (aga mitte ainult!) kindlasti väärt!

Ajakirja toimkond loodab, et senitehtu-avaldatu on lugejaid huvitanud ja ehk ka rahuldanud, ent alati ollakse valmis tähelepanu väärivaid ettepanekuid kuulama ning kõikvõimalikke väljaande arendusi arutama ja neid ka arvestama.

Lõpetuseks üleskutse nii kaastööks kui sõbralikuks levitamiseks:

Ajakiri on valmis majanduspoliitilise suunilusega või majanduspoliitikaga seotud ja ajakirja nõuetele vastavaid teadusartikleid vastu võtma ning avaldama kõigilt autoritelt, sõltumata rahvusest, riigist või maailmajaost!

Nii senistele kui tulevastele autoritele soovime head kaas- ja koostööd ning lugejatele huvitavat lugemist! Ajakirja toimkonna nimel tänan siinjuures kõiki autoreid, väljaande tellijaid ja lugejaid! Peatoimetajana tänan kõiki kolleege-toimkonna liikmeid ja meie toetajaid! Kõigile – edu edaspidiseks!

Tallinnas,
august 2015 – aprill 2016

Matti Raudjärv
(publikatsiooni asutaja ja toimetaja alates aastast 1984,
peatoimetaja alates 2007)

SEIT ZEHN JAHREN ERSCHEINT DAS WISSENSCHAFTSMAGAZIN „ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK“

Das vorliegende Magazin erscheint unter diesem Namen seit 2007 – also schon seit zehn Jahren. Zuerst gab es jährlich nur eine Ausgabe, 2011 fiel die Entscheidung für zwei Ausgaben im Jahr. Die Anfänge dieser Publikationsreihe liegen im Jahre 1984, als ein Sammelband mit Beiträgen zur ersten wissenschaftlichen Konferenz über Wirtschaftspolitik veröffentlicht wurde. Seit 1994 erschienen ähnliche Sammelbände regelmäßig und seit 1996 kamen zu estnischen Autoren Kollegen aus deutschen Hochschulen, etwas später auch aus anderen Ländern hinzu. Also können wir in diesem Jahr von dem 24. Jahrgang des wirtschaftspolitischen Magazins sprechen.

Die Beiträge thematisieren verschiedene Wirtschaftsbereiche diverser Länder am Beispiel eines Landes oder im Vergleich mehrerer Länder in ihren gegenseitigen Verflechtungen. Bis jetzt kann man 19 Länder¹ aufzählen, deren Wirtschaft genauer unter die Lupe genommen wurde, kürzere Abhandlungen findet man auch über andere Staaten. Darüber hinaus gibt es Abhandlungen mit Fokussierungen auf größere Regionen oder Zusammenschlüsse wie Europa und die Europäische Region, Regionen der EU, Grüne Hauptstädte Europas, Baltische Staaten und die skandinavische Region, Ost- und Mitteleuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.ä.m.

Die Autoren der in der Zeit von 2007-2015 veröffentlichten Beiträge kommen aus neun Ländern.² Bei den vor 2007 erschienen Beiträgen waren auch Autoren aus Belgien, Litauen, Polen, Frankreich und Finnland vertreten. Das Redaktionsteam des Magazins hofft, dass zukünftig die wirtschaftspolitischen Beiträge und das Autorenverzeichnis geografisch gesehen immer mehr Länder umfassen.

Obwohl das Magazin eine wirtschaftspolitische Ausrichtung hat, sind auch Beiträge mit dem Schwerpunkt auf alle betriebswirtschaftlichen Bereiche willkommen. Es muss aber deutlich hervorgehoben sein:

- Wie sich die staatliche Wirtschaftspolitik konkret auf Unternehmen auswirkt und/oder
- Wie die unternehmerische Seite die staatliche Wirtschaftspolitik beeinflussen kann.

Oder anders gesagt – betriebswirtschaftliche Beiträge müssen einen Bezug zur Wirtschaftspolitik haben! Im gewissen Umfang ist das den Autoren auch gelungen, aber leider nicht immer. Das bedeutet, die Betriebswirtschaftsexperten sollten sich auch gründlicher mit volkswirtschaftlichen Themen bekannt machen. Gleichzeitig kann man davon ausgehen, dass die Volkswirtschaftler die Probleme der Betriebswirtschaft genügend kennen.

Weil sich die Welt in raschem Tempo ändert – so natürlich auch Europa, die Europäische Union und ihre Mitgliedsstaaten – müssten sich die Änderungen auch in wirtschaftspolitischen Beiträgen widerspiegeln: z.B. Dienstleistungsgesellschaft,

¹ Das sind zusätzlich zu Estland noch China, Deutschland, England, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Russland, Schweden, die Schweiz, Slowenien, Tschechien, die Ukraine, Ungarn, die USA.

² China, Deutschland, Estland, Lettland, Österreich, die Slowakei, Tschechien, Ungarn, Russland.

Digitalisierung (Industrie 4.0), Flüchtlingsthematik u.ä.m. Also wird der Kreis der Forschungsthemen, über die es sich lohnt zu schreiben, immer größer. Das Redaktionsteam ist bereit, sich damit zu beschäftigen!

Gleich in den Anfangsjahren der Publikationsreihe entstand die Notwendigkeit, die eingereichten Beiträge immer gründlicher zu bewerten und zu rezensieren. Zuerst übernahmen diese Aufgabe zusätzlich zu den Redakteuren auch Doktoranden, nach einiger Zeit in erster Linie nur promovierte estnische Wirtschaftswissenschaftler und in der zweiten Hälfte des ersten Jahrzehntes dieses Jahrhunderts kamen auch promovierte Wirtschaftswissenschaftler aus anderen Ländern dazu (hauptsächlich aus Deutschland, Österreich und Ungarn). Seit 2007 werden die Beiträge konsequent in zwei Etappen rezensiert.³

In der ersten Etappe werden die Beiträge sozusagen „vorrezensiert“, das in erster Linie von promovierten Wirtschaftswissenschaftlern aus estnischen Hochschulen (Fakultät für Wirtschaft der Universität Tartu und ihr College Pärnu, Fakultäten für Wirtschaft und Sozialwissenschaften der TU Tallinn) vorgenommen wird. Danach, als die Beiträge entsprechend der Bemerkungen vervollständigt, korrigiert und für das weitere Rezensieren an ausländische Rezensenten empfohlen worden sind, folgt *die zweite Etappe* – das endgültige Rezensieren von ausländischen promovierten Wirtschaftswissenschaftlern.

Die Begutachtung wird sowohl in der ersten als auch in der zweiten Etappe als Peer-Review durchgeführt, d.h. dem Rezensenten ist nicht bekannt, wer der Autor des Beitrages ist, und der Autor weiß nicht, wer seinen Beitrag rezensiert. Folglich gibt es zwei bis drei Rezensenten, aber es hat schon Fälle gegeben, wo bei der Begutachtung eines Beitrages sogar fünf Rezensenten beteiligt waren. Die Autoren haben sachgerechte und vernünftige Bemerkungen aller Rezensenten zu berücksichtigen und das wird wiederum von den Redakteuren überprüft. Einige Rezensenten haben den Wunsch, den Beitrag noch vor der Veröffentlichung zu sehen, inwieweit der Autor ihre Bemerkungen berücksichtigt hat. Erst dann geben sie „grünes Licht“ fürs Publizieren.

Die geeigneten Beiträge und ihre Anhänge werden in der vorliegenden dreisprachigen⁴ Wissenschaftsmagazin veröffentlicht, das aus zwei Teilen besteht – aus einem Papierträger und einer CD:

- Beiträge im Volltext erscheinen als ein Teil der Publikation auf der CD, die in der Tasche am Rückcover des Papierträgers zu finden sind;
- Anderssprachige Zusammenfassungen erscheinen auf dem Papierträger und sie gehören als fester Bestandteil der Publikation zum Volltext auf der CD.

Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: EBSCO Discovery Service (EDS), EBSCO Central & Eastern European

³ Diese Arbeitsweise gilt auch heute.

⁴ Die Beiträge auf der CD sind entweder in englischer oder deutscher Sprache, die Zusammenfassungen auf dem Papierträger sind einer anderen Sprache als der Volltext verfasst, d.h. in deutscher, englischer oder estnischer Sprache. Auf dem Papierträger ist auch eine mehrteilige Chronik zu finden: A: Gedenken an verdiente estnische Repräsentanten der Wirtschaftswissenschaften; B: Kurzübersichten über stattgefundene Konferenzen für Wirtschaftspolitik, ihr Rahmenprogramm und ihre Chronologie; C: Notwendige Veranstaltungsinformationen.

Academic Source, DOAJ, EBSCO, EconBib, ECONIS, ESO, SSRN. Zusätzlich ist das Magazin in estnischen und vielen ausländischen Universitätsbibliotheken (z. B. in Deutschland, Österreich, Ungarn) und in internationalen Bibliotheksdatenbanken zu finden. Seit Jahren wird das Magazin von der im Jahre 1800 gegründeten US-Kongressbibliothek in Washington, deren Bücherbestand als größter der Welt gilt, bezogen. Durch verschiedene Kanäle wird das Magazin auch von der deutschen Wissenschaftsverlag BWV verbreitet.

Zur Zeit hat das Magazin sowohl eine ISSN- als auch eine ISBN-Nummer in Estland und eine ISBN-Nummer in Deutschland, denn mit deutschen Wissenschaftsverlagen kooperiert der estnische Verleger Mattimar OÜ schon seit

2001⁵. Heute fungiert als Mitverleger der Berliner Wissenschafts-Verlag (BWV).

Das Redaktionsteam hofft, dass die Leserschaft die bisherigen Veröffentlichungen als interessant und ihr wissenschaftliches Niveau als zufriedenstellend eingeschätzt hat. Selbstverständlich sind wir aber jederzeit bereit, Anregungen zu Erneuerungen und Verbesserungen zu diskutieren und begründete Vorschläge zu berücksichtigen.

An dieser Stelle noch ein Aufruf zur weiteren Zusammenarbeit und Mithilfe bei der Gewinnung neuer Autoren- und Leserschaft:

Das Magazin erklärt sich bereit, Beiträge mit wirtschaftspolitischer Ausrichtung, die den Anforderungen unseres Magazins entsprechen, von allen Autoren ungeachtet ihrer Nationalität, ihres Herkunftslandes oder Kontinents anzunehmen und zu veröffentlichen!

Im Namen des Redaktionsteams wünsche ich sowohl den bisherigen als auch künftigen Autoren eine fruchtbare Zusammenarbeit und danke unserer Leserschaft für ihr kontinuierliches Interesse. Mein besonderer Dank gilt auch allen Redaktionsmitgliedern und unseren Unterstützern. Weiterhin viel Erfolg!

In Tallinn,
August 2015 – April 2016

Matti Raudjärv
(Initiator der Publikationsreihe und Redakteur seit 1984,
Chefredakteur seit 2007)

⁵ Die Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH ist seit 2003 der Rechtsnachfolger der früheren Berlin Verlag Arno Spitz GmbH.

TEN YEARS FROM THE FIRST PUBLICATION OF THE JOURNAL „ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY“

This journal has been published under the current name for the tenth year already, since 2007. At first, one issue was published every year and since 2011, two issues have been published annually. When looking back at it now, the publication is a successor of the first collection of papers of the scientific conference on economic policy published in 1984 and to the following analogous collections of papers published since 1994 for many years. Since 1996 also colleagues from institutions of higher education of the Federal Republic of Germany and later also from other countries have been added to Estonian authors. Thus these publications with the economic policy orientation can already be regarded as the 24th annual volume.

The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Economic policy of 19 countries has been studied in the papers published¹ and also several other countries have been briefly discussed. Economic policy of such regions, associations or subject areas as Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc. has been discussed.

In 2007–2015 the authors of the papers published have represented nine countries.² In addition to the countries mentioned, also Belgium, Lithuania, Poland, France and Finland had been represented through the papers published before 2007. The Editorial Staff of the journal hopes that the geography of economic policy of papers and the list of authors also by countries will expand in the future.

Although the journal has primarily an economic policy orientation, also papers in business administration are always welcome in all subject areas if they cover:

- the impact of national economic policy on businesses and/or
- the impact of businesses on the national economic policy.

Or, in other words – papers on business administration have to be related to economic policy! The authors have succeeded that to some extent but unfortunately not always. This means that people engaged in business administration should also know the problems of national economy better. On the other hand, economists engaged in national economy should also sufficiently understand the problems of business administration.

Considering the relatively fast changes taking place globally, incl. in Europe and in the EU and in its Member States, these should certainly also be treated in studies and papers on economic policy in addition to the above-mentioned areas of economic policy (service society, digitalisation / Industry 4.0 / topics related to refugees, etc.). Thus the

¹ In addition to Estonia, these have been Georgia, China, Ireland, United Kingdom, Japan, Canada, Greece, Lithuania, Latvia, Sweden, Germany, Slovakia, Switzerland, Czech Republic, Ukraine, Hungary, U.S.A., Russia.

² Austria, Estonia, China, Latvia, Germany, Slovakia, Czech Republic, Hungary, Russia.

range of topics which need studying and writing is increasingly expanding. The Editorial Staff of the publication is ready to deal with it!

From the very beginning, in the initial years of the publication it became necessary to evaluate and peer review increasingly seriously the papers submitted. At first this was done by doctoral students in addition to editors, after some time already above all by Estonian economists with a doctoral degree and during the second half of the first decade of this century also economists with a doctoral degree from other countries (mainly from Germany, Austria and Hungary) have been added. Since 2007 we have consistently applied a two-stage peer review procedure.³

The first stage has consisted in a so-to-say preliminary peer review by economists with a doctoral degree from above all Estonian universities (the School of Economics and Business Administration and the Pärnu College from the University of Tartu, and the Tallinn School of Economics and Business Administration and the Faculty of Social Sciences from the Tallinn University of Technology). Then, after the amendments and additions made to papers according to the comments of preliminary peer review and their recommendation for peer review to foreign peer reviewers, the *second stage* has taken place – final peer review by economists with doctoral degrees from other countries.

Peer review is so-to-say blinded both at the first and the second stage, i.e. the reviewer does not know who the author of the paper is and the author does not know who has been the reviewer. Thus the minimum number of reviewers has been two or three but sometimes even up to five reviewers have participated in the evaluation of one paper. The authors have to take into account any sensible and reasonable comments of all reviewers and this will be checked in its turn by the editors of the publication. Quite a few peer reviewers would like to see later, before publishing of the paper, to what extent the author has taken into account their comments. Only then the papers get the so-called green light for publishing.

Suitable papers and their annexes are published in this research publication prepared in three languages⁴ and consisting of two parts (materials printed on paper and the CD):

- full texts of papers are published on CD which is a part of the publication and will be inserted in the pocket of the back cover of the journal;
- summaries in another language are published as a part of the publication in the journal on paper and belong to the research paper found on CD.

Papers published in this journal have been presented and distributed by the following international databases: EBSCO Discovery Service (EDS), EBSCO Central & Eastern European Academic Source, DOAJ, EBSCO, EconBib, ECONIS, ESO, SSRN. In addition, the publication has been represented in the libraries of Estonian universities

³ Such a work procedure is in effect also now.

⁴ The papers on CD are either in English or German and the printed summaries on the paper version of the journal are in a different languages, i.e. in another language – German, English or Estonian. Also the chronicles are published on paper: A. Memories of Estonian economists, academic staff of economics and research managers; B. Brief overviews of scientific conferences on economic policy and other related events, and chronology of Estonian scientific conferences on economic policy; C. Other necessary information.

and also libraries of universities of several other countries and international databases of libraries. For years already also the world's largest library, the Library of U.S. Congress in Washington, founded in 1800, has subscribed to this publication. The publication has also been sent to many libraries of universities of Austria, Federal Republic of Germany, Hungary and several other countries and Estonian libraries and it is annually distributed also by the German publishing house for research literature BWV through different channels.

The publication has currently both the ISSN and ISBN index in Estonia and the ISBN index also in Germany as the Estonian publishing house Mattimar OÜ has had cooperation with German publishers of research literature already since 2001,⁵ the current co-publisher is the Berliner Wissenschafts-Verlag (BWV).

The Editorial Staff of the journal hopes that our activities and publications have been interesting and perhaps also satisfactory for the readers but we are always ready to listen to noteworthy suggestions and to discuss and also take into account any developments of the publication.

And finally a call for both cooperation and friendly distribution:

The journal is ready to accept and publish research papers with economic policy orientation or related to economic policy which conform to the requirements of the journal from any authors regardless of their nationality, country or continent! We wish good cooperation to both current and future authors and interesting reading matter to readers! In the name of the Editorial Staff of the journal we would hereby like to thank all authors, subscribers to the publication and the readers! As the chief editor I would like to thank all our colleagues – members of the Editorial Staff – and our supporters! We wish everybody a lot of success for the future!

In Tallinn,
August 2015 – April 2016

Matti Raudjärv
(Founder and editor of the publication since 1984,
Editor)

⁵ Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH is the legal successor of the earlier publishing house Berlin Verlag Arno Spitz GmbH since 2003.

DAAD¹-i UURIMISSTIPENDIUM – STAŽEERIMINE SAKSAMAA LIITVABARIIGIS²

Allakirjutanul oli võimalus oktoobri lõpust 2015 kuni jaanuari lõpuni 2016 Saksamaal Kielis DAAD-i stipendiumiga uurimistööl viibida. Stipendiumi saamisel oli kindlasti ka õnne, sest seekordne konkurss nendele stipendiumidele oli küllalt tugev: kui näiteks Eesti teadlased-õppejõud on tavaliselt aastas kõigi valdkondade peale kokku ca 25-30 DAAD-i stipendiumit saanud, siis seekord anti kõigi kolme Balti riigi peale kokku vaid 11 stipendiumit, millest ainult üks oli majanduse valdkonnast ja see õnnestus käesoleva ülevaate autoril enesele saada.

Stipendiumit kinnitavad ja DAAD-i presidendi professor Dr. Margret Winter-mantel'i poolt allkirjastatud sertifikaadid-kutsed Saksamaa LV ülikoolidesse ning teistesse kõrgkoolidesse anti järjekordsetele stipendiaatidele pidulikult kätte juba kevadel 2015 Riias Läti Vabariigis asuva Saksamaa LV Suursaadiku, proua H. E. Andrea Wiktorin'i ja DAAD-i asepresidendi ning Giesseni Ülikooli presidendi, professor Joybrato Mukherjee poolt nii teiste DAAD-i esindajate kui Läti Vabariigi ministrite, DAAD-i vilistlaste ja teiste asjaosaliste ning külaliste, samuti ajakirjanike³ juuresolekul. Nimelt toimus Läti Ülikoolis (Riias asuv Läti vanim klassikaline ülikool, asutatud 1919) ajavahemikul **5.-7. mai 2015** traditsiooniline kolmepäevane Balti-Saksa DAAD-i vilistlaste kohtumine-tööseminar⁴. Lisaks seminarile toimusid kohtumise kolmandal

¹ DAAD – Deutscher Akademischer Austauschdienst/ German Academic Exchange Service: Saksa Akadeemiline Vahetusteenistus.

² Allakirjutanul oli võimalus kolm kuud (november-detsember 2015 ja jaanuar 2016) Saksamaal Kieli Ülikooli juures asuvas Kieli Maailmamajanduse Instituudis (Institut für Weltwirtschaft an der Universität Kiel; Institute for the World Economy), selle kõrval asuvas Saksa Majanduse Keskraamatukogus (ZBW – Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften – Leibniz Information Centre for Economics) töötada, lisaks tõised kontaktid ka Kieli Rakendusülikooli kolleegidega.

³ Allakirjutanul tuli saksa ajakirjanikele paar enam kui veerandtunnist intervjuud nii Eesti-Saksa kõrgkoolisuhete kui ka majandusküsimuste kohta anda.

⁴ Eelmine, samuti kolmepäevane kohtumine-seminar, kus osalesid eestlased, soomlased ja sakslased, toimus Helsinki Ülikoolis (Soome suurim ülikool, eelkäijaks on Turu Akadeemia, asutatud 1640) **22.-24. mai 2009**. Kolmandal päeval järgnes tööseminarile suursugune vastuvõtt kõigile seminarist osavõtnuile Soome Vabariigis resideeruva Saksamaa LV Suursaadiku residentsis ja selle hästi kujundatud aias Helsinki looduskaunis piirkonnas ning seejärel põnev ja muljeterohke laevasõit Helsinki saarestikus.

Üle-eelmine kolmepäevane kohtumine-seminar, kus kohtusid DAAD-i vilistlased Eestist, Lätist ja Leedust koos DAAD-i esindajatega, toimus Tallinnas Tehnikaülikoolis (TTÜ, ainus tehnoloogiaülikool Eestis, asutatud 1918; unikaalsus seisneb erinevate valdkondade sünergias) **14.-16. juunil 2002**. Viimasel päeval võõrustati külalisi esmalt Rocca al Mare Vabaõhumuuseumit uudistades, meeleolukat TTÜ tantsuansambli „Kuljus“ (tähistas 2014. aastal oma 65. juubelit; ansambel on 4 rühma kokku ligi 100 tantsijaga - lisaks kolmele põhirühmale on olemas ka vilistlasrühm) kontserti jälgides ning seejärel muuseumi Kolu kõrtsis (maantee kõrts 19. sajandist; Tallinn-Tartu maantee ääres asunud ühe talliga kõrtsihoone on ehitatud 1840. aastatel Harjumaal Kose kihelkonnas Kolu külas. Muuseumisse toodi kõrts 1968) eestipärase-rahvusliku korraliku talulõunaga lõpetades.

päeval ekskursioonid mitmetesse Riia huvitavatesse paikadesse ja ettevõtetesse-asutustesse. Allakirjutanul oli hea võimalus giidi juhatusel külastada uut Läti Rahvusraamatukogu, mis jättis suurepärase mulje nii sisult kui vormilt! Kohtumine lõppes Rahvusraamatukogu lähedal Riia linnas sinise taeva, päikesepaiste ja sooja ilmaga Daugava jõe vasakul kaldapealsel olevas vabaõhu toitlustusettevõttes ühise küllusliku ja mitmekesise grillilõuna ning minikontserdiga.

Kielis oli allakirjutanul esmalt eesmärgiks uurida regionaalpoliitika alast kirjandust oma loengukursuste täiendamiseks ja vastava publikatsiooni-raamatu avaldamiseks. Elu teeb aga sageli korrektiive, nii ka seekord ning esialgsele teemaatikale lisandusid teenuste (kasutusel erinevad terminid: tertsiariseerumine, tertsiarsektor, teenuste ühiskond, teenindusühiskond, teenindussektor jms), tehnoloogia ja innovatsiooni (sh „Tööstus 4.0“, mis on algatatud saksa institutsioonide poolt kogu selle tänaseks kompleksse tegevuse alguseks; samuti „Energia 4.0“, „Kaubandus 4.0“ jt, kokkuvõtlikult „Majandus 4.0“) alase informatsiooni saamise vajadus ning vastavad konsultatsioonidiskussioonid saksa kolleegidega.⁵ Seda loetakse ka nn tööstusrevolutsiooni (ja sellega kaasnevate valdkondade) neljandaks laineiks. Teemaatika laiendumine tähendas ka seda, et regionaalpoliitika küsimustele sai kavandatust oluliselt vähem tähelepanu pööratud.

Kuigi esialgselt oli allakirjutanul kavas ka lühiajaline tegevus Greifswaldi Ülikoolis, siis kohapeal Kielis sai selgeks (kuna ka teemaatika oli laienuud), et killustumise vältimiseks ja võimalikult parema lõpptulemuse saavutamiseks on otstarbekas Greifswald seekord ära jätta. Nädalalõppudel ja -algustes õnnestus siiski lühiajaliselt Maini äärsel Frankfurti ja Berliini⁶ külastada (autoga sõites on pikkade vahemaade tõttu sõidud ka mõnevõrra tüütud ja väsitavad, aga midagi pole teha – asjad tahavad ajamist), seda nii töö kui teistes küsimustes (sh külastus kirjastuspartneri Berliner Wissenschafts-Verlag juurde). Kirjastuse külastamine oli kasulik mõlemale poolele nii informatsiooni vahetamiseks, küsimuste esitamiseks kui neile vastuste saamiseks (pealegi olid mõned varasemad kontaktpersonid vahetunud). Edukas koostöö jätkub senisest mõnevõrra laiendatud programmiga (ulatuslikum digitaliseerimine!). Meie

⁵ Siinjuures tuleb märkida, et Kieli Maailmamajanduse Instituudi teadurid on juba aastaid tegelenud kolme Balti riigi majanduse ja majanduspoliitika uurimisega (nad on ka siinses ajakirjas artikleid avaldanud ning korduvalt Jänedal meie majanduspoliitika konverentsil ettekannetega esinenud ja diskussioonides osalenud). Kuna nimetatud instituudis toimuvad tõenäoliselt paari aasta pärast nii struktuurilised kui temaatilised muudatused, siis saksa kolleegid on huvitatud ka edaspidi Balti riikide majanduse uurimise jätkamisest nii, et uurimistemaatika hõlmaks kõiki kolme Balti riiki, aitaks kaasa kolme riigi omavahelisele koostööle, tõhustaks nende riikide edasist integreerumist Euroopa Liiduga ning et selles töös osaleksid ka nende riikide majandusteadlased ja doktorandid. See on kindlasti väljakutse nii meie majandusteadlastele kui ka riigi institutsioonidele. Kas see kõik õnnestub või mitte, näitab ilmselt lähiaeg. Senise seisuga Balti riikide koostöö ilmselt kõige paremal järjel ei ole!?

⁶ Berliini sõidu tähtaegu sai jaanuaris mitmel korral korrigeeritud, kuna esialgselt kavandatud päevadel ületas Põhja- ja Kesk-Saksamaad väga tugev lumesadu. Kavatsesime sõita kolleeg Manfred O. E. Hennies'i autoga, mistõttu ohutuse tagamiseks ootasime lumesaju lõppemist ja paremaid ilmu. Maanteed olid lumesaju ajal väga lumised, libedad ja ohtlikud, kuna ka talvine autoliiklus on Saksamaal äärmiselt tihe ning tavaliselt kiirused suured (lund näevad nad kohapeal ju suhteliselt harva ning üllatused seepärast suured).

ajakirja hinnati saksa kirjastuse juhtfiguuride poolt igati heaks ja tänapäevaseks nii teadustöö publitseerimisel kui rahvusvahelise koostöö osas. Allakirjutanu kõrval osales kirjastuses kohtumisel ka kauane saksa kolleeg, meie ajakirja pikaajne toimetuskollegiumi liige ja alates 2015.aastast ajakirja toimetajana tegev emeritprofessor Dr. Manfred O. E. Hennies.⁷

Uurimistöö kõrval toimus kohalike kolleegidega ka hulk diskussioone ja arutelusid (pea igal nädalal 3-4 korral) nii eesti kui saksa majanduse teemadel, sh Euroopast ja Euroopa Liidu riike⁸ väga tõsiselt puudutavad põgenike küsimused (Saksamaal nimetati aastast 2015 isegi ajalooliseks aastaks!) ning sellega seotud kulutused⁹ ja tegevused, aga

⁷ Manfred O. E. Hennies on käesolevas ajakirjas arvukalt artikleid avaldanud, meie majanduspoliitika teaduskonverentsidel ettekannetega esinenud, diskussioonides osalenud ning Eesti üliõpilastele (TTÜ, TÜ) ja majanduspraktikutele (Büroos „Mainor“) loenguid pidanud, seminare läbi viinud ning eksameid vastu võtnud. Ta on teinud Eestis nii rahalisi kui esemelisi annetusi, sh hulgaliselt majanduskirjandust nii TTÜ majandusteaduskonnale kui TÜ Pärnu kolledži raamatukogule. Kõige selle tunnustuseks on talle omistatud Tartu Ülikooli Pärnu kolledži kuldmärk ning antud Tartu Ülikooli rektori auaadress. Viimase 25 aasta jooksul sagedasti Eestis viibinuna (üle 30 korra, sageli koos abikaasa Monika'ga) on tal siin hulgaliselt sõpra ja häid tuttavaid, seda lausa perekondlikel tasanditel. Talle on tuttavad suur osa Eestimaast (nii loodus kui linnad), osaliselt ka meie ajalugu, kultuur ja traditsioonid, sh nii soome saun kui suitsusaun (sh lestade suitsutamine). Ta on istutanud ka kuuse 1999. aastal allakirjutanu ja tema sõprade poolt rajatud Kaasiku hobitalu miniparki Lääne-Virumaal. Allakirjutanu pani paar aastat tagasi hulgaliselt ka tammeterõusid mulda idanema-kasvama, et Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva (2018) tähistamiseks nii oma talu maadele tammeistikuid istutada, aga samuti sõpradele ja teistele inimestele (vajadusel ka kohalikele vallale) istikuid istutamiseks kinkida. Usun, et ka siin annab kolleeg Manfred oma väärrika panuse.

⁸ Taani Parlament võttis reedel, 11. detsembril 2015 vastu seaduse muudatused, milles nähakse ette, et Taani praamid, bussides ja rongides viiakse sisse kohustuslik passi- ja viisakontroll, samuti põgenike registreerimine. Liiklusettevõtetele, kes uusi reegleid ei täida, rakendatakse kõrgeid rahalisi sanktsioone (*Kieler Nachrichten: Kieler Zeitung von 1864. 12. Dezember 2015 (Nr. 290), S. 1: Dänemark: Passkontrollen in Bus und Bahn; S. 2: Eine neue Eiszeit: Dänemark setzt gute Kontakte aufs Spiel; S. 9: Rückschlag für den Grenzverkehr: Dänemark verschärft Kontrollen: Politik und Wirtschaft alarmiert*). See tõi kaasa sakslaste üpris valulise reageeringu, kuna sisuliselt tähendab see seaduse täiendus Saksamaa ja Taani vahel piirikontrolli sisse seadmist ning sellega seoses liikluse aeglustumist (lisaks dokumentide kontrollile peavad reisijad piiril ca 400 meetrit jalgsi läbima; igapäevaselt pendeldab Taani ja Schleswig-Holsteini liidumaa sh Flensburgi linna vahel kuni 9000 õpilast, üliõpilast, töötajat ja pensionäri; praamiliikluses tähendab see suurt tagasilööki, sest nn „Linnulennuliinil“ /Vogelfluglinie/ veab laevafirma „Scandline“ aastas ca 6 miljonit reisijat). Täiendavad kulutused piiril (5400 eurot päevas) Taani poolel toovad kaasa piletihindade tõusu. Samuti ennustatakse Schengeni-süsteemi lõppu ning pingelisemaid suhteid kahe riigi vahel. M.R.: kuna ka Rootsi kavandas detsembri keskel seaduse muudatust (Kaupmees, A. Ülevaade pagulaste olukorrast Rootsis. ERR, Vikerraadio, 18.12.2015, kell ca 13.10-13.20) ning dokumentide kontrolli, siis see pingestas ka Rootsi ja Taani vahelisi suhteid. Seega vaatamata poliitikutepingutustele pagulaste probleemi kui paratamatust ning isegi EL riikide jaoks positiivselt näidata, on siin ka teine pool ja ohud, mis ilmselt tõsiselt probleemide ning tüli tekitavad. Ega need end kaua oodata ei lasknud (uue aasta öö sündmused Kölnis jt).

⁹ Kieli Maailmamajanduse Instituudis tehti nn mudelarvutused saksa rahanduspoliitika kohta seoses põgenikega (seda tutvustas Instituudi migratsiooniekspert Matthias Lücke): kuni aastani

loomulikult vestlused-diskussioonid ka allakirjutanu poolt uuritud problemaatika valdkondades.

Kuna eelnevalt sai põgenike probleemi puudutatud ja see oli Euroopa Liidus aastal 2015 kindlasti üks kõige kuumemaid teemasid, siis lisaks siia veel informatsiooni näiteks Saksamaa LV ühe kõige tagasihoidlikumate võimaluste ja majandustulemustega liidumaa – Schleswig-Holsteini kohta. 2015. aasta jooksul tuli sinna rohkem kui 50 tuhat põgenikku (51 300 inimest detsembri keskpaiga seisuga), peamiselt Süüriast. Kohaliku ajalehe andmetel tuli näiteks septembris 2015 nimetatud liidumaale põgenikke riigiti järgmiselt: Süüriast (13 986 inimest), Afganistanist (5495), Iraagist (4660), Lääne-Balkanilt (3290: Albaaniast – 2265; Kosovost – 1065; Serbiast – 642; Makedooniast – 327), Eritreast (1235) Iraanist (1079), Armeenias (982), Venemaalt (490), Jeemenist (472), Somaaliast (384) ja mujalt (408)¹⁰. Neist 73% olid mehed ja 27% naised, 77% täiskasvanud ja 23% alaealised. Liidukantsler Angela Merkel rõhutas

2022 on kulutuste maht põgenikele Saksamaal 25 – 55 miljardit eurot. Aluseks võeti fakt, et 2015. aasta lõpuks on Saksamaal 1,1 miljonit põgenikku, 2016. aastal tuleb veel 1,0 miljonit põgenikku lisaks ning aastani 2018 tuleb igal aastal veel 360 000 põgenikku juurde (*M.R.: seega oletati, et kokku tuleb Saksamaale 2,82 miljonit põgenikku!*). Samuti oletati, et kui kolme aasta jooksul läheb 30% põgenikest tagasi (? - *M.R.*), siis on kulutusteks 24 kuni 28 miljardit eurot aastas. Kui lähema viie aasta jooksul põgenike hulk ei vähene (vaid suureneb ühe miljoni või enama inimese võrra aastas), siis tõusevad kulutused (kuni aastani 2022) aastas 55 miljardi euron. Kui tagasipöördujate hulk on aga 40%, langevad kulutused 20 miljardi euron aastas (alates aastast 2020). Kalkuleeriti nii, et iga põgeniku kohta tuleb kulutusi 13 000 eurot aastas. 55 miljardit eurot tähendab 2% Saksamaa majandustulemusest. Sellised kulud tuleb siis Saksamaal ja tema maksumaksjatel kanda! (allikas: *Genox, Jörn. Bis zu 55 Milliarden Euro: So teuer wird die Flüchtlingskrise: Kieler Institut für Weltwirtschaft legt Modellrechnung vor – und erwartet weiter viele Zuwanderer. In: Kieler Nachrichten (Kieler Zeitung von 1864. 12. Dezember 2015 (Nr. 290), S. 1.)* Sama ajalehe lk. 2 olevas Jörn Genoux'i (ajalehe majandustoimetaja) artiklis „*Höchste Zeit: Kosten der Flüchtlingshilfe jetzt planen*“, kus vihjatakse hiljuti toimunud ökonomistide tulisele debatile, ütles Saksa Majandusuuringute Instituudi (Deutscher Institut für Wirtschaftsforschung /DIW/) juht Marcel Fratzscher: „... , juba seitsme aasta pärast toovad põgenikud riigile raha sisse“. Samas on aga Ulrich von Santum ja Daniel Schultewolter Münsteri Ülikoolist arvamusel, et põgenikevool tähendab „majanduslikult massiivset koormust kohalikele (põlis-) elanikkonnale“. Piiride kinnipanemist hinnati nüüd (detsember 2015) juba põhimõtteliselt valeks, kuid arvati, et praegu oleks õige aeg kõik finantseerimisvõimalused läbi mõelda – sest need kümnetesse miljarditesse ulatuvad kulutused tuleb Saksamaal enesel pikaajaliselt kanda!

(*M.R. – suured kulutused tuleb ilmselt ka teistel riikidel, sh Eestil kanda. Ja seda Euroopa Liidu juhtide ning teiste vastutavate juhtide-ametnike aeglase tegevuse ja otsustamatuse, aga ka seetõttu, et pikalt on tegeletud tagajärgede, mitte põhjustega !? Siin on tegemist filosoofia põhitõdede vastu eksimisega, väga suure eksimisega! See võib Euroopa Liidule väga kalliks, ja mitte ainult rahalises mõttes, maksmata minna. Küsimuse või nn „löögi alla“ võib sattuda Euroopa Liidu tulevik ja isegi püsijäämine! Tekib küsimus – kes vastutavad? Teadaolevalt ei vastuta kollektiivse vastutuse puhul mitte keegi!?*)

¹⁰ *M.R.*: Lääne-Balkani riike, Iraani, Armeeniat ja Venemaad ilmselt sõjapiirkondadeks ei saa lugeda, mistõttu on küllalt suur osa põgenikest mitte sõja-, vaid mingid muud põgenikud.

14. detsembril Karlsruhehes toimunud CDU-partei kongressil, et koormus on Saksamaale väga suur ning põgenike arvu tuleb edaspidi „tunduvalt“ vähendada.¹¹

Tulles tagasi töö juurde Kielis, tuleks kindlasti rõhutada, et kirjanduse valik on Saksa Majanduse Keskraamatukogus väga hea ja laiaulatuslik (põhiliselt küll inglise ja saksa keeles, kuid ka paljudes teistes, sh eesti keeles)¹². Allakirjutanu soovitus kolleegidele ja teistele huvilistele – kui on juhust, kasutage võimalust selles raamatukogus töötada. Muidugi annab raamatukogule lisaväärtust see kui on võimalus ka kohalike majandusteadlastega kerkinud küsimusi arutada (mida allakirjutanu vajadusel ka kasutas). Siin tuleb seda lisada, et kaugeltki mitte kõik allikad (raamatud, ajakirjad, artiklid jms) ei ole alati elektrooniliselt kättesaadavad, vaid tellitavad ning kas raamatukogus kohapeal lugemiseks või kaasalaenutamiseks kasutatavad. Sageli pole eeskätt just parimad allikad elektrooniliselt täistekstina saadaval. Ja see ei kehti mitte ainult nimetatud Kieli raamatukogu, vaid ka teiste kohta (allakirjutanal on sellest varasemad kogemused näiteks Greifswaldi Ülikooli õigus- ja majandusteaduskonna raamatukogus). Siin on mõnikord põhjuseks ka see, et kirjastaja või autor on publikatsiooni elektroonilise avaldamise vastu (ilmselt huvi, et väljaannet ostetaks).

Kokkuvõtlikult võiks oma kogu tegevuse Saksamaal temaatiliselt järgmisteks valdkondadeks jagada¹³:

- Regionaal- ja kohalik omavalitsuspoliitika eile, täna, homme;
- Avalik sektor kui osa teenindusühiskonnast ja majanduspoliitika roll nendes muutustes;
- Regionaalmajanduse (sh vastava majanduspoliitika ja kohaliku omavalitsuse) koht teenindusühiskonnas ning vajadused majanduspoliitilisteks korrektsioonideks;
- Tehnoloogia ja innovatsiooni roll globaliseerivas ühiskonnas, digitaalseerimise koht arenguprotsessides – vajadused uuteks majanduspoliitilisteks käitumisteks;
- Teadustemaatiline koostöö saksa ülikoolide ja teiste saksa institutsioonidega (sh Kieli Maailmamajanduse Instituut, Kieli Rakendusülikool, Saksa Majanduse Keskraamatukogu /ZBW/, Berliini Teaduskirjastus /Berliner Wissenschafts-Verlag/ jmt);

¹¹ Hiersemenzel, C. Bilanz eines historischen Jahres. Kieler Nachrichten. 15. Dezember 2015, S. 1.

¹² Lugemissaalis olevate personaalarvutite kaudu saab kirjandust lugeda-uurida ja vajadusel ka laenutamiseks tellida. Tellitud allikad saab kätte ca poole tunni jooksul. Kui eksemplar mingil põhjusel puudub (näiteks välja laenutatud), siis tuuakse see järgmiseks päevaks Hamburgist Kieli Keskraamatukogu sõsarraamatukogust kohale. Kasutamisaeg tavaliselt 3-4 nädalat, mida saab vajadusel ka korduvalt pikendada.

¹³ Selle tegevuse taustal meenuvad paraku ka mõned inimesed Eestis, kes on nn „jalga taha panna“ püüdnud või muidu kadestanud (tean ja ei hakka siin neid üles lugema – minu soovitus neile – tehke ise ka midagi, ja ausalt, mitte kiibitsedes; kui ei saa hakkama, siis võib-olla pole kõrgkool kõige õigem koht töötamiseks!?). Õnneks on nende kõrval oluliselt rohkem neid inimesi ja kolleege, seda nii Eestis kui mitmes välisriigis, kes on siiralt rõõmistanud minu võimaluste üle välismaal stažeerida ja sellele kaasa aidanud.

- Ühiskonverentside ja diskussioonide edasine jätkamine ning arendamine, sh doktorantide kaasamine;
- Osalemine järgmisel, XXIV rahvusvahelisel majanduspoliitikaalasel teaduskonverentsil teemal „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016“, mis toimub juba 30. juuni kuni 2. juuli 2016 Eestis Jänedal;
- Artiklite retsenseerimine Eestis ilmuva (koostöös saksa kirjastusega BWV) kolmekeelse ajakirja „Eesti majanduspoliitilised välitlused“ jaoks;
- Loomulikult ka vabaaeg, eraldi suhtlemiseks nii konkreetsete inimestega aga samuti Saksa ühiskonna, kultuuri ja traditsioonidega tutvumiseks (see nõue on lausa stipendiumi taotlemisel DAADi poolt sisse kirjutatud).

Kieli Ülikooli väliskülalistele oli üheks oluliseks sündmuseks nn kohtumisõhtu – nimelt, 19. novembri õhtul toimus Kieli Ülikooli presidendi, professor Dr. Lutz Kipp'i kutsel traditsiooniline vastuvõtt välisõppejõududele ja -teaduritele-uurijatele, kus asjakohase kõne pidas Kieli Ülikooli asepresident rahvusvaheliste suhete alal, professor Dr. Anja Pistor-Hatam. Vastuvõtt oli sisukas ja hoogne, valdavas ülekaalus olid hiinlased (ja seda juba vähemalt 15-20 aastat kasvutendentsis olles).

Vaba aja ja meelelahutuse osas oli hea võimalus pea igal kolmapäeval kell 17.00 kuulata pooltunniseid mitmekesiseid nii instrumentaal- kui vokaalkontserte ülikooli hotellist ca 8-10 minutilise jalutuse kaugusel Kieli kesklinnas Vanal Turul asuvas suurepärase akustikaga St. Nikolai kirikus. See on Kielis juba aastakümneid kestnud traditsioon, mida võiks meilgi Eestis edendada.¹⁴ Muide, ühel kontserdil oli muusikute kavas ka meie Arvo Pärt'i helitöö.

Vaheldus oli ka sageli nädalalõppudel kolleeg Manfred O. E. Hennies'i juures kodus Kieli lähedal Warderi külas¹⁵ külaliseks olla, tööjutte ajada-diskuteerida, ümbruskonna kaunis looduses ja järvede ääres jalutada, kohalikul Jõululaadal osaleda ning Manfredi abikaasa Monika poolt valmistatud väga maitsavid toite nautida. Selle kõrval õnnestus Warderis alati ka omaette olla, lugeda ja arvuti taga tööd teha. Siinjuures minu tänusõnad, tunnustus ning lugupidamine kolleeg Manfred'ile ja tema abikaasale Monika'le minu eest hoolitsemisel ja igakülgset abistamisel!

Põnev oli järjekordselt viibida ka Warderi külakõrtsis „Zum Assmus“ (e.k. „Ass- mus / -jäv/ e juures“), kus igal aastal novembri viimase reede õhtul korraldatakse nn „rohelist kapsa õhtusöömaaeg“ (olen seal korduvalt osalenud). Pakutakse rohelist kapsast-praekartulit ja selle juurde erilisi, vaid Schleswig-Holsteini liidumaale omaseid maitsvaid vorste ning erinevaid seaprae valikuid koos õllega. Sinna on alati kutsutud nii

¹⁴ Siinjuures on hea mainida, et Schleswig-Holsteini liidumaa pealinn Kiel ja Tallinn on juba aastakümneid sõprus- ja partnerlinnad, Kielis asub Eesti Vabariigi konsulaat, Kieli ajalehes „Kieler Nachrichten“ ilmuvad aeg-ajalt kirjutised Eesti elust ja inimestest, Kielis ja selle ümbruses elab päris palju eestlasi ning Eesti ei ole kohalikele inimestele enam tundmatu maa.

¹⁵ Warderis elab meie ajakirja pikaajagne toimetuskolleegiumi liige (2015. aastast toimetaja), paljukordne osaleja Eesti majanduspoliitika teaduskonverentsidel, tänane Kieli Rakendusülikooli emeriitprofessor Dr. Manfred O.E. Hennies, kellega allakirjutanu tutvus novembris 1989, viibides esimest korda Saksamaal Kieli Ülikooli majanduspoliitika instituudis ja Frankfurti (Main) Ülikooli majandusteaduskonna ettevõtetmajanduse / marketingi seminaris DAAD-i kolmekuulise uurimisstipendiaadina.

kohalikud kui naaberkülade elanikud ja nende külalised. Traditsiooniliselt lõpeb lõbus sööming seltskondliku täringumänguga, kus kogutud punktide alusel moodustub paremusjärjekord. Välja pannakse ka auhinnad, mille hulgast iga osaleja alates esimesest (paremusjärjestus täringumängus!) enesele meeldivama-sobivaima-isuäratavama valib ning kaasa võtab (tavaliselt on auhindadeks erinevad lihatooted, mis on kohaliku liha- ja vorstimeistri poolt). Samas kõrtsis on ka keeglisaal, kuhu koguneb üle kahe nädala reede õhtuti kohalik keegliklubi (ca 10-15 inimest). Kord oli allakirjutanu sinnagi kutsutud ning pakuti võimalust ka kaasa mängida. Üllatuseks kujunes (allakirjutanu ei olnud ca kümme aastat keeglit mänginud), et õhtu lõppedes jagas külaline esimest-teist kohta. Auhindadeks oli meeldiv seltskond, huvitavad vestlused ning õhtuga rahulolu.

Huvitav oli mõnel korral ka Kielis ja selle lähistel asuvas suures marjakasvatustalus (peamiselt maasikatele ja vaarikatele spetsialiseerunud talu Nord-Ostsee /e.k. Põhja-Idamere^{16/} kanali ääres) meeoleoluka ja traditsioonilise Jõululaada külastamine. Kieli Jõululaadal oli ka sellel korral esindatud Eesti-Tallinna Jõuluboks traditsiooniliste eesti jookidega ja rahvast tungles selle ümber päris korralikult.

Kokkuvõtteks – tööperiood Saksamaal oli sisukas, informatsiooniküllane, vaheldusrikas ning igati huvitav, lisades senistele kontaktidele tekkis hulk uusi ja rikastavaid tutvusi. Informatsioon, mida õnnestus saada-lugeda-koguda oli kasulik ja mitmekülgsest arendav, mida Eestis tuleb veel edasi töödelda ning läbi mõelda ja kirjutada. Samas on see kindel ning hea alusmaterjal oma ülikooliloengute-seminaride täiendamisel, edasiarendamisel ja artiklite ning publikatsioonide kirjutamisel-avaldamisel. Allakirjutanu on järjekordselt sellel veendumusel, et vaid Eestis olles ja kasvõi päevad läbi arvutiga töötades, sellist informatsiooni ega kogemust pole võimalik saada! Sest kõige muu kõrval on vaja inimestega vahetult suhelda-rääkida-diskuteerida. Sellest, inimeste vahelisest vahetust suhtlemisest, paistab Eestimaal ja meie kõrgkoolides üha rohkem puudus olevat!¹⁷ Ja see nõrgestab nii meie haridust kui kultuuri, kokkuvõttes isegi ehk meie Eesti riiki!

Allakirjutanu on tänulik toimunud tegevustele kaasa aitamises kolleegidele Kieli Maailmamajanduse Instituudist (nimelt Dr. Klaus Schrader'ile, Dr. Claus-Friedrich Laaser'ile, professor Dr. Hennig Klodt'ile, professor Dr. Hartmut Lehment'ile), Kieli Rakendusülikoolist (emeritprofessor Dr. Manfred O. E. Hennies, professor Dr. Enno Langfeldt, professor Dr. Andreas Thiemer, professor Dr. Ruth Boerckel-Rominger),

¹⁶ Sakslased nimetavad meie ühist merd – „Ostsee“ (e.k. „Idameri“), eestlased nimetavad „Läänemeri“ (s.k. „Westsee“). See sõltub ilmselt sellest, kust poolt (ilmakaarest) vaadata. Samas, kui geograafilisi kaarte uurida, siis on kasutusel ka termin „Balti meri“ (s. k. „Baltisches Meer“, i. k. „Baltic Sea“).

¹⁷ Pole vist mõistlik kui kaks inimest-kolleegi vahetavad peaaegu terve tööpäeva kümneid ja kümneid e-maile selleks, et mingit pisiküsimust lahendada, selle asemel, et näiteks telefon (või Skype) haarata ning mõne minutiga küsimus lahendada!? Ega parem pole vast ka see kui näiteks kaks kolleegi istuvad ühes toas töölaudade taga ning mingi pisiinfo edastamiseks saadab üks teisele e-maili, selle asemel, et info suuliselt edasi anda (võib-olla tekib teisel poolel ka küsimusi, või tekib diskussioon); aga võib-olla kasutab üks pool seepärast e-maili, et pole suuteline teisega mõistlikult suuliselt vestlema ega end arusaadavalt väljendama?

Greifswaldi Ülikoolist (professor Dr. Armin Rohde) jpt., samuti Kieli Ülikooli välissuhete talituse töötajatele, pr. Isolda Ritter'ile ja pr. Sabine Karlisch'ile. Tänu loomulikult ka Tartu Ülikooli Pärnu kolledžile (direktor Dr. Henn Vallimäe), kes tasus Tallinn-Kopenhaagen-Hamburg-Frankfurt /Main/-Tallinn lennukulud. Kokkuvõttes on allkirjutanu tänulik ja õnnelik selle toimunud võimalikkuse-välislahetuse ning järjekordse väärtusliku kogemuse eest.

November 2015 – veebruar 2016

Lugupidamisega,
Matti Raudjärv, ajakirja peatoimetaja

Kiel-Warder (Saksamaa) ja Tallinn-Pärnu (Eesti),
Tallinna, Kopenhaageni, Hamburgi¹⁸ ja Frankfurti (Main) lennujaam
(Chief Editor since 2007)

¹⁸ Detsembris 2015 tehti Hamburgis ettepanek 10. novembril 96-eluaastal oma kodus surnud endise Saksamaa LV Liidukantsleri (1974-1982) Helmut Schmidt'i (23.12.1918-10.11.2015) ja põlise hamburglase ning ühe kõige säravama saksa poliitiku (M.R.: ajakirjanduses ja kaaskondlaste poolt nimetati teda suureks Sakslaseks, suureks eurooplaseks, gigandiks) väärikaks mälestuseks Hamburgi lennujaam edaspidi nimetada – Helmut Schmidt'i nimeline Hamburgi Lennujaam. Siinjuures võib mainida, et endise kantsleri suvekodu oli Schleswig-Holsteinis Warderi naabruses oleva Brahmssee järve ääres (ca 25 km Kielist Hamburgi poole), kus ta sageli viibis ja koos oma abikaasa Loki'ga (abielus 1942-2010; surnud 2010) väga tihedalt ning sõbralikult ka külaelanikega suhtles. Helmut Schmidt'i leinatalitus toimus 23. novembril Hamburgis St. Michaelise peakirikus, kuhu oli kutsutud 1800 külalist.

FORSCHUNGSSTIPENDIUM-DAAD IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND

Mein Forschungsaufenthalt in Deutschland dauerte drei Monate – vom Ende Oktober 2015 bis Ende Januar 2016. Vorwiegend war ich in Kiel tätig (Institut für Weltwirtschaft, Fachhochschule Kiel, Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften).

Das Ziel des Forschungsaufenthaltes war in erster Linie die Arbeit mit der Fachliteratur zur Regionalpolitik, um meine Vorlesungsreihe zu vervollständigen und zu aktualisieren und eine entsprechende Publikation vorzubereiten. Zum geplanten Themenkreis kamen noch mehrere andere Schwerpunkte hinzu:

- Dienstleistungen (verschiedene Fachbegriffe: Terziarisierung, Terziarsektor, Dienstleistungsgesellschaft, Dienstleistungssektor u. ä.);
- Technologie und Innovation (darunter „Industrie 4.0.“, das von der deutschen Regierung geförderte Zukunftsprojekt, das als Basis für die komplexe Wirtschaftstätigkeit ausgebaut wird; ebenso „Energie 4.0“, „Handel 4.0“ u.a.; zusammenfassend „Wirtschaft 4.0“) Das alles ist als die vierte Welle der industriellen und die Nachbarbereiche einschließende Revolution bekannt.

Die Arbeit in den Bibliotheken war ständig von Diskussionen und Beratungen mit deutschen Kollegen begleitet.

Hierbei muss erwähnt werden, dass sich die wissenschaftlichen Mitarbeiter des Instituts für Weltwirtschaft schon seit Jahren mit der Wirtschaft und der Wirtschaftspolitik von drei baltischen Staaten beschäftigt haben: Publikationen im estnischen wirtschaftspolitischen Magazin, Vorträge auf wirtschaftspolitischen Konferenzen und Teilnahme an Diskussionen in Jäneda/Estland. Am genannten Institut werden in ein paar Jahren wahrscheinlich sowohl strukturelle als auch thematische Änderungen vorgenommen, die dortigen Kollegen sind aber weiterhin an der Forschungsarbeit über die wirtschaftliche Entwicklung des Baltikums interessiert. Sie möchten die Arbeit in der Art und Weise fortsetzen, so dass die Forschungsthematik weiterhin alle drei Länder umfassen, der Kooperation dieser Länder beitragen und ihre Integration in die EU fördern würde. An dieser Arbeit sollten ebenso baltische Wirtschaftswissenschaftler und Doktoranden teilnehmen.

Dieses Thema wurde mehrfach diskutiert und es ist sicherlich eine Herausforderung für estnische, lettische und litauische Wissenschaftler aber auch für die Institutionen dieser Länder. Ob das Geplante gelingen wird, werden wir in der nahen Zukunft sehen.

Zum Aufenthaltsprogramm gehörten auch Kurzreisen nach Frankfurt am Main und Berlin. Der Besuch bei dem Berliner Wissenschafts-Verlag war für die weitere Zusammenarbeit notwendig: Austausch der neuesten Informationen, Klärung der entstanden Fragen, Kennenlernen neuer Kontaktpersonen. Die erfolgreiche Zusammenarbeit wird im erweiterten Rahmen fortgesetzt.

Die Gespräche und Diskussionen mit deutschen Kollegen (3-4 Mal wöchentlich) griffen neben wirtschaftlichen Themen beider Länder auch aktuelle und hoch-brisante Probleme in Europa auf, und zwar die Flüchtlingskrise und die damit verbundenen Ausgaben (in Deutschland wurde das Jahr 2015 sogar als historisches Jahr bezeichnet!).

Was die Arbeit in Kiel betrifft, so muss man betonen, dass die Auswahl an Fachliteratur in der Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften sehr gut und umfangreich ist. Die Bücher sind wohl meistens in englischer oder deutscher Sprache, aber auch in vielen anderen Sprachen, darunter auch in estnischer Sprache. Aus diesem Grunde geht meine Empfehlung an alle Kollegen und andere Wirtschaftsinteressierte – wenn möglich, unbedingt die Gelegenheit zu ergreifen, in dieser Bibliothek zu arbeiten. Als Mehrwert der Bibliothek kann man bezeichnen, dass neue Erkenntnisse gleich mit deutschen Kollegen besprochen werden können, so wie es bei mir der Fall war.

Mein Forschungsaufenthalt teilte sich in folgende wissenschaftliche Themen und kommunikativ-kooperative Bereiche:

- Regionalpolitik und Politik der kommunalen Selbstverwaltungen: Gestern, heute, morgen;
- Öffentlicher Sektor als Teil der Dienstleistungsgesellschaft und die Rolle der Wirtschaftspolitik bei gesellschaftlichen Änderungen;
- Welchen Platz nimmt die Regionalpolitik und die kommunalen Selbstverwaltungen in der Dienstleistungsgesellschaft ein und die Notwendigkeit zu wirtschaftspolitischen Korrekturen;
- Die Rolle der Technologie und Innovation in der globalisierten Gesellschaft, Digitalisierung in Entwicklungsprozessen – eine Herausforderung, neue wirtschaftspolitische Verhaltensweisen einzuführen;
- Wissenschaftliche Kooperation mit deutschen Hochschulen und anderen Institutionen (Institut für Weltwirtschaft, Fachhochschule Kiel, Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften /ZBW/, Berliner Wissenschafts-Verlag u. a.);
- Fortsetzung gemeinsamer Konferenzen und Gesprächsrunden unter Einbeziehung von Doktoranden
- Vorbereitung zur Teilnahme deutscher Kollegen an der nächsten, der XXIV. wirtschaftspolitischen Wissenschaftskonferenz „Wirtschaftspolitik in EU-Ländern im Jahre 2016“, die vom 30. Juni bis 2. Juli 2016 in Järeda/Estland stattfindet (Initiator und Hauptveranstalter der Konferenzreihe ist on Matti Raudjärv);
- Verfassen von Beiträgen für das dreisprachige peer-reviewed Journal „Estonian Discussions on Economic Policy/ Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik/ Eesti majanduspoliitilised väitlused – 2016“. Dieses Journal erscheint seit 1984, unter dem genannten Titel seit 2007 (Chefredakteur Matti Raudjärv, estnischer Verleger Mattimar OÜ, Co-Verleger Berliner Wissenschafts-Verlag). Gegenwärtig erscheinen zwei Ausgaben pro Jahr. Das Journal ist vertreten in folgenden internationalen Datenbanken:
DOAJ – Directory of Open Access Journals (Niederland), **EBSCO** – Elton B. Stephens Company (USA), **EconBib** – Economics Bibliography (KSP Journals; International), **ECONIS** – Economics Information System (Deutschland), **ESO** – European Sources Online (Großbritannien), **SSRN** – Social Science Research Network (USA);
- Diskussionen über Rezensierungsangelegenheiten des in Estland erscheinenden dreisprachigen Journals „Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik“ in Zusammenarbeit mit dem deutschen Verlag BWV;

- Freizeitgestaltung (Aufrechterhalten von Kontakten, Kommunikation, deutsche Presse vor Ort, Kulturveranstaltungen).

Ein Highlight für ausländische Gastlektoren und Wissenschaftler der Universität Kiel war der traditionelle Empfang des Präsidenten der CAU Kiel Prof. Dr. Lutz Kipp am 19. November. Die Ansprache hielt Prof. Dr. Anja Pistor-Hatam, Vizepräsidentin der CAU Kiel und zuständig für Auslandsbeziehungen. Beim Empfang herrschte ein reger und inhaltsreicher Austausch zwischen Gastgebern und Teilnehmenden, unter denen es viele Gäste aus China gab, deren Anzahl von Jahr zu Jahr eine steigende Tendenz zeigt.

Was die kulturelle Freizeitgestaltung betrifft, so gehörten die jeden Mittwoch um 17.00 stattfindenden Konzerte in der St. Nikolai Kirche – nur 10 Gehminuten vom Uni-Gästehaus entfernt – fest zu meinem Wochenprogramm. Bei einem Konzert wurde auch ein Werk von Arvo Pärt, dem weltberühmten estnischen Komponisten, vorgetragen. Solche Kirchenkonzerte könnte man auch in zentral gelegenen Kirchen in Tallinn durchführen.

Zusammenfassend kann man meinen Forschungsaufenthalt in Deutschland durchaus als sehr informativ und abwechslungsreich bezeichnen. Neben alten Kontakten sind auch viele neue fachbezogene Kontakte entstanden. Die aufgenommenen neuen Informationen müssen in der Heimat noch erarbeitet werden, um sie dann bei der Aktualisierung der Vorlesungen und beim Verfassen neuer wissenschaftlichen Artikel zu benutzen. Ich bin fest überzeugt, dass man zu Hause, den ganzen Tag nur am Computer sitzend, das Sammeln ähnlicher Informationen und Erfahrungen nicht möglich ist. Der direkte Austausch mit Kollegen ist unverzichtbar! Leider habe ich das Gefühl, dass dieser Aspekt an estnischen Hochschulen immer mehr außer Acht gelassen wird, das hemmend auf die Entwicklung unseres Hochschulwesens wirken kann.

Mein besonderer Dank gilt folgenden Kolleginnen und Kollegen:

- aus dem Institut für Weltwirtschaft - Dr. Klaus Schrader, Dr. Claus-Friedrich Laaser, Prof. Dr. Hennig Klodt, Prof. Dr. Hartmut Lehment;
- aus der FH Kiel - Prof. Emeritus Dr. Manfred O. E. Hennies, Prof. Dr. Enno Langfeldt, Prof. Dr. Andreas Thiemer, Prof. Dr. Ruth Boerckel-Rominger;
- aus der Universität Greifswald - Prof. Dr. Armin Rohde;
- Frau Isolda Ritter und Frau Sabine Karlisch, beide zuständig für Auslandsbeziehungen an der FH Kiel.

An dieser Stelle danke ich auch dem College Pärnu der Universität Tartu (Direktor Dr. Henn Vallimäe) für die Finanzierung der Reisekosten.

Für das Forschungsstipendium, das meinen Aufenthalt in Deutschland ermöglichte, bin ich sehr dankbar.

Im Februar 2016, Tallinn (Estonia)

Matti Raudjärv

DAAD RESEARCH GRANT – FELLOWSHIP IN THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

The undersigned stayed for three months in Germany, mainly in Kiel, from the end of October 2015 to the end of January 2016, for research with a DAAD grant (Kiel Institute for the World Economy, Kiel University of Applied Sciences, German National Library of Economics /ZBW/).

Initially, the aim was to study literature on regional policy to find additional materials for my lecture courses and to prepare the respective publication/book. However, also other topics could be added to the initial range of topics, such as:

- the need to acquire information on services (different terms are used: tertiarisation, tertiary sector, society of services, service society, services sector, etc.);
- technology and innovation (incl. Industry 4.0 initiated by German institutions to start all these by now complex activities; also Energy 4.0, Trade 4.0 etc., in total Economy 4.0; All this is regarded to be above all the fourth wave of the so-to-say industrial revolution (and the related subject areas)) and the respective consultations/discussions with German colleagues.

We have to note here that the researchers of the Kiel Institute for the World Economy have been studying the economy and economic policy of the three Baltic States for years already (they have also published their papers in the Estonian journal on economic policy and participated with presentations and in discussions at our conference on economic policy at Jäneda in Estonia for several times). As the institute mentioned will probably undergo structural changes and also changes in research topics in a few years, the German colleagues are interested in continuing their research into the economies of the Baltic States also in the future by covering all three Baltic States with their research topics, contributing to the mutual cooperation between the three states and to the further integration of these states to the European Union and involving also the economists and doctoral students of these states in their research work. We had recurrent discussions on this subject: this will certainly be a challenge both for the Estonian, Latvian and Lithuanian economists and for their national institutions. The near future will tell whether or not it will all work out.

During the stay in Germany I managed to take short visits also to Frankfurt am Main and Berlin (incl. the visit to the publishing partner Berliner Wissenschafts-Verlag). Visiting the publishing house was beneficial for both parties both for the exchange of information, asking questions and getting answers to the questions (besides, some of the earlier contact persons had been replaced). The successful cooperation will continue now with a somewhat broader programme.

Besides the research we had also a number of discussions with the local colleagues (3–4 times almost every week) on the subjects of both Estonian and German economy, incl. the refugee issues of very serious concern for Europe and EU Member States (in Germany, 2015 was even called a historic year!) and the related expenditures and activities but naturally also talks/discussions on the range of problems studied by the undersigned.

It is important to emphasise about working in Kiel that the choice of literature in the German National Library of Economics is excellent and comprehensive (although mainly in English and German but also in many other languages, including Estonian). Recommendation of the undersigned to colleagues and other interested persons – you should use any opportunity to work in this library. An opportunity to discuss any issues that have arisen with the local economists would certainly be an added value of this library (which the undersigned used, if necessary).

In summary, my activities in Germany could be divided into the following main topics:

- regional and local government policy yesterday, today and tomorrow;
- public sector as a part of the society of services, and the role of economic policy in these changes;
- the role of regional economy (incl. the respective economic policy and local government) in the society of services and the need for adjustments of economic policy;
- the role of technology and innovation in a globalising society, the role of digitalisation in development processes – a need for new behaviours in economic policy;
- cooperation with German universities and other German institutions on the subject of research topics (incl. Kiel Institute for the World Economy, Kiel University of Applied Sciences, German National Library of Economics /ZBW/, Berlin publishing house of research literature /Berliner Wissenschafts-Verlag/, etc.);
- continuation and development of joint conferences and discussions, incl. involvement of doctoral students;
- also the participation of the German colleagues in the next, XXIV International Conference on Economic Policy on the subject „Economic Policy in the EU Member States – in 2016“, which will be held already from 30 June to 2 July 2016 at Järeda in Estonia was discussed (the initiator and main organiser of the series of conferences is Matti Raudjärv);
- writing of papers for the issues of the peer-reviewed journal *Estonian Discussions on Economic Policy / Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik / Eesti majanduspoliitilised väitlused – 2016* published in three languages; the publication has been published since 1984, since 2007 under the current title (the Chief Editor is Matti Raudjärv, the publisher is the Estonian publishing house Mattimar OÜ and the co-publisher is the German publishing house Berliner Wissenschafts-Verlag), two issues are currently published annually; the journal is represented in such international databases as: **DOAJ** – Directory of Open Access Journals (Netherlands), **EBSCO** – Elton B. Stephens Company (USA), **EconBib** – Economics Bibliography (KSP Journals; International), **ECONIS** – Economics Information System (Germany), **ESO** – European Sources Online (United Kingdom) and **SSRN** – Social Science Research Network (USA);
- also the peer review of papers for the journal *Estonian Discussions of Economic Policy* published in Estonia (in cooperation with the German publishing house BWV) in three languages was discussed;

- naturally also spare time for separate communication with specific persons but also for getting more familiar with the German society, culture and traditions.

An important event for the foreign guests of the Kiel University was the traditional reception with invitations from the President of the Kiel University Professor Dr. Lutz Kipp, for meeting foreign academic staff and foreign researchers in the evening of 19 November, with the speech from the Vice-President in International Affairs of the Kiel University, Professor Dr. Anja Pistor-Hatam. The reception was interesting and energetic, with predominantly Chinese guests (and increasingly so for the at least 15–20 last years).

For spare time entertainment it was possible to listen various both instrumental and vocal concerts on almost every Wednesday at 17.00 for half an hour in the St. Nicholas Church with wonderful acoustics in the Old Market area of the Old Town of Kiel at the distance of a walk of about 8–10 minutes from the University Hotel. This is a tradition kept up in Kiel already for decades which could be started also in Estonia. By the way, the programme of one concert included also a piece by the world-famous Estonian composer Arvo Pärt who now lives in Estonia.

In conclusion – the work period in Germany was substantial, very informative, varied and interesting in many respects, bringing also new and enriching acquaintances in addition to the existing contacts. The information I managed to acquire/read/experience was useful and developing from many aspects and still has to be processed and thought over and written down in Estonia. It is also solid and good source material for the further development of university lectures/workshops and writing/publishing papers and publications. The undersigned is again convinced that it is not possible to acquire such information or experience by staying only in Estonia and working with the computer for whole days! As it is important besides everything else to have direct communication, talk, discuss things with people. Such direct communication seems to be increasingly lacking in Estonia and in our institutions of higher education! And this makes our education and culture, even whole Estonia much weaker!

The undersigned is grateful to the colleagues from the Kiel Institute for the World Economy (Dr. Klaus Schrader, Dr. Claus-Friedrich Laaser, Professor Dr. Hennig Klodt, Professor Dr. Hartmut Lehment), from the Kiel University of Applied Sciences (Professor Emeritus Dr. Manfred O. E. Hennies, Professor Dr. Enno Langfeldt, Professor Dr. Andreas Thiemer, Professor Dr. Ruth Boerckel-Rominger), from the Greifswald University (Professor Dr. Armin Rohde) etc., also the staff of the Kiel University International Affairs Mrs. Isolda Ritter and Mrs. Sabine Karlich who contributed to these activities. I certainly thank also the Pärnu College of the University of Tartu (Director Dr. Henn Vallimäe) who paid for the Tallinn-Copenhagen-Hamburg-Frankfurt am Main-Tallinn flights. In conclusion, the undersigned is grateful and happy for this research opportunity in the foreign country and for the valuable experience gained.

February 2016

Sincerely,
Matti Raudjärv

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
EESTIS (1984–2016 ... 2017–2022)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2016 ... 2017–2022)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2016 ... 2017–2022)**

- I 1984 Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
- II 1994 Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
- III 1995 Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
- IV 1996 Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/
Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/
Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
- V 1997 Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga
Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
- VI 1998 Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud
Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik
Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
- VII 1999 Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit
Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
- VIII 2000 Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit
Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union
Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
- IX 2001 Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga
Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess
Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union
- X 2002 Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale
Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands
Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia

XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu
Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union
Estonian Economic Policy on the way towards the European Union
XII	2004	Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus
Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der
Europäischen Union
Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union
XIII	2005	XIII majanduspoliitika teaduskonverents
Die XIII wirtschaftspolitische Konferenz
13 th Scientific Conference on Economic Policy
XIV	2006	XIV majanduspoliitika teaduskonverents
Die XIV wirtschaftspolitische Konferenz
14 th Scientific Conference on Economic Policy
XV	2007	Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus
Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen
Union
Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union
XVI	2008	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008
Economic Policy in the EU Member States – 2008
XVII	2009	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009
Economic Policy in the EU Member States – 2009
XVIII	2010	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010
Economic Policy in the EU Member States – 2010
XIX	2011	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011
Economic Policy in the EU Member States – 2012
XX	2012	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012
Economic Policy in the EU Member States – 2012
XXI	2013	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013
Economic Policy in the EU Member States – 2013
XXII	2014	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014
Economic Policy in the EU Member States – 2014
XXIII	2015	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015
Economic Policy in the EU Member States – 2015
XXIV	2016	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016
Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016
Economic Policy in the EU Member States – 2016

NB! Järgmine majanduspoliitika teaduskonverents toimub /
Die nächste wirtschaftspolitische Konferenz findet statt /
The next scientific conference on economic policy will be held:

XXV 2017

Juubelikonverents – 25 (1984, 1994–2017)

Jubiläumskonferenz – 25 (1984, 1994–2017)

Jubilee conference – 25 (1984, 1994–2017)

29.06–01.07.2017 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents – 25

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017: Jubiläumskonferenz – 25

Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee conference – 25

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2016 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2016 / More detailed information from October-November 2016: www.mattimar.ee

2017 – aasta, millal konverents toimub viiendat korda Jänedal, Jänedal mõisas nn mõisakonverentsina (pärast 20. korda Värskas, valdavalt Värskas Sanatooriumis).

2017 wird die Konferenz das fünfte Mal in Folge in Jänedal als Gutshofkonferenz stattfinden. Die zwanzig vorherigen Konferenzen wurden in Värskas – meistens im Sanatorium Värskas – ausgetragen.

2017 – the year when the conference will be held at Jänedal, in the Jänedal Manor for the 5th time as a so-to-say manor conference (after 20 conferences held at Värskas, mainly in the Värskas Spa).

NB! Oluline kultuurisündmus Eestis ja üks ainulaadsemaid kogu maailmas: ajavahemikul 30. juuni – 02. juuli 2017 toimub Tallinnas XII noorte laulu- ja tantsupidu!

Head inimesed, tublid huvilised, lugupeetud väliskülalised – tulge, Eesti kultuur on huvitav, Teid arendav ja rikas, Eestimaa aga ilus ning külalisharuline!

NB! Vom 30. Juni bis zum 2. Juli 2017 wird in Tallinn das XII. Sängler- und Tanzfest für Jugend stattfinden, eine der bedeutendsten estnischen Kulturereignisse, das gleichzeitig zu den einzigartigsten in der ganzen Welt gehört!

Liebe Gäste und Kulturinteressierte! Wir freuen uns auf Ihren Besuch – die estnische Kultur ist interessant und vielfältig, das Land selbst schön und gastfreundlich. Hier gibt es vieles zu entdecken!

NB! An important cultural event in Estonia and one of the most unique cultural events in the world: the XII Youth Song and Dance Festival will take place in Tallinn from 30 June to 2 July 2017!

Dear people, everybody who is interested, dear guests from other countries – come, the Estonian culture is interesting, educating for you and rich, and Estonia is beautiful and hospitable!

**Loodetav tulevikuinformatsioon (2018–2022) järgmistel lehekülgedel:
Eventuelle Planung für zukünftige Konferenzen (2018–2022) auf den nächsten Seiten:
Expected future information (2018–2022) on the next pages:**

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimikond konverentse järgmiste pühendumustega:

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXVI 2018

Eesti Vabariik – 100

Republik Estland – 100

Republic of Estonia – 100

100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis

100 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen Universität für Technik

100 years of the Estonian language national University of Technology in Estonia

28.–30.06.2018 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018: Republik Estland – 100

Economic Policy in the EU Member States – 2018: Republic of Estonia – 100

XXVII 2019

Eesti Vabariik – 15 aastat Euroopa Liidu liige (alates 2004)

Republik Estland – 15 Jahre als EU-Mitgliedstaat (ab 2004)

Republic of Estonia – 15 years of EU membership (since 2004)

320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710)

Vor 320 Jahren zog die Universität nach Pärnu (1699–1710)

320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710)

35 aastat esimesest, nn laevakonverentsist laeval „Vanemuine“

(1984: Tartu-Peipsi järv-Pihkva järv-Värskä-Pihkva-Värskä-Tartu)

Vor 35 Jahren fand die erste Konferenz statt, bekannt als „Schiffskonferenz“ (im Jahre 1984 auf der Route: Tartu-Peipussee-Pskover See-Värskä-Pskov-Värskä-Tartu) mit dem Schiff „Vanemuine“

35 years from the first, so-to-say ship conference on M/S „Vanemuine“

(1984: Tartu – Lake Peipus – Lake Pskov – Värskä – Pskov – Värskä – Tartu)

27.–29.06.2019 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti – 15 aastat EL-s

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019: Estland – 15 Jahre in EU

Economic Policy in the EU Member States – 2019: Estonia – 15 years in EU

NB! Järjekordne oluline kultuurisündmus Eestis ja üks ainulaadsemaid kogu maailmas: ajavahemikul 05.–07. juuli 2019 toimub Tallinnas XXVII laulupidu ja XX tantsupidu!

NB! Vom 5. Juli bis zum 7. Juli 2019 werden in Tallinn das XXVII. Sängerfest und das XX. Tanzfest ausgetragen, bedeutende Ereignisse im estnischen Kultur-leben und einzigartige in der ganzen Welt!

NB! Another important cultural event in Estonia and one of the most unique cultural events in the world: XXVII Song Festival and XX Dance Festival will be held in Tallinn from 5 to 7 July 2019!

XXVIII 2020

100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920)

Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920)

100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920)

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft (1922–1930)

100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

25.–27.06.2020 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020

Economic Policy in the EU Member States – 2020

XXIX 2021

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996)

Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värskas statt (1996)

25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värskas (1996)

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus (1996)

Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet (1996)

25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu (1996)

01.–03.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021

Economic Policy in the EU Member States – 2021

XXX 2022

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (1632)

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (1632)

390 years from the establishment of the University of Tartu (1632)

Kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die zwanzig Konferenzen in Värskas (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

20 conferences held in Värskas (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

30.06–02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2022

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022

Economic Policy in the EU Member States – 2022

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984-2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Inglismaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Läti, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Šveits, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa**. Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jmt.

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionaalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantsüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja -mudelid; rahapoliitika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriis; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J.M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Läti, Saksamaa, Slovakkia, Tšehhi, Ungari, Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka **Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa ja Soome**.

Ajakirja toimkond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **EBSCO Discovery Service (EDS), EBSCO Central & Eastern European Academic Source, DOAJ, EBSCO, EconBib, ECONIS, ESO, SSRN**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega
Teie ajakirja toimkond

¹ Aastatel oli 2007-2014 ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laiema majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti ja saksa keelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbänden von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984-2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, England, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.a.m.

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwaltungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J.M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **belgischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **EBSCO Discovery Service (EDS), EBSCO Central & Eastern European Academic Source, DOAJ, EBSCO, EconBib, ECONIS, ESO, SSRN**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit
Ihr Redaktionsteam

¹ In den Jahren 2007-2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia.** Besides the above-mentioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania** and **Poland** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **EBSCO** Discovery Service (**EDS**), **EBSCO** Central & Eastern European Academic Source, **DOAJ**, **EBSCO**, **EconBib**, **ECONIS**, **ESO**, **SSRN**.

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

¹ In 2007-2014 the English name of the journal was „Discussions on Estonian Economic Policy“. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be „Estonian Discussions on Economic Policy“ in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.